

2023 M. LAPKRIČIO 20 D.

2014-2020 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ VEIKSMŲ PROGRAMOS TIKSLŲ PASIEKIMO VERTINIMAS

PRIEDAS NR. 14 ATVEJO STUDIJS

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Paslaugų sutartis finansuojama iš Europos socialinio fondo, o paslaugos teikiamos LR finansų ministerijos užsakymu.

Remiantis 2023 m. sausio 2 d. sudaryta sutartimi Nr. 14P-1 „2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos tikslų pasiekimo vertinimo paslaugų sutartis“ tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – FM) ir paslaugų teikėjo UAB „BGI Consulting“, teikiamas priedas prie ataskaitos Nr. 14 – **Atvejo studijos**: Regioninė atvejo studija pagal VP prioritetus atspindinčius rodiklius; Integruotų teritorinių investicijų (ITI) mechanizmo miestų vietovėse atvejo studija; VP indėlio, įgyvendinant atsako į COVID-19 veiksmus, atvejo studija.

TURINYS

TURINYS	3
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
NAUDOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS.....	8
3. ATVEJO STUDIJOS.....	10
3.1 ATVEJO STUDIJA NR. 1. REGIONINĖ ATVEJO STUDIJA PAGAL VP PRIORITETUS ATSPINDINČIUS RODIKLIUS	10
3.1.1 PAŽANGUS ŪKIO AUGIMAS ILGUOJU LAIKOTARPIU	15
3.1.1.1 VISŲ SEKTORIŲ IŠLAIDOS MTEP.....	15
3.1.1.2 PLAČIAJUOSTIS INTERNETAS.....	16
3.1.1.3 LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTO DALIS	17
3.1.1.4 AUKŠTASIS IŠSILAVINIMAS	17
3.1.1.5 NEDARBO LYGIS.....	18
3.1.2 TAUSIU/TVARIU IŠTEKLIŲ NAUDOJIMU PAREMTAS AUGIMAS.....	19
3.1.2.1 PRIDĖTINĖ VERTĖ GAMYBOS SĄNAUDOMIS	19
3.1.2.2 VIEŠUOJU MIESTO TRANSPORTU VEŽAMŲ KELEIVIŲ SKAIČIUS	20
3.1.2.3 VANDENS TVARKYMO PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS	21
3.1.2.4 TURISTŲ ATVYKIMAI.....	22
3.1.2.5 ŽUVUSIEJI KELIUOSE	23
3.1.2.6 KROVINIŲ VEŽIMAS KELIŲ TRANSPORTU	24
3.1.3 AUGANTI SOCIALINĖ SANGLAUDA (INTEGRACINIS AUGIMAS)	25
3.1.3.1 MATERIALINĖS INVESTICIJOS.....	25
3.1.3.2 UŽIMTUMO LYGIS.....	26
3.1.3.3 DIENOS CENTRUOSE SOCIALINĖS PASLAUGAS GAVUSIEJI VAIKAI SU NEGALIA	27
3.1.3.4 MIRTINGUMAS.....	28
3.1.3.5 PASITIKĖJIMAS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ ĮSTAIGOMIS.....	29
3.1.4 VP TECHNINĖ PARAMA.....	30
3.1.4.1 KOMUNIKACIJA APIE ES INVESTICIJAS.....	30
3.2 ATVEJO STUDIJA NR. 2. VILNIAUS M. INTEGRUOTA TIKSLINIŲ TERITORIJŲ PLĖTRA	32
3.2.1 ATVEJO STUDIJOS OBJEKTAS	33
3.2.2 ATITIKTIS STRATEGINEI DARBOTVARKEI.....	34
3.2.3 TIKSLINIŲ TERITORIJŲ GYVENTOJAI IR INTERVENCIJŲ ATITIKTIS JŲ POREIKIAMS.....	35
3.2.4 SUKURTI REZULTATAI	36
3.2.5 INTERVENCIJŲ POVEIKIS	38
3.2.6 APIBENDRINIMAS.....	41

3.2.7	ATVEJO STUDIJOS PRIEDAI	41
3.2.7.1	ATVEJO STUDIJOS OBJEKTO DETALIZACIJA	41
3.3	ATVEJO STUDIJA NR. 3. 2014–2020 M. VP INDĖLIS, ĮGYVENDINANT ATSAKO Į COVID-19 VEIKSMUS.....	45
3.3.1	COVID-19 DIAGNOZAVIMO IR GYDYMO PAJĖGUMŲ STIPRINIMAS	46
3.3.2	DARBO VIETŲ IŠSAUGOJIMAS.....	50
3.3.3	PARAMA VERSLUI IR COVID-19 PRODUKTAI.....	55
3.3.4	APIBENDRINIMAS.....	57

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 PAVEIKSLAS. VP 3 STRATEGINĖS KRYPTYS IR ATITINKAMI VP PRIORITETAI	10
2 PAVEIKSLAS. ANALIZUOJAMŲ RODIKLIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KOEFICIENTUS BEI REGIONŲ ATOTRŪKĮ.....	12
3 PAVEIKSLAS. VISŲ SEKTORIŲ IŠLAIDOS MTEP VIENAM GYVENTOJUI, PAGAL REGIONUS, EUR. (2015–2021 M.).....	15
4 PAVEIKSLAS. NAMŲ ŪKIAI, TURINTYS KOMPIUTERĮ IR PLAČIAJUOSČIO INTERNETO PRIEIGĄ, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.)	16
5 PAVEIKSLAS. LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTO DALIS NUO BVP, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2021 M.).....	17
6 PAVEIKSLAS. 25–64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ TURINČIŲ AUKŠTĄJĮ IŠSILAVINIMĄ DALIS, NUO 25-64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ TURINČIŲ BENT ŽEMO LYGIO IŠSILAVINIMĄ, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.).....	18
7 PAVEIKSLAS. 15 METŲ AMŽIAUS IR VYRESNIŲ GYVENTOJŲ NEDARBO LYGIS, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.).....	19
8 PAVEIKSLAS. PRIDĖTINĖ VERTĖ GAMYBOS ŠAUNDOMIS, SUKURTA MVĮ, TENKANTI VIENAM DARBUOTOJUI, PAGAL REGIONUS, TŪKST. EUR. (2010–2021 M.).....	20
9 PAVEIKSLAS. VIEŠUOJU MIESTO TRANSPORTU VEŽAMŲ KELEIVIŲ SKAIČIUS TENKANTIS VIENAM GYVENTOJUI PER METUS, PAGAL REGIONUS (2010–2022 M.)	21
10 PAVEIKSLAS. ASMENYS GYVENANTYS NAMŲ ŪKIUOSE, KURIUOSE NĖRA TUALETO SU NUTEKAMUOJU VANDENIU, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2020 M.).....	22
11 PAVEIKSLAS. ATVYKIMAI Į TURISTŲ APGYVENDINIMO ĮSTAIGAS TENKANTYS 1 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL REGIONUS, SKAIČIUS (2015–2021 M.)	23
12 PAVEIKSLAS. ŽUVUSIŲJŲ SKAIČIUS KELIUOSE, TENKANTIS 100 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL REGIONUS, (2010–2022 M.).....	24
13 PAVEIKSLAS. KROVINIŲ VEŽIMAS KELIŲ TRANSPORTU, KURIE BUVO IŠKRAUTI LIETUVOS RESPUBLIKOJE, TENKANTIS 1 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL KROVINIŲ PAKROVIMO VIETĄ, PAGAL REGIONUS, TONOMIS (2010–2022 M.)	25
14 PAVEIKSLAS. MATERIALINĖS INVESTICIJOS TENKANČIOS VIENAM GYVENTOJUI, PAGAL REGIONUS, AKUMULIUOTAI, EUR (2010–2021 M.).....	26
15 PAVEIKSLAS. 15-64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ UŽIMTUMOS LYGIS, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.).....	27
16 PAVEIKSLAS. DIENOS CENTRUOSE SOCIALINĖS PASLAUGOS GAVUSIŲ VAIKŲ SU NEGALIA DALIS NUO VISŲ VAIKŲ SU NEGALIA, PAGAL REGIONUS, PROC. (2012–2022 M.)	28
17 PAVEIKSLAS. 0-64 M AMŽIAUS GYVENTOJŲ STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS TENKANTIS 100 TŪKST. GYVENTOJŲ. PAGAL REGIONUS, SKAIČIUS (2011–2020 M.)	29
18 PAVEIKSLAS. GYVENTOJŲ DALIS, KURIE Į KLAUSIMĄ „VERTINANT APSKRITAI, AR JŪS VISIŠKAI PASITIKITE, GREIČIAU PASITIKITE, GREIČIAU NEPASITIKITE AR VISIŠKAI NEPASITIKITE VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ ĮSTAIGOMIS?“, ATSAKĖ „VISIŠKAI PASITIKIU“ ARBA „GREIČIAU PASITIKIU“, PAGAL REGIONUS, PROC. (2016–2022 M.)	30
19 PAVEIKSLAS. GYVENTOJŲ DALIS, KURIE Į KLAUSIMĄ „AR JUMS TEKO GIRDĖTI APIE EUROPOS SĄJUNGOS INVESTICIJAS LIETUVAI?“, ATSAKĖ „TAIP, DAUG APIE TAI GIRDĖJAU“, PAGAL REGIONUS, PROC. (2015–2022 M.).....	31
20 PAVEIKSLAS. „ŠIAURINĖS“ IR „PIETINĖS“ TIKSLINIŲ TERITORIJŲ RIBOS.....	33

21 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (I)	37
22 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (II).....	37
23 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (III)	38
24 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (IV)	38
25 PAVEIKSLAS. VILNIEČIŲ PASISKIRSTYMAS VERTINANT GYVENIMO KOKYBĘ VILNIAUS M. BEI ŠNIPIŠKIŲ IR ŽIRMŪNŲ MIKORAJONUOSE	40
26 PAVEIKSLAS. VILNIAUS M. ŽIRMŪNŲ IR ŠNIPIŠKIŲ MIKORAJONAI.....	40
27 PAVEIKSLAS. ITI TAIKymo VILNIAUS MIESTO ŠIAURINĖJE TIKSLINĖJE TERITORIJOJE TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO LOGINĖ SCHEMA	43
28 PAVEIKSLAS. VILNIAUS MIESTO ITVP ŠIAURINĖS TIKSLINĖS TERITORIJOS PROJEKTŲ REZULTATYVUMAS (2022 M.)	44
29 PAVEIKSLAS. SUSIRGIMAI COVID-19 IR COVID-19 PACIENTAMS SKIRTŲ LOVŲ PRIEINAMUMAS PANDEMIJOS METU	50
30 PAVEIKSLAS. ĮREGISTRUOTŲ BEDARBIŲ SKAIČIAUS IR NEDARBO LYGIO DINAMIKA 2019 M. GRUODŽIO MĖN. – 2021 M. BALANDŽIO MĖN.....	51
31 PAVEIKSLAS. SUBSIDIJAS PRASTOVŲ METU GAVUSIŲ ĮMONIŲ 2021 M. IR 2022 M. APYVARTOS POKYTIS LYGINANT SU 2019 M.(PROC.)	55

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 LENTELĖ. KONVERGENCIJOS IR DIVERGENCIJOS KOEFICIENTŲ SĄSAJA SU SUTEIKIAMU KOKYBINIU ĮVERČIU.....	11
2 LENTELĖ. RODIKLIŲ SKIRTUMO KOEFICIENTŲ ĮVERTINIMAS	13
3 LENTELĖ. ANALIZUOJAMŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS	41
4 LENTELĖ. SUBSIDIJAS GAVUSIŲ ĮMONIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL ERVK.....	53
5 LENTELĖ. VP PRIEMONIŲ, SUSIJUSIŲ SU COVID-19 GRĖSMIŲ MAŽINIMU IR VERSLO SKATINIMU, ĮGYVENDINIMO PAŽANGA, 2022-12-31	56

NAUDOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS

AAA	Aplinkos apsaugos agentūra
AM	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
ASPI	Asmens sveikatos priežiūros įstaigos
CPVA	VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra
EIM	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
EK	Europos Komisija
EM	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija
ES	Europos Sąjunga
EVRK	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius
FM	Lietuvos Respublikos finansų ministerija
Investicinis laikotarpis	Jeigu nenurodyta kitaip, 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos įgyvendinimo laikotarpis
ITI	Integruotos teritorinės investicijos
ITVP	Integruotos teritorijos vystymo programa
KM	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija
LGT	Lietuvos geologijos tarnyba prie AM
LITGRID	AB „Litgrid“
LMT	Lietuvos mokslo taryba
LR	Lietuvos Respublika
LVPA	VšĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“
NRD	2020 m. Nacionalinė reformų darbotvarkė

PO	Perkančioji organizacija (LR finansų ministerija)
Rezultato rodiklis	VP specialusis programos rezultato rodiklis
SADM	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SAM	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija
SFMIS	Europos Sąjungos struktūrinės paramos kompiuterinė informacinė valdymo ir priežiūros sistema
SM	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija
ŠMSM	Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
TS	Techninė specifikacija
VDA	Valstybės duomenų agentūra
VP	2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa
VRM	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
VVKD	AB „Vidaus vandens kelių direkcija“
VVL	Vidurio ir vakarų Lietuvos regionas

3. ATVEJO STUDIJS

3.1 ATVEJO STUDIJA NR. 1. REGIONINĖ ATVEJO STUDIJA PAGAL VP PRIORITETUS ATSPINDINČIUS RODIKLIUS

Remiantis TS, VP poveikis vertinamas ir regioniniu pjūviu, nustatant, kaip investicijos prisidėjo (arba prisideda) prie pokyčių regionuose (TS p. 9.2.1.6.). Šioje atvejo studijoje pateikiama VP intervencijų poveikio analizė dviejų pagrindinių šalies – Sostinės bei VVL regionų atžvilgiu, remiantis EUROSTAT taikoma NUTS 2 teritorinių vienetų klasifikacija.

Konkrečiai, atliekant atvejo studiją, analizuojami VP prioritetų konkrečių uždavinių rezultato rodikliai, kurių pagrindu sudaromas indeksas (indeksas – sklaidos diagrama), atspindintis VP 3 strategines kryptis (pažangus, tvarus ir integracinis augimas) (žr.

1 paveikslą). Sudarant šį indeksą analizuojamas bent 1 rodiklis iš kiekvieno VP prioriteto, išskyrus 11 prioritetą, kurio atveju dėl nustatytų rezultato rodiklių skaičiavimo specifikos neįmanoma pateikti tiesioginio palyginimo tarp VVL ir Sostinės regionų. Atrenkant rezultato rodiklius, buvo pasirinkti tie rodikliai, kurių duomenys yra pateikiami regionų pjūviais bei kurie geriausiai perteikia VP prioritetų intervencijų logiką.

1 PAVEIKSLAS. VP 3 STRATEGINĖS KRYPTYS IR ATITINKAMI VP PRIORITETAI

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Siekiant palyginti regionų raidą pagal pasirinkto rodiklio pokytį, kiekvienam atrinktam rodikliui sudaryti paveikslai vaizduojantys Lietuvos, taip pat VVL bei Sostinės regionų reikšmių pokyčius 2010–2022 m. laikotarpiu. Ilgesnis laikotarpis nuo 2010 m. buvo pasirinktas siekiant atskleisti rodiklių dinamiką iki VP įgyvendinimo pradžios. Kiekvieno rodiklio regionų reikšmės vertinamos tarpusavyje pagal divergencijos ir konvergencijos kriterijus.

VVL ir Sostinės regionų divergencijos / konvergencijos koeficientai apskaičiuojami pagal šiuos etapus:

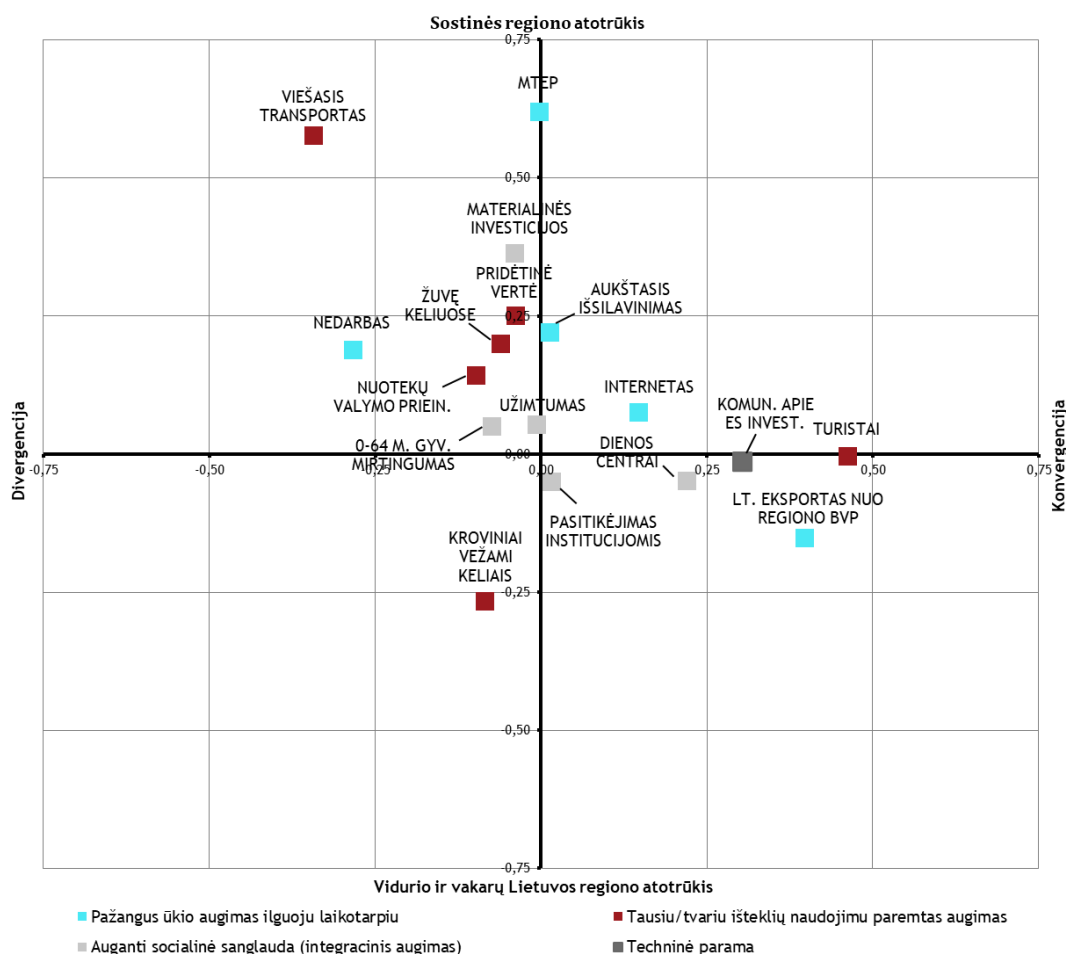
1. Analizuojamo laikotarpio pradinę didesnę regiono reikšmę padalinus iš pradinės mažesnės kito regiono reikšmės;
2. Analizuojamo laikotarpio galutinę didesnę regiono reikšmę padalinus iš galutinės mažesnės kito regiono reikšmės;
3. Gautą galutinės rodiklio reikšmės skirtumo koeficientą padalinus iš pradinės rodiklio reikšmės skirtumo koeficiento;
4. Iš viso analizuojamo laikotarpio rodiklio reikšmių skirtumo atimamas vienetas (100 proc.).

Atlikus divergencijos / konvergencijos analizę, pateikiamas įvertis, kuris priklauso nuo divergencijos / konvergencijos koeficiento:

1 LENTELĖ. KONVERGENCIJOS IR DIVERGENCIJOS KOEFICIENTŲ ŠĄSAJA SU SUTEIKIAMU KOKYBINIU ĮVERČIU

KONVERGENCIJA	Reikšminga konvergencija	Koeficientas (-0,1)>	Nežymi konvergencija	Koeficientas (-0,01)-(-0,1)
NEKINTANTIS SKIRTUMAS	Koeficientas (-0,01)-0,01			
DIVERGENCIJA	Reikšminga divergencija	Koeficientas 0,1<	Nežymi divergencija	Koeficientas 0,01-0,1

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

2 PAVEIKSLAS. ANALIZUOJAMŲ RODIKLIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL KOEFICIENTUS BEI REGIONŲ ATOTRŪKĮ

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Remiantis divergencijos / konvergencijos koeficientais bei analizuojamų rodiklių atotrūkiams nuo regioninių vidurkių, buvo sudaryta sklaidos diagrama (žr. 2 paveikslą), kuri apibendrina atvejo studijos rezultatus. Diagramoje horizontali (X) ašis žymi rodiklių konvergencijos / divergencijos koeficiento reikšmes (koeficientas apskaičiuojamas pagal anksčiau išvardintus etapus), o vertikali (Y) ašis – kuris (Sostinės ar VVL) regionas analizuojamo laikotarpio pabaigoje demonstravo didesnę rodiklio reikšmę (t. y. vaizduoja VVL arba Sostinės regiono reikšmių atotrūkį nuo abiejų regionų rodiklio vidurkio, analizuojamo laikotarpio pabaigoje). Sklaidos diagramoje galima matyti, kad **pažangaus ūkio augimo ilguoju laikotarpiu kryptiškai priskirtini rodikliai labiau kryptiškai link konvergencijos ašies, tuo tarpu beveik visais atvejais Sostinės regionas vis dar lenkė VVL regioną, pagal pasiektas rodiklių reikšmes analizuojamo laikotarpio pabaigoje**. Visgi, lietuviškos kilmės prekių eksporto dalies nuo regiono BVP rodiklio raidoje stebima reikšminga konvergencija ir VVL regiono atotrūkis nuo regionų vidurkio.

Tausiu / tvariu išteklių naudojimu paremto augimo krypties rodikliai pasižymi labiau pastebimais skirtumais, tačiau didesnę dalis rodiklių reikšmių kryptiškai link divergencijos ašies bei daugeliu atvejų indikuoja didesnę Sostinės regiono pasiektą reikšmę analizuojamo laikotarpio pabaigoje. Išskirtinis yra atvykimų į turistų apgyvendinimo įstaigas tenkančių vienam tūkst. gyventojų rodiklis, nes šiuo atveju VVL regiono galutinė reikšmė yra nežymiai didesnė už Sostinės regiono reikšmę. Taip pat, išskirtis yra vežamųjų kelių transportu krovinių, kurie buvo iškrauti Lietuvos Respublikoje, tenkančių 1 tūkst. gyventojų, rodiklis, kurio atveju fiksuojamas ženklus VVL regiono atotrūkis nuo Sostinės regiono.

Galiausiai, augančios socialinės sanglaudos (integracinio augimo) krypties rodiklių reikšmės indikuoja nedidelį VVL ir nedidelį arba vidutinį Sostinės regiono atotrūkį bei koncentruojasi aplink konvergencijos / divergencijos ašies vidurį.

Svarbu pastebėti, jog daugumos (11 iš 17) rodiklių atvejais Sostinės regionas analizuojamo laikotarpio pabaigoje lenkė VVL regioną pagal pasiektas reikšmes. Taigi, siekiant tolesnės regionų konvergencijos, reikalingos tęstinės pastangos tolygesnei raidai šalies mastu užtikrinti. Analizuojamu (2010–2022 m.) laikotarpiu divergencija tarp regionų daugiausiai stebima transporto sektoriuje (pagal žuvusių gyventojų keliuose, krovinių vežimo kelių transportu, viešuoju miesto transportu vežamųjų keleivių rodiklius).

Vertinant visų rodiklių pasiskirstymą sklaidos diagramoje bendrai, matoma, kad rodiklių reikšmės yra labiau susikonglomeravusios ties Sostinės regiono atotrūkiu analizuojamo laikotarpio pabaigoje, lyginant su VVL regionu, bei labiau kryptiškai link didėjančios regionų divergencijos. Taigi, atliktos analizės rezultatai indikuoja nežymiai daugiau atvejų pasireiškiančią divergenciją tarp regionų VP įgyvendinimo metu (10 iš 17 rodiklių atvejais). Visgi, dauguma rodiklių, kurie diverguoja, pasižymi tik nežymią divergenciją.

2 LENTELE. RODIKLIŲ SKIRTUMO KOEFICIENTŲ ĮVERTINIMAS

STRATEGINĖ KRYPTIS	RODIKLIS	PRADINIŲ LAIKOTARPIO REIKŠMIŲ SKIRTUMO KOEFICIENTAS	GALUTINIŲ LAIKOTARPIO REIKŠMĖS SKIRTUMO KOEFICIENTAS	VISO LAIKOTARPIO SKIRTUMO KOEFICIENTAS	KOKYBINIS ĮVERTIS
Pažangus ūkio augimas ilgoju laikotarpiu	Visų sektorių išlaidos MTEP tenkančios vienam gyventojui	4,299	4,312	0,003	Nekintantis skirtumas
	Namų ūkiai, turintys kompiuterį ir plačiajuosčio interneto prieigą	1,261	1,077	-0,146	Reikšminga konvergencija
	Lietuviškos kilmės prekių eksporto dalis nuo regiono BVP	3,299	3,312	-0,396	Reikšminga konvergencija
	25–64 metų amžiaus gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą dalis	1,585	1,566	-0,012	Nežymi konvergencija
	15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų nedarbo lygis	1,142	1,467	0,284	Reikšminga divergencija
Tausiu/ tvariu išteklių naudojimui paremtas augimas	Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis, sukurta MVĮ, tenkanti vienam darbuotojui	1,608	1,670	0,039	Nežymi divergencija
	Viešuoju miesto transportu vežamų keleivių skaičius, tenkančių vienam gyventojui per metus	2,772	3,723	0,343	Reikšminga divergencija
	Asmenys gyvenantys namų ūkiuose, kuriuose nėra tualetu su nutekamuoju vandeniu	1,214	1,333	0,098	Nežymi divergencija
	Atvykimas į turistų apgyvendinimo įstaigas vienam 1 tūkst. gyventojų	1,869	1,007	-0,461	Reikšminga konvergencija
	Žuvusiųjų skaičius keliuose tenkantis 100 tūkst. gyventojų	1,163	1,234	0,061	Nežymi divergencija
	Krovinių vežimas kelių transportu, kurie buvo iškrauti Lietuvos Respublikoje	1,588	1,723	0,085	Nežymi divergencija
Auganti socialinė sanglauda (integracinis augimas)	Materialinės tenkančios vienam gyventojui, akumuliuotai	2,043	2,126	0,041	Nežymi divergencija
	15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis	1,107	1,115	0,007	Nekintantis skirtumas
	Dienos centruose socialines paslaugas gavusių vaikų su negalia dalis nuo visų vaikų su negalia	1,407	1,099	-0,219	Reikšminga konvergencija

STRATEGINĖ KRYPTIS	RODIKLIS	PRADINIŲ LAIKOTARPIO REIŠMIŲ SKIRTUMO KOEFICIENTAS	GALUTINIŲ LAIKOTARPIO REIŠMĖS SKIRTUMO KOEFICIENTAS	VISO LAIKOTARPIO SKIRTUMO KOEFICIENTAS	KOKYBINIS ĮVERTIS
	0-64 m amžiaus gyventojų standartizuotas mirtingumas tenkantis 100 tūkst. gyventojų	1,032	1,108	0,074	Nežymi divergencija
	Gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių įstaigomis	1,123	1,105	-0,016	Nežymi konvergencija
Techninė parama	Gyventojų dalis, kurie yra daug girdėję apie Europos Sąjungos investicijas	1,475	1,028	-0,303	Reikšminga konvergencija

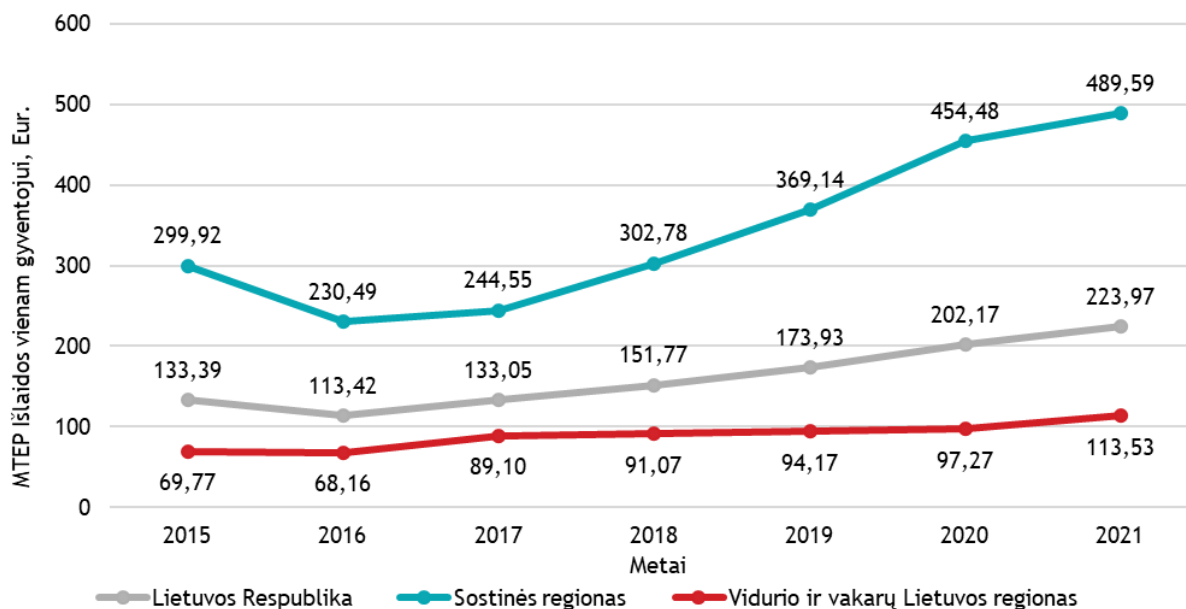
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

Toliau pateikiama konvergencijos / divergencijos analizė kiekvieno rodiklio lygmeniu, struktūruota pagal 3 VP strategines kryptis.

3.1.1 PAŽANGUS ŪKIO AUGIMAS ILGUOJU LAIKOTARPIU

3.1.1.1 VISŲ SEKTORIŲ IŠLAIDOS MTEP

Regioniniu pjūviu vertinamas rodiklis, priskirtinas **VP 1 prioriteto intervencijų logikai – visų sektorių išlaidos MTEP vienam gyventojui, eurai** (žr. 3 paveikslą). Pagal VP 1 prioritetą skiriamų investicijų paskirtis yra skatinti MTEP bei inovacinių veiklų aktyvumą. Minėtas rodiklis pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad jo reikšmę sudaro visų sektorių MTEP išlaidos ir tokiu būdu rodiklis tiksliausiai parodo bendrųjų MTEP išlaidų pokyčius pagal regionus. Tuo tarpu regiono visų sektorių MTEP išlaidų padalinimas iš atitinkamo regiono gyventojų skaičiaus ¹ atspindi tikslesnius rodiklio reikšmių pokyčius, pašalinant skirtingos gyventojų populiacijos dėmenį.

3 PAVEIKSLAS. VISŲ SEKTORIŲ IŠLAIDOS MTEP VIENAM GYVENTOJUI, PAGAL REGIONUS, EUR. (2015–2021 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

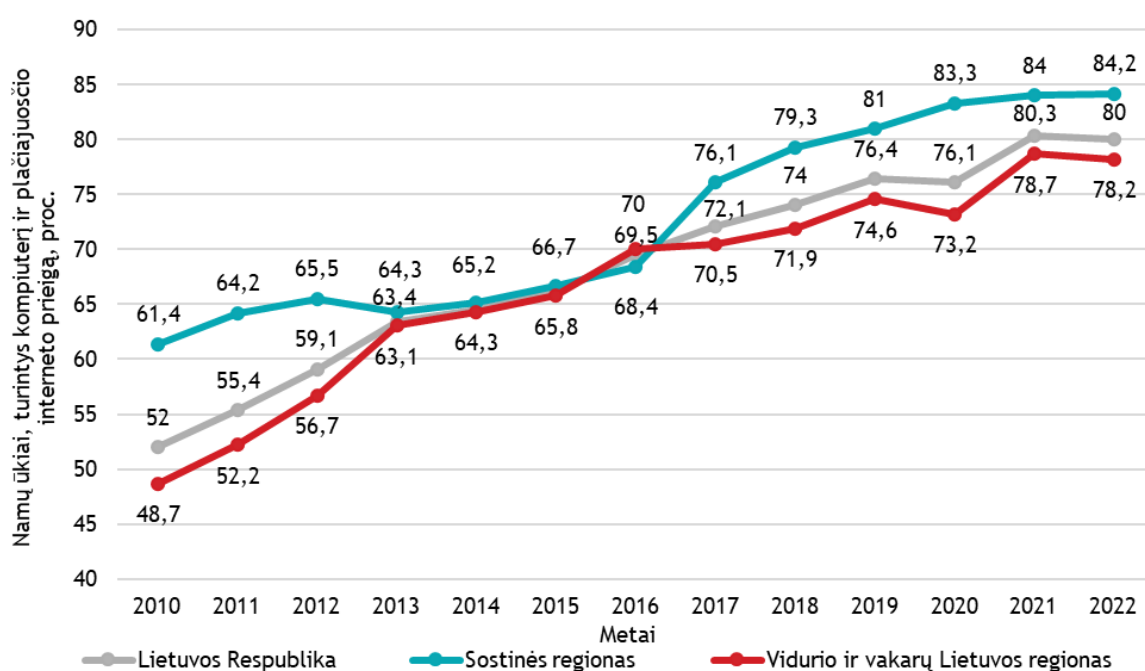
Analizuojamu laikotarpiu (2015–2021 m.) visų sektorių išlaidų MTEP vienam gyventojui rodiklio atveju stebimas nekintantis VVL atsilikimas nuo Sostinės regiono (tiek VVL, tiek Sostinės regiono rodiklio reikšmės padidėjo 63 proc., todėl skirtumas tarp regionų išliko panašus – apie 4,3 karto). Visgi, absoliučiomis reikšmėmis, skirtumas tarp VVL ir Sostinės regiono pastebimai padidėjo (2015 m. visų sektorių išlaidų MTEP vienam gyventojui skirtumas tarp VVL ir Sostinės regiono siekė 167 Eur., o 2021 m.

¹ Šioje atvejo studijoje gyventojų skaičius naudotas remiantis VDA duomenimis. Prieiga internete: <https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=14f94642-e4c4-4ce9-8a15-309abf91d0bc>

išaugo iki 266 Eur.), su išskirtimi 2016–2017 m., kai išlaidų MTEP vienam gyventojui rodiklio skirtumas tarp regionų sumažėjo ir 2017 m. siekė 274 proc. (arba 155,45 Eur.).

3.1.1.2 PLAČIAJUOSTIS INTERNETAS

Vertinamas rodiklis, priskirtinas **VP 2 prioriteto intervencijų logikai – namų ūkiai, turintys kompiuterį ir plačiajuosčio interneto prieigą, proc.** (žr. 4 paveikslą). Šis rodiklis atspindi 2.1.1. bei 2.2.2. konkrečių uždavinių intervencijas, kurių tikslai yra padidinti plačiajuosčių elektroninių ryšių tinklų (tuo tarpu ir naujos kartos interneto prieigos) infrastruktūros prieinamumą, naudojimą bei paklausą.

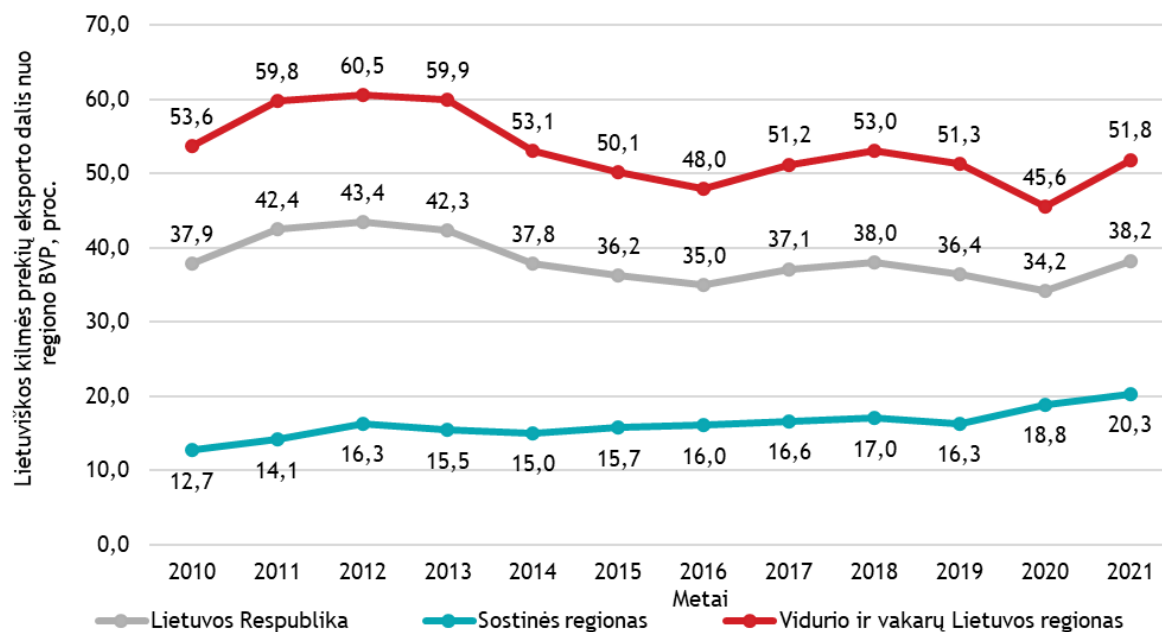
4 PAVEIKSLAS. NAMŲ ŪKIAI, TURINTYS KOMPIUTERĮ IR PLAČIAJUOSČIO INTERNETO PRIEIGĄ, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Analizuojamu laikotarpiu (2010–2022 m.) namų ūkių, turinčių kompiuterį ir plačiajuosčio interneto prieigą, rodiklio raidoje stebima reikšminga konvergencija tarp regionų (rodiklio reikšmių sąlyginis atotrūkis tarp regionų 2010 m. siekė apie ketvirtadalį (26 proc.), o 2022 m. skirtumas sumažėjo iki 8 proc.). Absoliučiomis reikšmėmis atotrūkis tarp regionų taip pat ženkliai sumažėjo – 2010 m. skirtumas tarp regionų reikšmių buvo apie 13 proc. p., o 2022 m. šis skirtumas sumažėjo iki 6 proc. p. Taip pat analizuojant rodiklio reikšmių raidą atskirai pagal regionus vertinamuoju (2010–2022 m.) laikotarpiu, Sostinės regiono reikšmė per 12 metų padidėjo 22,8 proc. p., o VVL reikšmė išaugo 29,5 proc. p. Be to, 2016 m. VVL srities rodiklio įvertis netgi buvo didesnis už Sostinės regiono, tačiau 2016 m. – 2017 m. laikotarpiu Sostinės regiono reikšmė ženkliai paaugo ir likusio analizuojamo laikotarpio metu šis regionas išlaikė lyderystę pagal namų ūkių, turinčių kompiuterį ir plačiajuosčio interneto prieigą, rodiklį.

3.1.1.3 LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTO DALIS

Rodiklis, priskirtinas VP 3 prioriteto intervencijų logikai – Lietuviškos kilmės prekių eksporto dalis nuo regiono BVP, proc. (žr. 5 paveikslą). Kadangi rodiklio, fiksuojančio MVĮ Lietuviškos kilmės prekių eksporto dalį nuo regiono BVP, duomenys nebuvo prieinami, pasirinktas visų dydžių Lietuvos įmonių eksporto rodiklis. Šis rodiklis atspindi Lietuvos verslo tarptautiškumą bei konkurencingumo tendencijas užsienio kontekste.

5 PAVEIKSLAS. LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTO DALIS NUO BVP, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2021 M.)

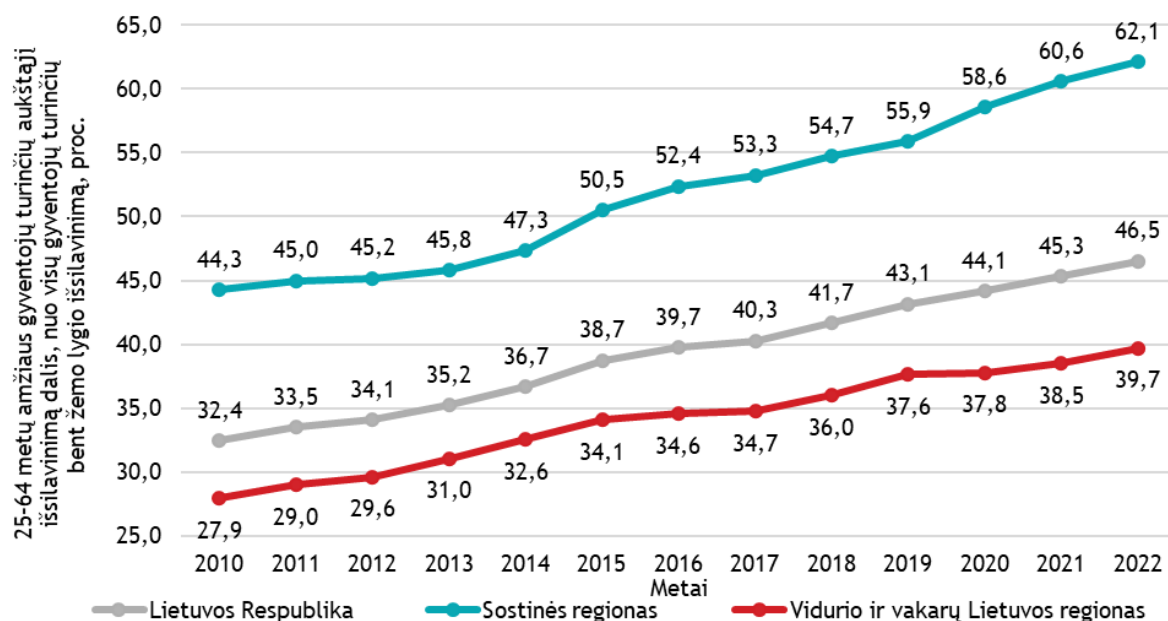
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Vertinamu laikotarpiu (2010–2021 m.) Lietuviškos kilmės prekių eksporto dalies nuo regiono BVP rodiklio reikšmių pokytyje pastebima reikšminga konvergencija tarp regionų (sąlyginis rodiklio reikšmių atotrūkis tarp sričių 2010 m. siekė 323 proc. o 2021 m. sumažėjo iki 155 proc. Tuo tarpu analizuojamu laikotarpiu, Sostinės regiono Lietuviškos kilmės prekių eksporto dalis nuo regiono BVP padidėjo 7,6 proc. p., o VVL regione sumažėjo 1,8 proc. p. Didžiausias atotrūkis tarp regionų sumažėjimas įvyko 2019–2020 m. laikotarpiu. Ši sumažėjimą reikšmingai lėmė pramonės sektoriaus produktyvumo sumažėjimas VVL regione dėl įvestų apribojimų COVID-19 pandemijos metu, kadangi VVL eksportas yra labiau priklausomas nuo pramonės pagamintų prekių, lyginant su Sostinės regionu, kuris eksportuoja daugiau paslaugų.

3.1.1.4 AUKŠTASIS IŠSILAVINIMAS

Vertinamas rodiklis, priskirtinas VP 9 prioriteto intervencijų logikai – 25–64 metų amžiaus gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą dalis, nuo 25–64 metų amžiaus gyventojų turinčių bent žemo lygio išsilavinimą, proc. (žr. 6 paveikslą). VP 9 prioriteto tikslas yra visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas, o gyventojų, kurie turi aukštąjį išsilavinimą dalis nuo visų išsilavinimo lygių, atspindi

aukštesnės studijų kokybės siekį. Taip pat, tai buvo vienas iš nedaugelio šios srities rodiklių, kurio duomenys buvo prieinami regioniniu lygmeniu.

6 PAVEIKSLAS. 25–64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ TURINČIŲ AUKŠTĄJĮ IŠSILAVINIMĄ DALIS, NUO 25-64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ TURINČIŲ BENT ŽEMO LYGIO IŠSILAVINIMĄ², PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.)

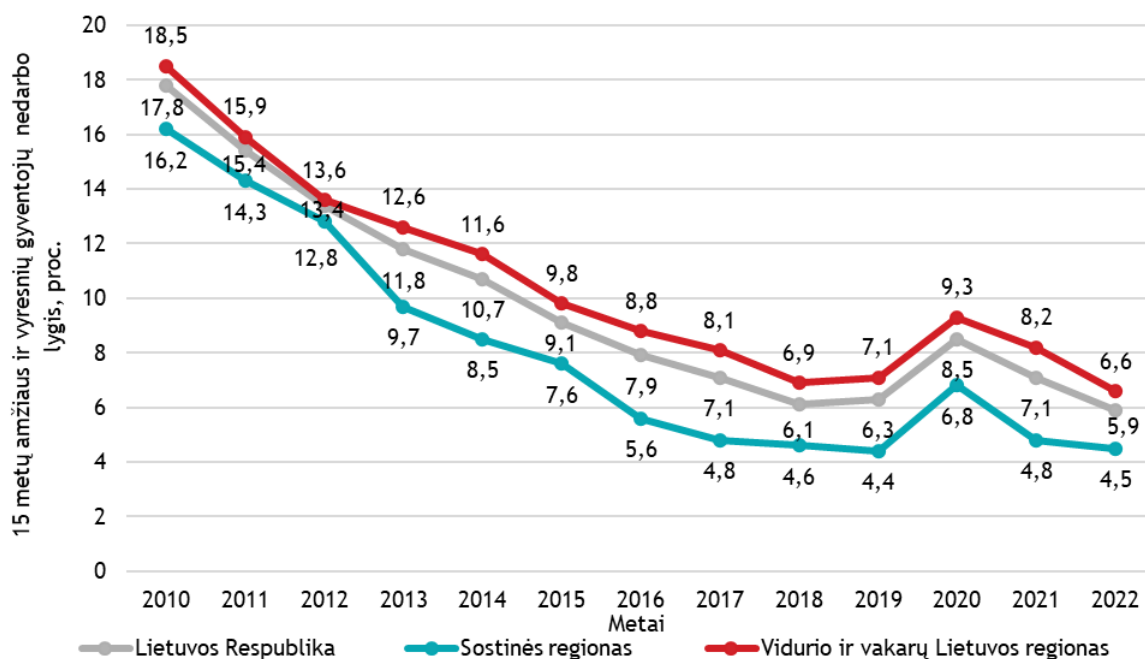
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Vertinamuoju laikotarpiu (2010–2022 m.) 25–64 metų amžiaus gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą dalies rodiklio reikšmių pokytyje stebima nežymi konvergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (2010 m., rodiklio reikšmių sąlyginis skirtumas siekė 58,5 proc., o 2022 m. skirtumas sumažėjo iki 56,6 proc.). Visgi, vertinant absoliučiomis reikšmėmis, atotrūkis tarp VVL ir Sostinės regiono padidėjo (2012 m. 25–64 metų amžiaus gyventojų turinčių aukštąjį išsilavinimą dalies rodiklio reikšmių skirtumas tarp regionų buvo 16,4 proc. p. o 2022 m. skirtumas išaugo iki 22,4 proc. p.)

3.1.1.5 NEDARBO LYGIS

Rodiklis, priskirtinas **VP 14 prioriteto intervencijų logikai – 15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų nedarbo lygis, proc.** (žr. 7 paveikslą). Minėto prioriteto tikslas yra gyventojų užimtumo, prisitaikymo prie kintančios darbo rinkos ir atsparumo COVID-19 pandemijos keliamiems iššūkiams didinimas, todėl intervencijomis siekiama skatinti kokybišką užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje. Vienas iš svarbiausių šio uždavinio aspektų yra nedarbo lygio mažinimas, kuris 2020 metais išaugo dėl COVID-19 pandemijos sukeltų iššūkių.

² Pagal ISCED (0,1,2)

7 PAVEIKSLAS. 15 METŲ AMŽIAUS IR VYRESNIŲ GYVENTOJŲ NEDARBO LYGIS, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.)

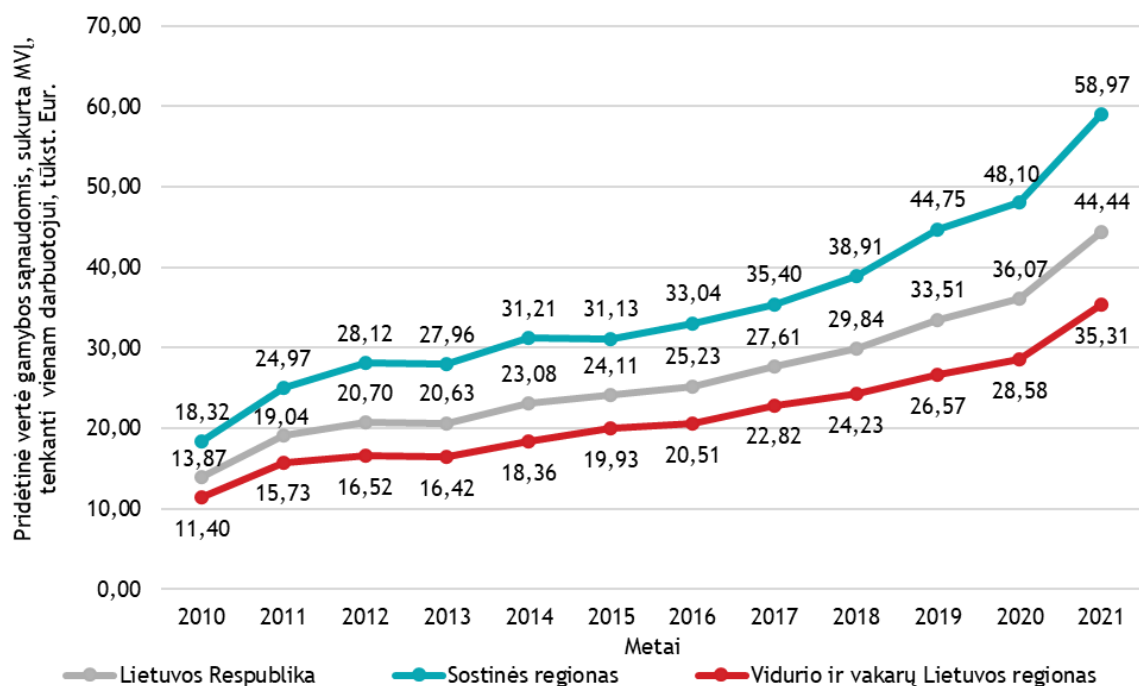
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Analizuojamu laikotarpiu (2010–2022 m.) 15 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų nedarbo lygio rodiklio reikšmių pokytyje stebima reikšminga divergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (2010 m. sąlyginis atotrūkis tarp regionų reikšmių siekė 14 proc., o 2022 m. skirtumas išaugo iki 47 proc.). Vertinant rodiklio reikšmių kaitą atskirai pagal regionus, 2010–2022 m. laikotarpiu VVL regiono reikšmės sumažėjo 64 proc. (absoliučiomis reikšmėmis 11,9 proc. p.), tuo tarpu Sostinės regiono reikšmės vertinamu laikotarpiu sumažėjo 72 proc. (absoliučiomis reikšmėmis 11,7 proc. p.). Pandemijos laikotarpiu (2020–2022 m.), COVID-19 pasekmes nedarbo lygiui sąlyginai geriau suvaldė VVL regionas (2019 m., nedarbo lygio skirtumas tarp regionų buvo 2,7 proc. p., o 2022 m., Sostinės regiono atotrūkis nuo VVL sumažėjo iki 2,1 proc. p.).

3.1.2 TAUSIU/TVARIU IŠTEKLIŲ NAUDOJIMU PAREMTAS AUGIMAS

3.1.2.1 PRIDĖTINĖ VERTĖ GAMYBOS SĄNAUDOMIS

Rodiklis, priskirtinas VP 3 prioriteto intervencijų logikai – pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis, sukurta MVĮ, tenkanti vienam darbuotojui, tūkst. Eur. (žr. 8 paveikslą). 3 VP prioriteto investicijų tikslas yra skatinti MVĮ konkurencingumą, o pridėtinės vertės gamybos sąnaudomis, sukurtos MVĮ, rodiklis atspindi vieną iš konkurencingumo aspektų – įmonių produktyvumą. Be to, regionų pridėtinės vertės gamybos sąnaudomis, sukurtų MVĮ, padalijimas iš atitinkamo regiono gyventojų skaičiaus atspindi tikslesnius rodiklio reikšmių pokyčius, pašalinant skirtingos gyventojų populiacijos dėmenį.

8 PAVEIKSLAS. PRIDĖTINĖ VERTĖ GAMYBOS ŠAUNDOMIS, SUKURTA MVĮ³, TENKANTI VIENAM DARBUOTOJUI, PAGAL REGIONUS, TŪKST. EUR. (2010–2021 M.)⁴

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Stebimuoju laikotarpiu (2010–2021 m.) analizuojant pridėtinės vertės gamybos sąnaudomis, sukurtos MVĮ, tenkančios vienam darbuotojui, rodiklio reikšmių pokytį, matoma nežymi divergencija tarp regionų (2010 m. VVL regionas nuo Sostinės srities atsiliko 61 proc., o 2021 m. šis skirtumas išaugo iki 67 proc.). Atotrūkis didėjo tiek sąlyginėmis, tiek absoliučiomis reikšmėmis (VVL regione rodiklio reikšmė padidėjo 210 proc. (+23,91 tūkst. Eur), Sostinės regione 222 proc. (+40,65 tūkst. Eur).

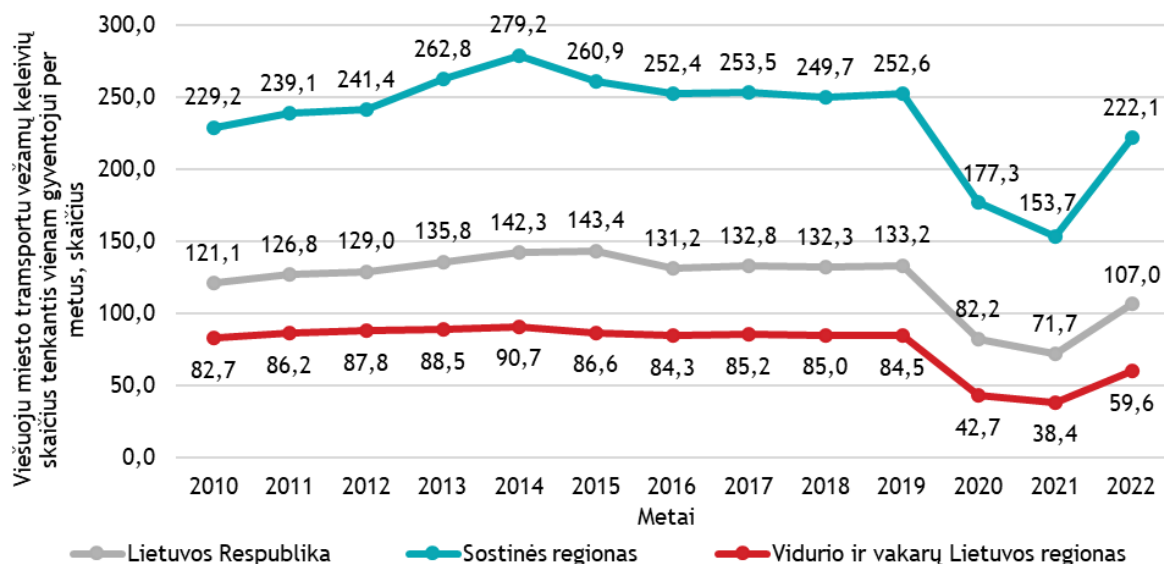
3.1.2.2 VIEŠUOJU MIESTO TRANSPORTU VEŽAMŲ KELEIVIŲ SKAIČIUS

Vertinamas rodiklis, atitinkantis **VP 4 prioriteto intervencijų logiką – viešuoju miesto transportu vežamų keleivių, tenkančių vienam gyventojui per metus, skaičius** (žr. 9 paveikslą). Minėtas rodiklis pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad VP 4 prioriteto veiklų, kurios yra nukreiptos į transporto infrastruktūros modernizavimą bei autoparko atnaujinimą, paskirtis yra didinti viešuoju miesto transportu vežamų keleivių skaičių. Be to, tai buvo vienintelis VP 4 prioriteto rodiklis, kurio duomenys yra prieinami pagal regioninę dimensiją. Tuo tarpu viešuoju miesto transportu vežamų keleivių skaičiaus padalijimas iš

³ MVĮ klasifikuojamos tik pagal darbuotojų skaičiaus kriterijų

⁴ Duomenys pagal įmonės registracijos vietą

atitinkamo regiono gyventojų skaičiaus atspindi tikslesnius rodiklio reikšmių pokyčius, pašalinant skirtingos gyventojų populiacijos dėmenį.

9 PAVEIKSLAS. VIEŠUOJU MIESTO TRANSPORTU VEŽAMŲ KELEIVIŲ SKAIČIUS TENKANTIS VIENAM GYVENTOJUI PER METUS, PAGAL REGIONUS (2010–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis⁵

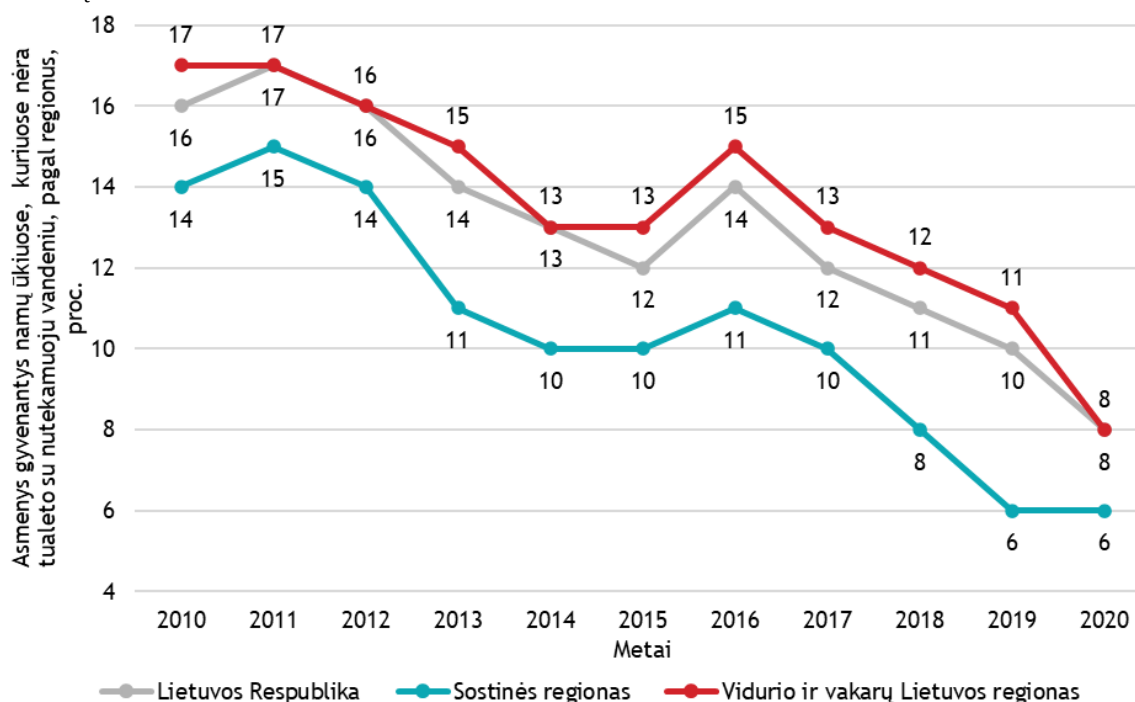
Analizuojamu laikotarpiu (2010–2022 m.) viešuoju miesto transportu vežamų keleivių skaičiaus, tenkančio vienam gyventojui per metus rodiklio kaitoje stebima reikšminga divergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (2010 m. rodiklio reikšmių skirtumas siekė 170 proc., o 2022 m. atotrūkis tarp Sostinės regiono ir VVL padidėjo iki 272 proc.). Per 2010–2022 m. laikotarpį Sostinės regiono reikšmės sumažėjo 3 proc., o VVL reikšmės sumažėjo 39 proc. Bendrai, analizuojamu laikotarpiu galima išskirti 3 tendencijas: nuo 2010 m. iki 2014 m. abiejuose regionuose daugėjo viešuoju miesto transportu vežamų keleivių, nuo 2015 m. iki 2019 m. keleivių skaičius nežymiai mažėjo, o nuo 2020 m. dėl COVID-19 pandemijos metu įvestų apribojimų keleivių skaičius ženkliai sumažėjo abiejose teritorijose (VVL srityje sumažėjo netgi dvigubai). Tačiau Sostinės regione vežamų keleivių skaičius po pandemijos atsistatė greičiau negu VVL regione.

3.1.2.3 VANDENS TVARKYMO PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS

Kitas regioniniu pjūviu vertinamas rodiklis, priskirtinas **VP 5 prioriteto intervencijų logikai – iki normos išvalytų ūkio, buities ir gamybos nuotekų išleidimo į paviršinius vandenis dalis nuo visų išleistų vandens nuotekų, proc.** (žr. 10 paveikslą). VP 5.3.2 uždavinio tikslas yra padidinti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą ir sistemos efektyvumą. Minėtas rodiklis

⁵ Duomenys pagal įmonės registracijos vietą

pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad tinkamai neišvalytos nuotekos reikšmingai prisideda prie vandens telkinių užterštumo.⁶

10 PAVEIKSLAS. ASMENYS GYVENANTYS NAMŲ ŪKIUOSE, KURIUOSE NĖRA TUALETO SU NUTEKAMUOJU VANDENIU, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2020 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

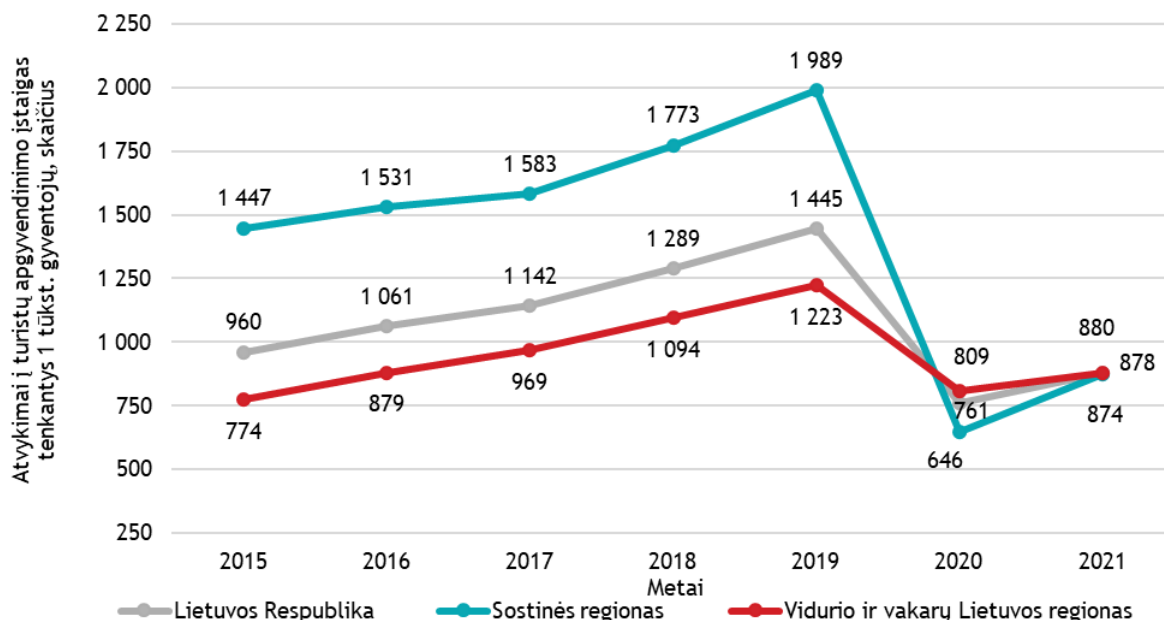
Analizuojamu laikotarpiu (2010–2020 m.) asmenų gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose nėra tualetu su nutekamuoju vandeniu rodiklio kaitoje stebima nežymi divergencija tarp VVL ir Sostinės regionų, tačiau šis pokytis yra paklaidos ribose (2010 m. rodiklio reikšmių sąlyginis skirtumas siekė 21 proc., o 2020 m. atotrūkis tarp Sostinės regiono ir VVL padidėjo iki trečdaliu). Vertinant pagal absoliučias reikšmes, per 2010–2020 m. laikotarpį atotrūkis tarp regionų kaip tik sumažėjo 1 proc. Verta pastebėti, kad abiejuose regionuose asmenų gyvenančių namų ūkiuose, kuriuose nėra tualetu su nutekamuoju vandeniu rodiklio reikšmės nuo 2016 m. pradėjo ženkliai mažėti abiejuose regionuose.

3.1.2.4 TURISTŲ ATVYKIMAI

Rodiklis, taip pat priskirtinas **VP 5 prioriteto intervencijų logikai – atvykimų į turistų apgyvendinimo įstaigas, tenkančių 1 tūkst. gyventojų, skaičius** (žr. 11 paveikslą). Minėto prioriteto, 5.4.1. konkretaus uždavinio rezultato rodiklis yra turistų (užsienio ir vietos) skaičius prioritetiniuose turizmo plėtros regionuose. Tačiau šio specifinio rodiklio duomenys su regionų pjūviais nėra prieinami, todėl buvo

⁶ Remiantis 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos aplinkos apsaugos ir klimato kaitos valdymo plėtros programos pažangos priemonės pagrindimu. Prieiga internete: <https://am.lrv.lt/uploads/am/documents/files/Strateginis%20planavimas/AM%20PP/AM%20PP%20211025/AM%20PP%20pagrindimas%20220328.docx>

pasirinktas EUROSTAT sudarytas rodiklis apie vietos ir užsienio turistų atvykimą į apgyvendinimo įstaigas (įstaigos yra: viešbučiai; atostogų ir kitos trumpalaikės nakvynės vietos apgyvendinimas; kempingai, poilsinių transporto priemonių ir priekabų stovėjimo aikštelės)⁷. Rodiklio reikšmės padalintos iš gyventojų skaičiaus, siekiant panaikinti netolygią populiaciją kaip faktorių, galintį lemti skirtumus tarp regionų reikšmių.

11 PAVEIKSLAS. ATVYKIMAI Į TURISTŲ APGYVENDINIMO ĮSTAIGAS TENKANTYS 1 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL REGIONUS, SKAIČIUS (2015–2021 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis EUROSTAT duomenimis

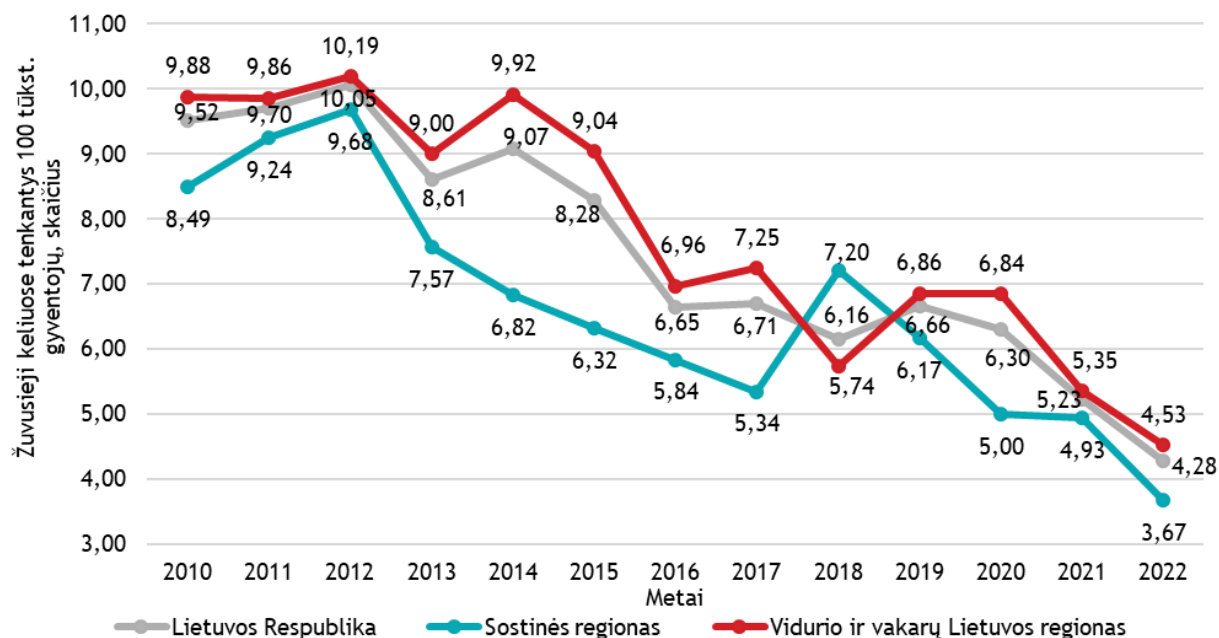
Analizuojamu laikotarpiu (2015–2021 m.) atvykimų į turistų apgyvendinimo įstaigas tenkančių 1 tūkst. gyventojų rodiklio reikšmių kaitoje pastebima reikšminga konvergencija tarp regionų (2015 m. Sostinės regiono rodiklio reikšmė buvo 86 proc. didesnė negu VVL, o 2021 m. VVL nežymiai (1 proc.) aplenkė Sostinės regioną). Nors 2015–2019 m. laikotarpiu skirtumas tarp regionų pagal turistų atvykimą sumažėjo (VVL reikšmės padidėjo 59 proc., tuo tarpu Sostinės regione padidėjo 37 proc.), tačiau pagal grafiką galima matyti, kad konvergenciją tarp regionų nuo labiausiai nulėmė COVID-19 pandemija dėl kurios 2020 metais VVL regionas aplenkė Sostinės regioną pagal atvykimų į turistų apgyvendinimo įstaigas, tenkančių 1 tūkst. gyventojų, skaičiaus rodiklį.

3.1.2.5 ŽUVUSIEJI KELIUOSE

Rodiklis, priskirtinas **VP 6 prioriteto intervencijų logikai - žuvusiųjų keliuose skaičius tenkantis 100 tūkst. gyventojų** (žr. 12 paveikslą). VP 6 prioriteto intervencijų paskirtis yra skatinti darnaus transporto ir pagrindinių tinklų infrastruktūros plėtrą. Minėtas rodiklis pasirinktas atsižvelgiant į tai, jog šio prioriteto 2

⁷ Remiantis EUROSTAT duomenų metainformacija. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/tour_occ_esms.html

rezultato rodikliai yra susiję su žuvusiais keliuose (žuvę TEN-T arba ne TEN-T tipo keliuose), o žuvusiųjų skaičius visų tipų keliuose apibendrina šių rodiklių duomenis. Tuo tarpu žuvusiųjų skaičiaus padalinimas iš 100 tūkst. gyventojų dažniausiai naudojamas tyrimų metodologijose, siekiant lyginti žuvusiųjų skaičius, todėl padalinimas iš atitinkamo regiono gyventojų skaičiaus atspindi tikslesnius rodiklio reikšmių pokyčius, pašalinant skirtingos gyventojų populiacijos dėmenį.

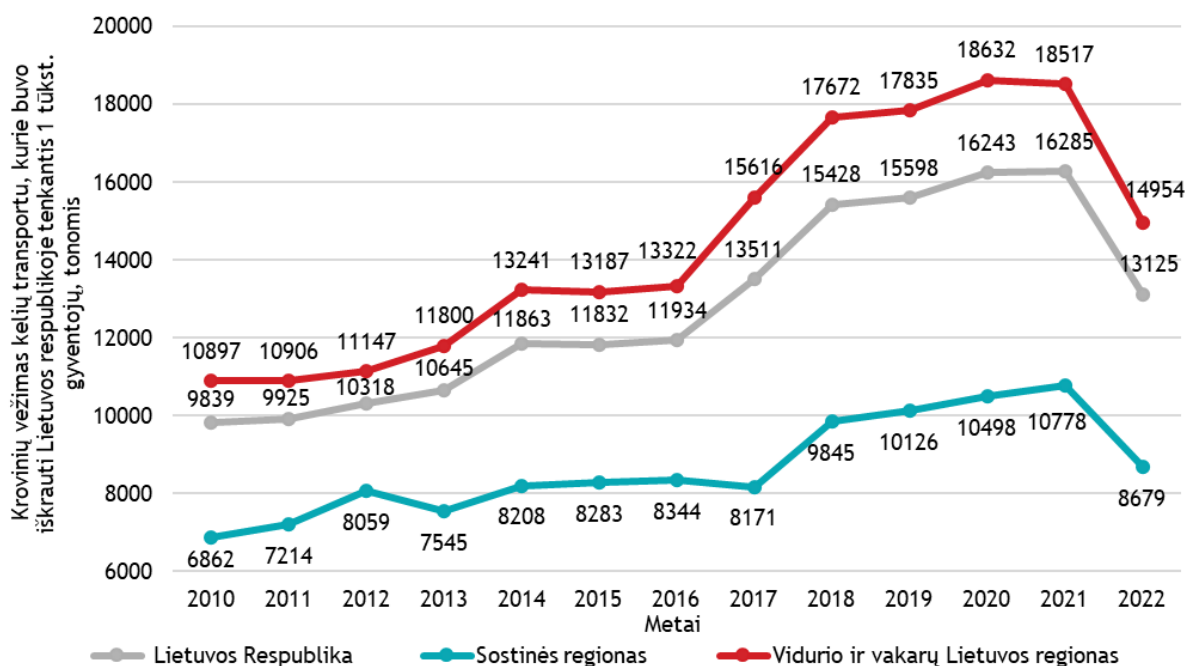
12 PAVEIKSLAS. ŽUVUSIŲJŲ SKAIČIUS KELIUOSE, TENKANTIS 100 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL REGIONUS, (2010–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA bei Policijos departamento prie VRM duomenimis

Vertinamu laikotarpiu (2010–2022 m.) žuvusiųjų keliuose, tenkančių 100 tūkst. gyventojų, rodiklio pokytyje stebima nežymi divergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (VVL reikšmė sumažėjo 55 proc., tuo tarpu Sostinės regiono rodiklio reikšmė sumažėjo 57 proc., taigi skirtumas tarp regionų padidėjo apie 2 proc.). Visgi, vertinant absoliučiomis reikšmėmis, skirtumas tarp VVL ir Sostinės regionų nežymiai sumažėjo (2010 m. žuvusių keliuose, tenkančių 100 tūkst. gyventojų, reikšmių skirtumas tarp VVL ir Sostinės regionų siekė 1,39 proc. p., o 2021 m. reikšmės supanašėjo ir skirtumas sumažėjo iki 0,86 proc. p.).

3.1.2.6 KROVINIŲ VEŽIMAS KELIŲ TRANSPORTU

Rodiklis, priskirtinas **VP 6 prioriteto intervencijų logikai – krovinių vežimas kelių transportu, kurie buvo iškrauti Lietuvos Respublikoje, tenkantis 1 tūkst. gyventojų, pagal krovinių pakrovimo vietą, tonomis** (žr. 13 paveikslą). Rodiklis pasirinktas remiantis VP 6.1.1. bei 6.2.1 uždaviniais, kurių tikslai yra padidinti šalies daugiaryšės susisiekimo sistemos ir transeuropinių transporto tinklų sąveiką bei padidinti regionų judumą. Minėtas rodiklis atspindi kelių infrastruktūros prieinamumą/patrauklumą pagal regionus ir taip referuoja į VP 6 prioriteto anksčiau išvardintus uždavinius.

13 PAVEIKSLAS. KROVINIŲ VEŽIMAS KELIŲ TRANSPORTU, KURIE BUVO IŠKRAUTI LIETUVOS RESPUBLIKOJE, TENKANTIS 1 TŪKST. GYVENTOJŲ, PAGAL KROVINIŲ PAKROVIMO VIETĄ, PAGAL REGIONUS, TONOMIS (2010–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

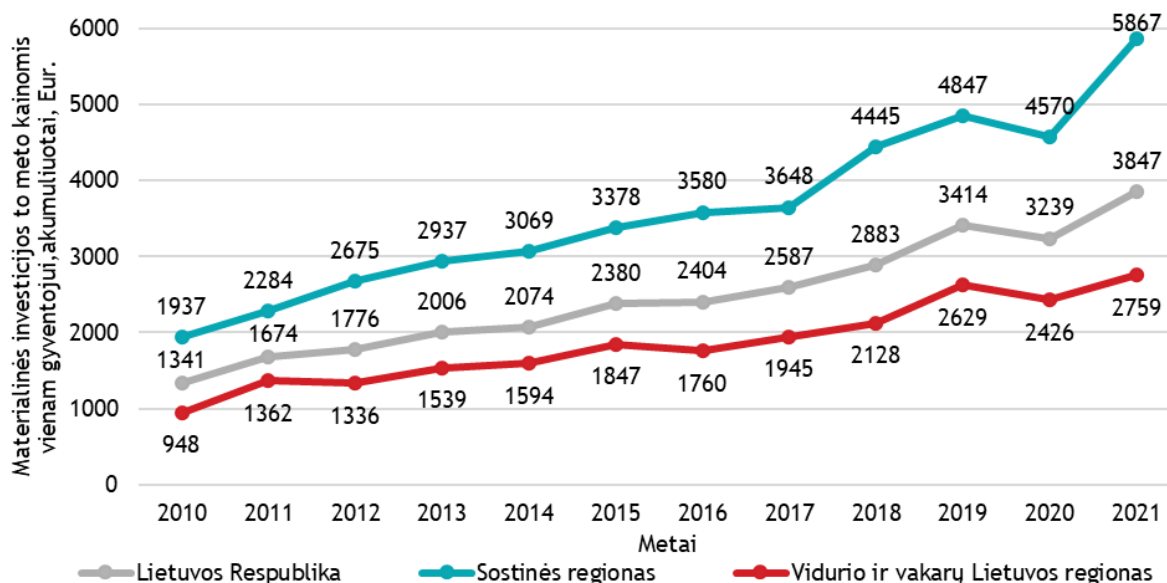
Analizuojamu laikotarpiu (2010–2022 m.) krovinių vežimo kelių transportu, kurie buvo iškrauti Lietuvos Respublikoje, tenkančių 1 tūkst. gyventojų, rodiklio kaitoje stebima nežymi divergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (2012 m. VVL reikšmių atotrūkis nuo Sostinės regiono buvo beveik 59 proc., o 2022 m. skirtumas išaugo iki 72 proc.). Vertinant regionų reikšmių raidą 2010–2022 m. periodu atskirai, Sostinės regiono krovinių vežimo kelių transportu, kurie buvo iškrauti Lietuvos Respublikoje, tenkančių 1 tūkst. gyventojų rodiklio reikšmės padidėjo virš ketvirtadalio, o VVL srities reikšmės paaužo 37 proc. Taip pat visu analizuojamu laikotarpiu matoma abiejų regionų rodiklio reikšmių didėjimo tendencija, išskyrus 2022 m., kai dėl karo Ukrainoje sukeltų pasekmių abiejų regionų logistikos sektoriaus reikšmės ženkliai sumažėjo. Verta pastebėti, kad VVL reikšmės ypač eksponentiškai augo 2016–2018 m. laikotarpiu ir 2018 m. skirtumas tarp VVL ir Sostinės regiono rodiklių reikšmių išaugo iki maždaug 80 proc.

3.1.3 AUGANTI SOCIALINĖ SANGLAUDA (INTEGRACINIS AUGIMAS)

3.1.3.1 MATERIALINĖS INVESTICIJOS

Analizuojamas rodiklis, priskirtinas **VP 7 prioriteto intervencijų logikai - materialinės investicijos tenkančios vienam gyventojui, akumuliuotomis reikšmėmis, eurai** (žr. 14 paveikslą). Minėto prioriteto, 7.1.1 konkretaus uždavinio rezultato rodiklis yra pritrauktos papildomos materialinės investicijos į tikslines teritorijas. Papildomų materialinių investicijų duomenys pagal regionus buvo neprieinami, todėl pasirinktas rodiklis sumuojantis visas materialines investicijas. Taip pat, rodiklio

reikšmės padalintos iš atitinkamų metų regionų ir Lietuvos gyventojų skaičiaus, siekiant panaikinti populiaciją kaip faktorių, lemiantį skirtumus tarp regionų reikšmių.

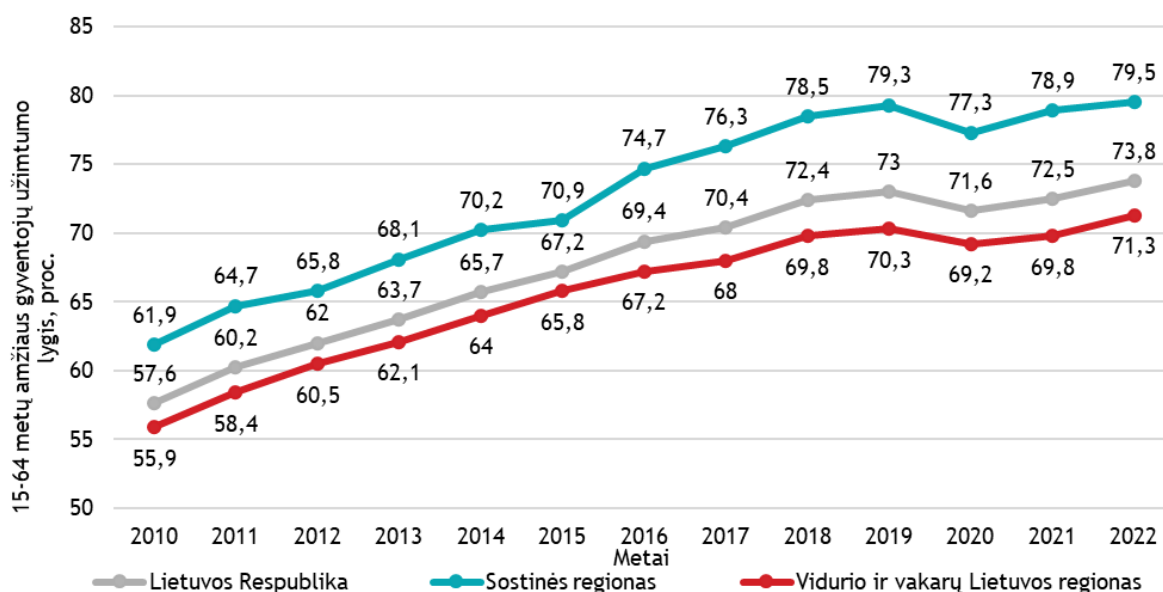
14 PAVEIKSLAS. MATERIALINĖS INVESTICIJOS TENKANČIOS VIENAM GYVENTOJUI, PAGAL REGIONUS, AKUMULIUOTAI, EUR (2010–2021 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Vertinamu laikotarpiu (2010–2021 m.) analizuojant materialinių investicijų vienam gyventojui rodiklio reikšmes pastebima nežymi divergencija tarp regionų (rodiklio reikšmių atotrūkis tarp sričių 2010 m. buvo virš 2 kartų, o 2021 m. VVL atsilikimas padidėjo 9 proc. ir skirtumas tarp regionų pasiekė 113 proc.). Vertinant regionų reikšmių progresą analizuojamu laikotarpiu, VVL regione materialinės investicijos padidėjo beveik 3 kartus (+1811 Eur.), tuo tarpu Sostinės regione materialinės investicijos padidėjo virš 3 kartų (+3930 Eur.). Taigi ir pagal absoliučias reikšmes, matomas didėjantis atotrūkis tarp VVL ir Sostinės sričių.

3.1.3.2 UŽIMTUMO LYGIS

Vertinamas rodiklis, priskirtinas **VP 7 prioriteto intervencijų logikai – 15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis, procentais** (žr. 15 paveikslą). VP 7 prioriteto intervencijų tikslas skatinti kokybišką užimtumą ir dalyvavimą darbo rinkoje. Šis rodiklis pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad apibendrina prioriteto uždavinių rezultatų rodiklius, kurie susiję su nedarbo, ilgalaikio nedarbo bei užimtumo lygiais.

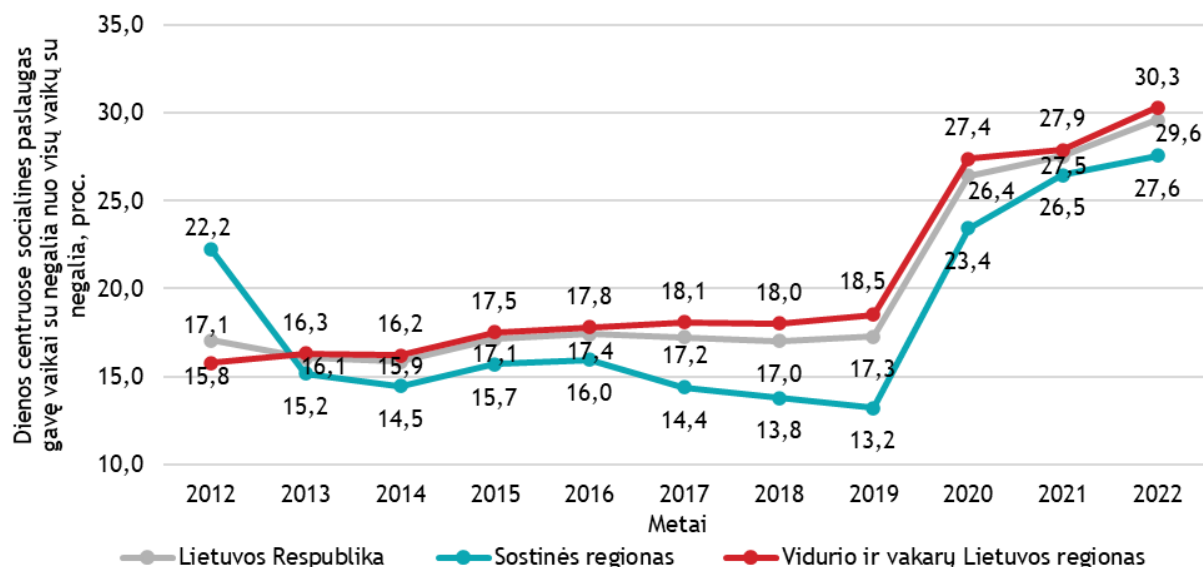
15 PAVEIKSLAS. 15-64 METŲ AMŽIAUS GYVENTOJŲ UŽIMTUMOS LYGIS, PAGAL REGIONUS, PROC. (2010–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA duomenimis

Analizuojamu laikotarpiu (2010–2022 m.) 15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygio rodiklio reikšmių pokytyje stebimas nekintantis skirtumas tarp VVL ir Sostinės regionų (VVL ir Sostinės regiono rodiklio reikšmių skirtumas padidėjo 7 proc., o absoliučiais skaičiais skirtumas padidėjo 2,2 proc. p.). Vertinant rodiklio reikšmių kaitą atskirai pagal regionus, 2010–2022 m. laikotarpiu VVL regiono reikšmės padidėjo 28 proc. (absoliučiomis reikšmėmis 15,4 proc. p.), tuo tarpu Sostinės regiono reikšmės vertinamu laikotarpiu taip pat padidėjo 28 proc. (absoliučiomis reikšmėmis 17,6 proc. p.). Verta pastebėti, kad nuo 2015 m. skirtumas tarp regionų pradėjo sparčiai didėti ir 2019 m. atotrūkis tarp VVL ir Sostinės regiono pasiekė 9 proc. p.

3.1.3.3 DIENOS CENTRUOSE SOCIALINES PASLAUGAS GAVUSIEJI VAIKAI SU NEGALIA

Rodiklis atitinkantis **VP 8 prioriteto intervencijų logiką yra dienos centruose socialines paslaugas gavusių vaikų su negalia dalis nuo visų vaikų su negalia, proc.** (žr. 16 paveikslą). VP 8.1. uždavinio tikslas yra padidinti bendruomenėje teikiamų socialinių paslaugų dalį, pereinant nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų. Minėtas rodiklis parodo poveikį priemonių, kurios prisideda prie vaikų su negalia ugdymo gerinimo ir pagalbos jų šeimoms, tokiu būdu mažinant rizikas vaikams su negalia dabar ir ateityje patekti į institucinės globos įstaigas. Regioninė dimensija analizuojamo rodiklio atveju yra itin svarbi, kadangi ilgą laiką vaikus su negalia auginančioms šeimoms pagalba dienos centruose buvo sunkiai prieinama, todėl stebimi dideli teritoriniai skirtumai – jeigu miestuose veikė bent kažkiek dienos paslaugas teikiančių įstaigų, tai kai kurių kaimiškųjų savivaldybių, nuošalesnių vietovių gyventojams tokios paslaugos apskritai buvo beveik nepasiekiamos.

16 PAVEIKSLAS. DIENOS CENTRUOSE SOCIALINES PASLAUGAS GAVUSIŲ VAIKŲ SU NEGALIA DALIS NUO VISŲ VAIKŲ SU NEGALIA, PAGAL REGIONUS, PROC. (2012–2022 M.)⁸⁹

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA bei SADM duomenimis

Analizuojamu laikotarpiu (2012–2022 m.) dienos centruose socialines paslaugas gavusių vaikų su negalia nuo visų vaikų su negalia dalies rodiklio reikšmių pokytyje stebima reikšminga konvergencija tarp VVL ir Sostinės regionų (2012 m. reikšmių sąlyginis atotrūkis tarp regionų siekė 40 proc., tačiau 2022 m. jau VVL srities reikšmė buvo dešimtadaliu didesnė už Sostinės regiono). Vertinant rodiklio reikšmių progresą atskirai pagal regionus – Sostinės regiono reikšmės 2012–2022 m. laikotarpiu padidėjo beveik ketvirtadaliu, o VVL reikšmės padidėjo beveik dvigubai. Taip pat iš grafiko galima matyti, kad 2012–2019 m. laikotarpiu VVL reikšmės stabiliai augo, tuo tarpu Sostinės regiono reikšmės sumažėjo. Situacija itin pastebimai pasikeitė 2020 m., kuomet vaikų su negalia gavusių paslaugas dienos centruose dalis visoje šalyje pradėjo pastebimai augti. Šis augimas labiausiai sietinas su pasikeitusia vaikų dienos centrų finansavimo tvarka (didesnis veiklos finansavimo stabilumas, kadangi akredituotiems centrams finansavimas skiriamas 3 metams) bei didėjančia paslaugų įvairove.

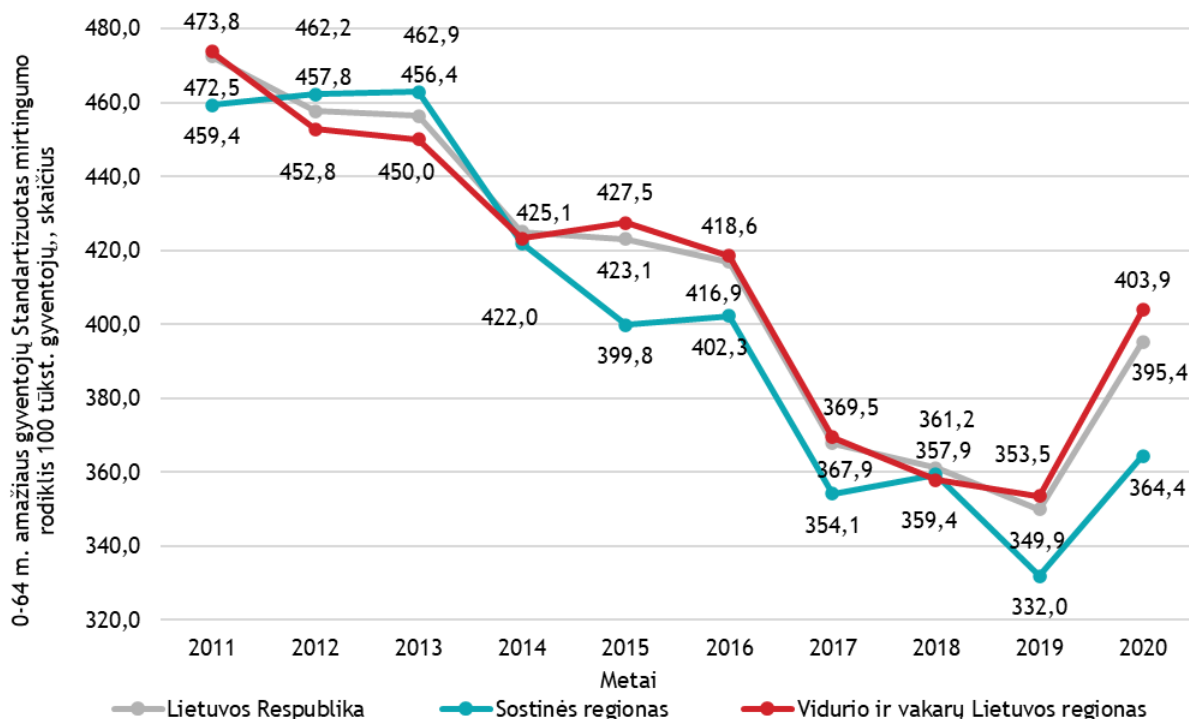
3.1.3.4 MIRTINGUMAS

Rodiklis, priskirtinas **VP 8 prioriteto intervencijų logikai, yra 0–64 metų amžiaus gyventojų standartizuotas mirtingumo, tenkančio 100 tūkst. gyventojų, skaičius** (žr. 17 paveikslą). Minėtas rodiklis pasirinktas atsižvelgiant į VP 8 prioriteto intervencijų logiką – pagal šio prioriteto 8.1.3. uždavinį finansuotos veiklos, kuriomis siekiama mažinti 0–64 m. amžiaus gyventojų mirtingumą nuo kraujotakos ligų, piktybinių navikų, cerebravaskulinių bei išorinių mirties priežasčių. Taigi, pasirinktas rodiklis, apibendrina visus 8.1.3. uždavinio rezultatų rodiklius bei yra sietinas su VP 6 prioriteto intervencijomis, kuriomis siekiama sumažinti žuvusiųjų skaičių keliuose. Taip pat standartizuotas mirtingumas leidžia

⁸ 2022 m. duomenys yra išankstiniai

⁹ Dalis įstaigų turi keletą dienos centrų, kurie veikė skirtingose savivaldybėse, o juos lankantys vaikai nurodyti prie savivaldybės, kurioje įregistruota įstaiga

geriau palyginti skirtingų regionų populiacijas, nes duomenys yra pakoreguojami atsižvelgiant į teritorijos gyventojų sudėtį pagal amžių grupes, lytį ir t.t.

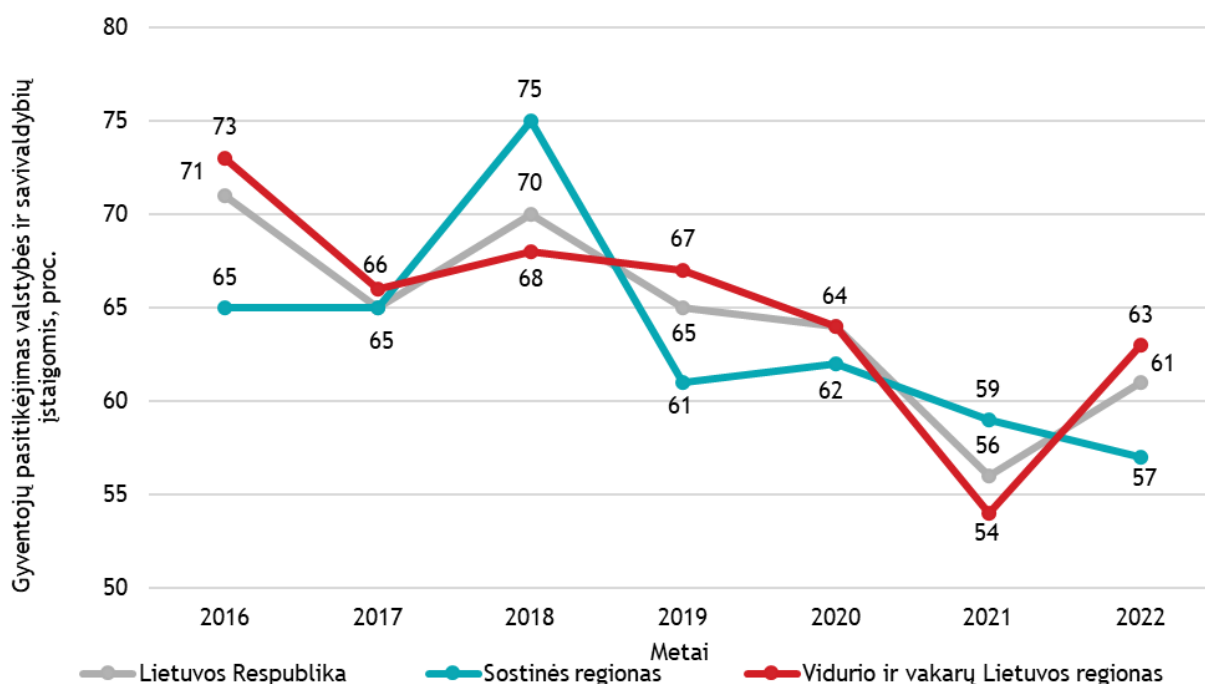
17 PAVEIKSLAS. 0-64 M AMŽIAUS GYVENTOJŲ STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS TENKANTIS 100 TŪKST. GYVENTOJŲ. PAGAL REGIONUS, SKAIČIUS (2011–2020 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis EUROSTAT duomenimis

Analizuojamu laikotarpiu (2011–2020 m.) 0–64 m. amžiaus gyventojų standartizuoto mirtingumo, tenkančio 100 tūkst. gyventojų, rodiklio reikšmių raidoje pastebima nežymi divergencija tarp regionų (2011 m. atotrūkis tarp regionų buvo beveik 3 proc., o 2020 m. skirtumas išaugo iki 11 proc.). Nuo 2011 m. iki 2019 m. standartizuoto mirtingumo rodiklio reikšmių atotrūkis tarp regionų išliko pakankamai stabilus. Tačiau didžiausią įtaką atotrūkio padidėjimui turėjo COVID-19 pandemija dėl kurios 2019–2020 m. laikotarpiu skirtumas tarp regionų padidėjo maždaug 5 proc. Verta pastebėti, kad visu analizuojamu laikotarpiu (2011–2020 m.) tiek Sostinės regiono, tiek VVL 0-64 m. amžiaus standartizuoto mirtingumo rodiklio reikšmės pastebimai sumažėjo (VVL reikšmės sumažėjo 17 proc., tuo tarpu Sostinės regiono reikšmės sumažėjo daugiau nei ketvirtadaliu).

3.1.3.5 PASITIKĖJIMAS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ ĮSTAIGOMIS

Analizuojamas rodiklis, priskirtinas **VP 10 prioriteto intervencijų logikai – gyventojų pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių įstaigomis, procentais** (žr. 18 paveikslą). VP 10.1.3. konkretaus uždavinio tikslas yra pagerinti visuomenei teikiamų paslaugų kokybę, didinant jų atitikimą visuomenės poreikiams. Tuo tarpu, pasirinktas rodiklis atspindi visuomenės nuomonę apie teikiamų viešųjų paslaugų kokybę. Šio rodiklio atveju, duomenys pagal regionus yra prieinami tik nuo 2016 m.

18 PAVEIKSLAS. GYVENTOJŲ DALIS, KURIE Į KLAUSIMĄ „VERTINANT APSKRITAI, AR JŪS VISIŠKAI PASITIKITE, GREIČIAU PASITIKITE, GREIČIAU NEPASITIKITE AR VISIŠKAI NEPASITIKITE VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ ĮSTAIGOMIS?“, ATSAKĖ „VISIŠKAI PASITIKIU“ ARBA „GREIČIAU PASITIKIU“, PAGAL REGIONUS, PROC. (2016–2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VRM vykdytų Lietuvos gyventojų apklausų apie pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių institucijomis duomenimis

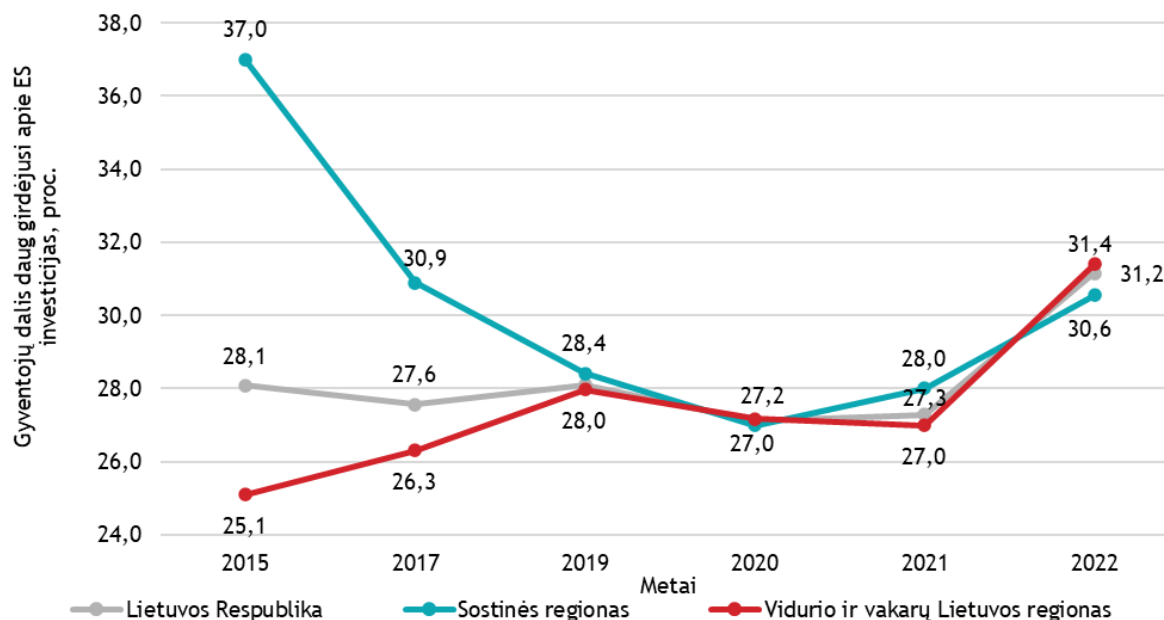
Analizuojamu laikotarpiu (2016–2022 m.) gyventojų pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių įstaigomis rodiklio reikšmių pokytyje stebima nežymi konvergencija tarp VVL ir Sostinės regionų, tačiau šis pokytis yra paklaidos ribose (tiek absoliučiomis tiek sąlyginėmis reikšmėmis skirtumas tarp regionų sumažėjo – 2 proc. arba 2 proc. p.). Vertinant rodiklio reikšmių progresą atskirai pagal regionus – Sostinės regiono reikšmės 2012–2022 m. laikotarpiu sumažėjo 8 proc. p., o VVL reikšmės sumažėjo 10 proc. p. Verta atkreipti dėmesį, kad 2020–2021 m. VVL regiono reikšmė ženkliai sumažėjo ir Sostinės regiono rodiklio reikšmė 2021 m. buvo didesnė už VVL srities. Minėtą reikšmių kritimą veikusiai lėmė dėl COVID-19 pandemijos įvesti ribojimai, kurie sumažino Lietuvos gyventojų (ypač VVL regione) pasitikėjimą valstybės ir savivaldybių įstaigomis. Vis dėlto, VVL srityje 2022 m. gyventojų pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių įstaigomis rodiklio reikšmės beveik sugrįžo į priešpandeminį lygį, tačiau Sostinės regiono reikšmėse nuo 2020 metų matoma ir mažėjančio pasitikėjimo tendencija.

3.1.4 VP TECHNINĖ PARAMA

3.1.4.1 KOMUNIKACIJA APIE ES INVESTICIJAS

Rodiklis, priskirtinas VP 12 prioriteto intervencijų logikai – gyventojų dalis, kurie yra daug girdėję apie Europos Sąjungos investicijas, procentais (žr. 19 paveikslą). VP 12.1. konkretaus uždavinio tikslas

yra užtikrinti visuomenės informavimą apie ES fondų investicijas. Tuo tarpu minėtas rodiklis pasirinktas todėl, kad atvaizduoja plačiausios asmenų grupės informuotumo apie ES investicijas lygį.

19 PAVEIKSLAS. GYVENTOJŲ DALIS, KURIE Į KLAUSIMĄ „AR JUMS TEKO GIRDĖTI APIE EUROPOS SAJUNGOS INVESTICIJAS LIETUVAI?“, ATSAKĖ „TAIP, DAUG APIE TAI GIRDĖJAU“, PAGAL REGIONUS, PROC. (2015–2022 M.)¹⁰

Šaltinis: sudarytas BGI Consulting, remiantis gyventojų apklausų apie ES investicijas rezultatų ataskaitomis

Vertinamu laikotarpiu (2015–2022 m.) gyventojų dalies, kurie yra daug girdėję apie Europos Sąjungos investicijas, rodiklio pokytyje stebima reikšminga konvergencija tarp VVL ir Sostinės regionų, tačiau šis pokytis yra paklaidos ribose (2015 m. regionų reikšmių sąlyginis atotrūkis buvo 47 proc., tačiau 2022 m. jau VVL srities reikšmė buvo 3 proc. didesnė už Sostinės srities). Pagal absoliučias reikšmes, 2015 m. regionų reikšmių atotrūkis buvo beveik 12 proc. p., o 2022 m. jau VVL srities reikšmė buvo beveik 1 proc. didesnė už Sostinės srities. Vertinant regionų rodiklio sąlyginių reikšmių progresą atskirai pagal regionus – Sostinės regiono reikšmės 2015–2022 m. laikotarpiu sumažėjo virš penktadalio, tuo tarpu VVL regiono reikšmės padidėjo maždaug ketvirtadaliu.

¹⁰ Grafike nėra pavaizduotos 2016 ir 2018 metų reikšmės, nes duomenys buvo neprieinami

3.2 ATVEJO STUDIJA NR. 2. VILNIAUS M. INTEGRUOTA TIKSLINIŲ TERITORIJŲ PLĖTRA

Igyvendinant Vilniaus miesto integruotą tikslinių teritorijų plėtrą pasitelktas Integruotų teritorinių investicijų (ITI) mechanizmas. Šis santykinai naujas viešosios politikos instrumentas buvo sukurtas kaip potencialiai efektyvus įrankis siekiant ES Sanglaudos politikos tikslų 2014–2020 m. struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos (VP) įgyvendinimo periode. **Kertinis ITI mechanizmo tikslas** yra palengvinti teritorinių strategijų, kurioms reikalingos finansinės intervencijos iš skirtingų fondų pagal skirtingus VP prioritetinius uždavinius, įgyvendinimą, tokiu būdu maksimaliai padidinant Sanglaudos politikos tikslų išpildymą. Ne mažiau svarbu tai, kad šio instrumento panaudojimas privalo pasižymėti ne tik *finansiniu*, bet ir *strateginiu* integruotumu – darniu urbanizuotų teritorijų vystymu, sprendžiant ekonomines, aplinkosaugos, demografines, socialines ir kitas problemas. Tam, kad būtų įmanoma kuo reikšmingiau realizuoti šiuos kriterijus, būtinas sprendimų įgyvendinimo funkcijos delegavimas tikslinės teritorijos, kurioje taikomas ITI mechanizmas, vietos valdžiai. Tad šio instrumento taikymo procese ne tik siekiama aukščiau išvardintų tikslų, bet ir didesnio vietos gyventojų, asociacijų ir kitų subjektų įtraukimo, taip skatinant pilietinį aktyvumą¹¹.

Lietuvoje ITI pirmą kartą pristatytas 2015 m., kuomet buvo **patvirtinta Vilniaus miesto integruotos teritorijos vystymo programa (ITVP)**, kuria dėl praėjusiu investiciniu laikotarpiu apleistų didžiųjų miestų rajonų, siekta atgaivinti bendruomeninę bei viešąją infrastruktūrą, tokiu būdu išnaudojant šių teritorijų augimo potencialą. Šios **programos paskirtis**: nustatyti Vilniaus miesto integruoto darnaus vystymo strategiją ir veiksmų planą 2014–2020 metams, siekiant užtikrinti investicijų efektyvumą, jas koncentruojant į Šiaurinę ir Pietinę tikslines teritorijas. **Išskiriami tokie ITVP tikslai**: padidinti Vilniaus gyventojų užimtumą, kuriant inovatyvias paslaugas, skatinant aktyvų dalyvavimą, pertvarkant apleistas erdves; padidinti gyventojų pasitenkinimą gyvenamąja aplinka, kompleksiskai tvarkant gerą urbanistinį potencialą turinčius miesto rajonus; bei sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, kuriant saugią ir darnią susisiekimo sistemą, tausojančią miesto ūkio infrastruktūrą.

Nustatyta, jog apleistuose didžiųjų miestų rajonuose dėl daugelio veiksnių kuriasi ir skleidžiasi nusikalstamumo, kitų socialinės deviacijos formų židiniai, todėl šias problemas būtina spręsti taikant kompleksines finansavimo formas (tokias, kaip ITI). Vilniuje ITI parama taikyta teritorijoms, pasižyminčioms ekonominiu-urbanistiniu augimo potencialu bei problemų gausos ir jų aštrumo santykiu. **ITI parama skirstoma per keturias konkrečias finansines priemones**: „Kraštovaizdžio apsauga“; „Vietinių kelių vystymas“; „Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą“; bei „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“. Priemonės įgyvendinamos tokiu būdu: pasirinktose tikslinėse teritorijose formuojamos urbanistinio augimo zonos, nauji investicijų traukos centrai, o jų ir aplinkos kompleksiniam išvystymui taikomos URBAN tipo kompleksinės priemonės (tokios, kuriose nedominuoja kurio nors vieno ekonominės veiklos sektoriaus investicijos)¹².

¹¹ Directorate General for Internal Policies, Policy Department D: Budgetary Affairs, *Integrated Territorial Investments as an Effective Tool of the Cohesion Policy*, Brussels, European Union, 2019, p. 5–6. Prieiga internete: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/162823/25032019_CONT_Briefing_ITI_Final.pdf

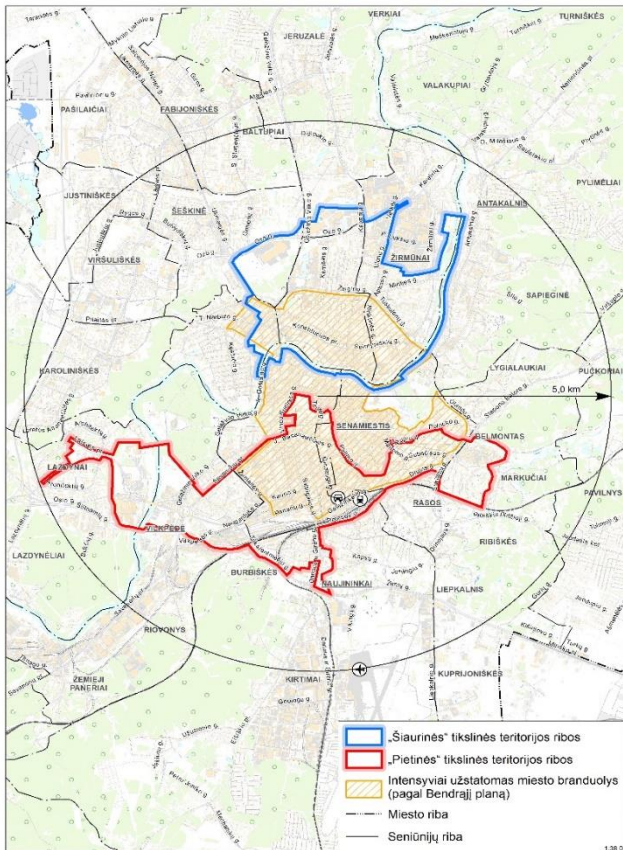
¹² Tyrimą „Vilniaus miesto tikslinių teritorijų integruotos plėtros galimybių studija: I etapas. Vilniaus miesto teritorijos analizė, vertinimas, tikslinių teritorijų ir su jomis susijusių teritorijų apibrėžimas (identifikavimas), pagrindimas“ Vilniaus miesto savivaldybės ekonomikos ir investicijų departamento užsakymu atliko savivaldybės įmonė „Vilniaus planas“, 2014 m., p. 6–13. Prieiga internete: https://vilnius.lt/wp-content/uploads/2018/07/1_byla_Ataskaita.pdf

3.2.1 ATVEJO STUDIJS OBJEKTAS

Atvejo studija apėmė pasirinktų ITI taikymo Vilniaus miesto Šiaurinėje tikslineje teritorijoje aktualių projektų analizę ir aprašymą, siekiant pailiustruoti įvairius prie ITI įgyvendinimo prisidedančių intervencijų aspektus – tinkamumą siekiant VP ir BIVP tikslų, indėlį į VP įgyvendinimą. Konkrečiai, atvejo studijos tikslais analizuojamas ITI mechanizmo taikymas Vilniaus miesto Šiaurinėje tikslineje teritorijoje apima 4 priemones ir 10 konkrečių projektų, kurių vertė siekia 34,3 mln. Eur¹³. Vertinimo metu naudoti įvairūs vertinimo metodai: strateginių dokumentų, antrinių šaltinių ir viešai prieinamos informacijos analizė, stebėsenos duomenų analizė, pusiau struktūruoti interviu, intervencijų logikos analizė bei metaanalizė.

Analizuotų **intervencijų pagalba siekiama spręsti pagrindines problemas**, tokias kaip nepakankamai išplėtos gyventojų užimtumo galimybės, inovatyvių paslaugų ir aktyvaus dalyvavimo stoka, apleistos viešosios erdvės, gyventojų nepasitenkinimas būstu ir gyvenamąja aplinka, miesto periferijos, neturinčios pakankamos inžinerinės ir socialinės infrastruktūros, plėtra, **kurios trukdo užtikrinti gyventojų užimtumą ir pasitenkinimą gyvenamąja aplinka**. Manytina, kad sprendžiant šiuos iššūkius, 2014–2020

m. ES fondų investicijos prisidėjo prie apleistų viešųjų erdvių sutvarkymo ir konversijos, skatinančios gyventojų aktyvią rekreaciją, pasitenkinimą gyvenamąja aplinka, verslo plėtrą ir naujų darbo vietų kūrimąsi.

Įgyvendinant intervencijas, keliami siekiai pagerinti vietinio kraštovaizdžio arealų būklę, susisiekimo sistemą bei sustiprinti eismo saugumą, taip pat padidinti ūkinės veiklos įvairovę ir tobulinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas. Konkrečiai, Šiaurinėje tikslineje teritorijoje buvo atkurta Neries senvagės arealų būklė, rekonstruota Giedraičių gatvės dalis, S. Fino gatvė ir Kernavės gatvės dalis, modernizuotas Energetikos ir technikos muziejus, modernizuotos Neries krantinės, Neries slėnyje įrengta rekreacinė infrastruktūra, kompleksiskai atnaujinta gyvenamojo kvartalo, esančio tarp Žirmūnų, Minties, Tuskulėnų gatvių, infrastruktūra, sutvarkytos viešosios erdvės tarp Giedraičių ir Kintų gatvių bei įsteigtas Japoniškas sodas.

20 PAVEIKSLAS. „ŠIAURINĖS“ IR „PIETINĖS“ TIKSLINIŲ TERITORIJŲ RIBOS

Šaltinis: Vilniaus miesto savivaldybė

¹³ 2022 m. gruodžio 31 d. SFMIS duomenimis, apmokėta išlaidų dalis sudarė 26,3 mln. Eur

3.2.2 ATITIKTIS STRATEGINEI DARBOTVARKEI

Rengiant Vilniaus m. ITVP, vadovautasi tiek VP, tiek 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos (NPP) nuostatomis. Konkrečiai, Vilniaus m. ITVP įgyvendinimas prisidėjo prie VP 7 ir 8 prioritetų („Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ bei „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“) įgyvendinimo bei atitiko NPP 2 bei 3 prioritetus, kuriais numatoma didinti gyventojų gerovę ir socialinę aprėptį, bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį, gyventojų kokybišką užimtumą, sukurti palankias verslumo ir darnios verslo plėtros sąlygas bei efektyvią ekonominę infrastruktūrą.

Išskirtina, kad Lietuva yra viena iš nedaugelio ES šalių, pasirinkusių taikyti **bendruomenės inicijuotas vietos plėtros** (toliau – BIVP) instrumentą miesto vietovėse 2014–2020 m. investiciniu laikotarpiu. Įgyvendinant BIVP, miesto VVG, kartu su vietos bendruomene, parengia ir įgyvendina BIVP strategijas, kuriose yra išnagrinėti gyventojų ir teritorijos vystymosi poreikiai, potencialas, suformuluoti vystymosi tikslai, uždaviniai ir numatyti vykdytini veiksmai, o strategijoje keliamų tikslų įgyvendinimas įprastai perduodamas bendruomeninėms iniciatyvoms.

Vilniaus m. atveju, investicinio laikotarpio pradžioje, VRM nepatvirtinus Pietinės ir Šiaurinės tikslinių teritorijų vietos veiklos grupių (VVG) parengtų atskirų BIVP strategijų, buvo parengta viena integruota Vilniaus miesto tikslinės teritorijos vietos plėtros 2016–2022 metų strategija, o abi (Šiaurinės ir Pietinės teritorijos) VVG buvo apjungtos į **bendrą visam miestui**. Atsižvelgiant į savivaldybės unikalumą, **dabartinis Vilniaus VVG veikimas išsiskiria iš kitų VVG**: čia gyventojai mažiau kliaujasi tarpusavio bendruomenės pagalba (nei mažiau urbanizuotose vietovėse), labiau linkę saugoti savo privatumą, kaimynijos yra silpnesnės, o problemų sprendimas dažniau perleidžiamas institucijoms. Tai suformavo skėtinį Vilniaus VVG atstovavimo formatą: Vilniaus VVG nariais yra ne pavienės nevyriausybines, bendruomeninės organizacijos, o asocijuotos struktūros¹⁴. Nors VVG teigimu toks veikimo mechanizmas užtikrina platų atstovavimą, Vilniaus VVG veikloje nedalyvaujančių Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos bendruomenių atstovų teigimu **nėra įgyvendinamas nuoseklus gyventojų interesų atstovavimas**: pasigendama atsižvelgimo į pagyvenusių žmonių poreikius, pagrindinės BIVP projektų veiklos nukreiptos į jaunimą ir darbingo amžiaus asmenis, o įsitraukimas į VVG veiklą siekiant keisti atstovavimo praktiką yra brangus (stojimo mokestis siekia 500 Eur, kai, palyginimui, kitose savivaldybėse šis mokestis siekia tik 20 Eur).

Strateginio planavimo požiūriu, Vilniaus m. BIVP strategija prisideda prie Vilniaus miesto ITVP programos (konkrečiai, 2.3 uždavinio („Padidinti socialinę integraciją, didinant bendruomenių vaidmenį, gerinant prieigą prie kokybiškų neformalaus ugdymo, socialinių paslaugų“¹⁵) įgyvendinimo. Vis dėlto, **sinergijos tarp Vilniaus miesto BIVP ir Vilniaus miesto ITVP faktiškai nėra**¹⁶. Abu programiniai dokumentai yra įgyvendinami savarankiškai: atitinka keliamus reikalavimus ir yra įgyvendinamos kaip dvi atskiros strategijos, o didesnis šių dokumentų persidengimas sukurtų perteklinę administracinę naštą Vilniaus VVG, ir apsunkintų tolesnį BIVP projektų įgyvendinimą. Ši praktika, tikėtina, bus tęsiama ir 2021–2027 m. investiciniu laikotarpiu.

Nepaisant minėtų aplinkybių, **Vilniaus m. BIVP strategijos įgyvendinimas yra sėkmingas**: strategijos stebėsenos rodikliai, skirti įvertinti gyventojų socialinės atskirties mažinimą, verslumo ir užimtumo darbo

¹⁴ Konkrečiai, Vilniaus jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“ (vienija 21 Vilniaus m. sav. veikiančią jaunimo organizaciją), Vilniaus prekybos, pramonės ir amatų rūmai (vienija daugiau nei 500 narių), Lietuvos neįgaliųjų draugijos (vienija 64 narius, iš kurių 6 įsikūrę Vilniuje) ir Vilniaus miesto savivaldybės atstovai.

¹⁵http://www.vilniausvvg.lt/wp-content/uploads/2021/03/VILNIAUS-vg_strategijakeitimas210302.pdf, 33 psl.

¹⁶ Remiantis interviu metu surinkta informacija

rinkoje didinimą, buvo beveik pasiekti arba viršijo numatytas reikšmes¹⁷. Išskirtina, kad socialinių veiklų projektų vykdytojai taikosi prie paramos teikėjo (ES) taisyklių ir reikalavimų, dažnai apsunkinančių pačių socialinių veiklų įgyvendinimą bei siaurinančių socialinės pagalbos teikimo asmenims galimybes. Pavyzdžiui, siekiant suteikti socialinę paramą benamiams jaunuoliams, reikalaujama, jog jie būtų registruoti Užimtumo tarnyboje, pradirbę tam tikrą dienų skaičių ir atitiktų kitus reikalavimus, kurių įgyvendinimas yra sudėtingas šiai tikslinei grupei. Atsižvelgiant į tai, tikėtina, kad Vilniaus m. BIVP veiklų poveikio mastas yra didesnis nei fiksuojama stebėsenos rodikliuose, o pasiektos mažesnės rodiklių reikšmės neatspindi mažesnio projektų poreikio.

Vilniaus VVG atstovų teigimu, Šiaurinės tikslinės teritorijos gyventojų ir verslo pasitenkinimas įgyvendintais BIVP strategijos projektais yra didesnis nei nusivylimas, o projektų pasiūla buvo tinkama (skirtingai nuo mažesnių miestų, kur sudėtinga prisikviesti projektų vykdytojus) ir konkurencinga.

3.2.3 TIKSLINIŲ TERITORIJŲ GYVENTOJAI IR INTERVENCIJŲ ATITIKTIS JŲ POREIKIAMS

2014 m. Vilniaus m. Šiaurinės tikslinėje teritorijoje buvo numatomos didelės teritorijų konversijos į komercinio-pramoninio bei gyvenamojo-komercinio pobūdžio vietas: egzistavo nemažai apleistų nenaudojamų gamyklų ir kito pobūdžio pastatų, tinkamų transformuoti į ekonominę vertę sukuriančią infrastruktūrą; taip pat į tikslinės teritorijos sudėtį įeinančių gyvenamųjų rajonų renovacijos (pvz., apytikriai 2km² renovuotinių vietovių palei Kalvarijų ir Tuskulėnų g.), pramogų, sporto ir poilsio kompleksų formavimo ir gamtinės aplinkos pritaikymo aktyviam poilsiui galimybės. Šiame kontekste egzistavo ypač didelis poreikis pritaikyti Neries upės pakrantes ir Neries senvagės teritorijas aktyviam poilsiui, rekreacijai, dviratininkų ir pėsčiųjų naudojimui, kadangi įvairūs verslai matė šias konkrečias vietas, kaip potencialiai panaudotinas plėtrai, o savivaldybė buvo suinteresuota atliepti šiuos norus, taip sukuriant daugiau darbo vietų ir skatinant gyventojų užimtumą. Tuo pat metu Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje stebėtos ir aplinkos oro ir grunto užteršimo problemos, želdynų stoka bei socialinių problemų mastas Šnipiškėse.

2014 m. Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos gyventojai išreiškė poreikį didinti miesto gatvių laidumą bei gerinti eismo sąlygas. Konkrečiai, analizuojamoje teritorijoje buvo reikalinga padidinti Ozo ir Kareivių g. sankryžų laidumą, tad numatyta nutiesti Šiaurinę gatvę bei rekonstruoti gatves, taikyti skirtingo lygio sankryžas. Taip pat nustatyta didelė transporto srautų koncentracija žiedinėse dviejų lygių Geležinio Vilko-Teodoro Narbuto-Konstitucijos ir skirtingų lygių reguliuojamoje Geležinio Vilko-Ukmergės g. sankryžose. Pastebimos ir **socio-ekonominės atskirties problemos**. Mikrorajonuose pastebima didžiulė diferenciacija tarp naujai atsikėlusių vidutines ir dideles pajamas gaunančių gyventojų bei „senųjų“ mažas pajamas gaunančių miestiečių ir bedarbių. Pavyzdžiui, Žirmūnų seniūnija tuo metu buvo vienas tankiausiai apgyvendintų mikrorajonų, kuriame gyveno itin didelis senyvo amžiaus gyventojų, gaunančių socialines

¹⁷ 1.1 Uždavinio „Ilgalinti socialinę atskirtį patiriančius asmenis, teikiant jiems individualizuotas socialines paslaugas“ rezultato rodiklis „BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius“ siekė 830 asmenų, vietoje planuotų 603; 1.2 Uždavinio „Didinti tikslinės teritorijos tikslinių grupių gyventojų darbinis, profesinius įgūdžius gerinant įsidarbinimo galimybes“ rezultato rodiklis „BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius“ siekė 157 asmenis vietoje planuotų 173; 1.3 uždavinio „Įgyvendinti darbingų neaktyvių gyventojų verslo (užimtumo) akseleravimo programas, skatinti socialinio verslo plėtrą per bendruomenes bei nevyriausybinės organizacijas“ rezultato rodiklis „BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius“ siekė 157 asmenis vietoje planuotų 175. – <http://www.vilniausvvg.lt/wp-content/uploads/2023/04/Ataskaita-galutine.docx>

paslaugas, skaičius. Tarp šių paslaugų gavėjų buvo ir didelė dalis psichikos negalią turinčių asmenų¹⁸. Fiksuoti ir nusikalstamumo ženklai, pavyzdžiui, Šnipiškių seniūnijoje registruojamas didelis nusikalstamumas ir dažni medinių namų padegimai. Tad poreikis taikyti kompleksines intervencijas pagal ITI mechanizmą buvo tikslingas.

Vietos bendruomenių nuomone, šiuo metu visos socialinės grupės ir gyventojai yra patenkinti naujai įrengta infrastruktūra ir sprendiniais, gerinančiais rekreacinę aplinką bei patogų susisiekimą. Vis dėlto, poreikis spręsti socialinės atskirties problemas išlieka – bendruomenės pasigenda susitikimams tinkamų erdvių, vaikų dienos centrų, socialinės pagalbos bei užimtumo paslaugų, ypač vyresnio amžiaus asmenims, teikimo. Taip pat pastebimas veiklų neišbaigtumas – vietos bendruomenių teigimu, nors infrastruktūriniai projektai konkrečioje vietoje yra baigti, siekiant plėsti jos panaudojimą, pasigendama bendradarbiavimo su vietos gyventojais, informavimo apie galimas vykdyti papildomas programas.

Vilniaus bendruomenių atstovų teigimu, Šiaurinės tikslinės teritorijos gyventojai patenkinti infrastruktūriniais sprendimais, tačiau tai nepadėjo spręsti socialinės atskirties problemų.

Galima teigti, kad poreikis taikyti kompleksines intervencijas pagal ITI mechanizmą **Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijoje** buvo tikslingas ir orientuotas į gyventojų poreikius. Šiuo metu, vertinant projektinių veiklų metu sukurtus rezultatus, pastebimas gyventojų pasitenkinimas. Vis dėlto, vietos bendruomenių supratimu, investicijos turėjo būti panaudotos ne tik infrastruktūriniais sprendiniais, bet ir socialinės atskirties problemų sprendimui.

3.2.4 SUKURTI REZULTATAI

Vilniaus m. ITVP Šiaurinės tikslinės teritorijos projektų metu sukurti rezultatai siekė gerinti vietinio kraštovaizdžio arealų būklę, didinti ūkinės veiklos įvairovę ir tobulinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas, bei gerinti susisiekimo sistemą, stiprinti eismo saugumą. Ir nors 2022 m. pab. duomenimis visų įgyvendintų projektų rezultatyvumas laikytinas žemu, atlikus detalią dešimties Vilniaus m. ITVP Šiaurinės tikslinės teritorijos projektų rodiklių rezultatyvumo analizę išskirtina, kad didžioji dalis projektinių veiklų projektų įgyvendinti iki 2023 m. I pusem. arba bus įgyvendinti iki 2023 m. pabaigos¹⁹ (tokių yra 80 proc. visų projektų), todėl projektų rezultatyvumas laikytinas aukštu.

Konkrečiai, investicijų pagalba²⁰ buvo atgaivinta Neries senvagės teritorija Šnipiškėse (viso: 7 ha ploto): maksimaliai atkurta teritorijoje esančių tvenkinių gamtinė aplinka, pritaikant rekreacijai įvairaus amžiaus

¹⁸ *Vilniaus miesto tikslinių teritorijų integruotos plėtros galimybių studija*, p. 88–114.

¹⁹ UAB „Vilniaus plano“ duomenimis, iki 2023 m. pabaigos ketinama įgyvendinti šiuos projektus, kurie 2022 m. dar nebuvo pasiekę sutartyse numatytų reikšmių: projektas Nr. 06.2.1-TID-R-511-01-0032 („Kernavės g. nuo Žalgirio g. iki Lvovo g. rekonstrukcija, įrengiant modernias eismo saugos priemones“); projektas Nr. 07.1.1-CPVA-R-305-01-0004 („Energetikos ir technikos muziejaus paslaugų išplėtimas (atnaujinant ir sukuriant ekspozicines erdves)“) yra užbaigimo stadijoje (derinami projekto užbaigimo dokumentai); projektas Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0001 („Neries krantinų modernizavimas, sukuriant inovatyvias erdves kūrybai, sąlygas aktyviam poilsiui, sveikatingumo renginiams Šiaurinėje teritorijoje“); projektas Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0002 („Neries slėnio rekreacinės paskirties takų ir jų jungčių, saugos ir kitos viešųjų erdvių infrastruktūros įrengimas“) – šio projekto darbus planuojama užbaigti iki 2023 m. pabaigos, tačiau užbaigimo dokumentacijos tvarkymas ir atsiskaitymas gali nusikelti į 2024 m.; projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0017 („Japoniško sodo įkūrimas teritorijoje prie Lvovo ir Geležinio Vilko gatvių“) – Japoniškas sodas lankytojams atvertas 2023 m. balandį, VMS iki 2023 m. metų pabaigos ketina užbaigti sklypo plano derinimą su Nacionaline žemės tarnyba (NŽT). Projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0016 („Viešųjų erdvių tvarkymas Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje tarp Giedraičių g. ir Kintų g., ir prie Giedraičių g.“) įgyvendinimas dėl vėluojančių rangos darbų gali nusikelti į 2024 m.

²⁰ Įgyvendinama projekto Nr. 05.5.1-APVA-R-019-01-0001

ir skirtingas judėjimo galimybes turintiems žmonėms. Projekto metu gamtinėmis priemonėmis sutvirtinti erozijos pažeisti šlaitai, kompleksiskai tvarkomi ir formuojami želdiniai, įrengti mediniai pėsčiųjų takai ant vandens, sudarantys galimybę prieiti kuo arčiau prie vandens ir stebėti vandens augaliją, įrengta lietaus surinkimo sistema.

Projektinės veiklos Neries senvagės teritorijoje buvo orientuotos tiek į vietinio kraštovaizdžio arealų būklės gerinimą, tiek ir vietovės patrauklumo didinimui gyventojams ir verslui. Įgyvendinant intervencijas²¹ įrengti arba atnaujinti pėsčiųjų ir dviračių takai, medinės terasos ant senvagės vandens telkinių, aktyvaus laisvalaikio zonos (sporto aikštelės, lauko treniruokliai), vaikų žaidimo aikštelės, uždara šunų treniravimo aikštelė, vieta sezoninei lauko kavinei.

Taip pat sutvarkyta Neries senvagės slėnio teritorija²²: suformuotas Japoniško sodo reljefas ir želdynai, įrengti pėsčiųjų ir dviračių takai bei tilteliai, automobilių parkavimo aikštelė, mažosios architektūros elementai, apšvietimas, vaikų žaidimo aikštelė, lauko inžineriniai tinklai. Tikimasi, kad sukūrus funkcionalią viešąją infrastruktūrą Neries senvagės teritorijoje Šnipiškėse, ši miesto dalis didins savo investicinį patrauklumą, skatins čia kurtis smulkų ir vidutinį verslą.

Išskirtina, kad investicijos buvo skirtos ir kitoms upės dalims. Pavyzdžiui, įgyvendinant projektines veiklas²³, buvo modernizuotos Neries krantinės: demontavus dalį betoninių plokščių, įrengti takai, terasos, šlaitai, apšvietimas, mažoji architektūra, suformuoti želdynai, atnaujinta aktyvaus laisvalaikio zona, įrengiamos vietos sezoninėms lauko kavinėms. Taip pat²⁴ buvo tvarkomi Neries slėnio rekreacinės paskirties takai ir jungtys: abeiose Neries pusėse įrengiami dviračių ir pėsčiųjų takai, kuri, tikimasi, padės didinti gyventojų susisiekimo galimybes centrinėje miesto dalyje, mažins oro ir triukšmo taršą, didins rekreacinių paslaugų paklausą.

21 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (I)

Šaltinis: Sauliaus Žiūros nuotraukos

22 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (II)

Šaltinis: Žilinskis group

Siekiant gerinti Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos gyventojų gyvenamąją aplinką, dėmesys buvo skiriamas ir gyvenamųjų rajonų tvarkymui. Projektinių veiklų metu²⁵ atnaujinta daugiabučių namų kvartalo, esančio Žirmūnų, Minties ir Tuskulėnų g. trikampyje, teritorija: įrengti pėsčiųjų ir dviračių takai, automobilių stovėjimo vietos, vaikų žaidimų ir ramaus poilsio aikštelės, sporto ir aktyvaus poilsio aikštelės, paviršinių lietaus nuotekų ir apšvietimo tinklai, mažosios architektūros elementai bei vaizdo stebėjimo, greičio matavimo ir šviesoforinio reguliavimo sistemos ir pan. Intervencijomis sutvarkytos viešosios erdvės: Giedraičių ir Krokuvos g. sankryžose įrengti pėsčiųjų takai, vaikų žaidimo, sporto ir treniruoklių aikštelės, pavėsinė, suoliukai, šiukšlių dėžės ir kiti mažosios architektūros elementai, veja,

²¹ Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0005

²² Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0017

²³ Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0001

²⁴ Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0002

²⁵ Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01-0012

želdiniai, apšvietimas ir lietaus nuotekų tinklai. Tikimasi, kad kokybiškai modernizuotos viešosios erdvės sustiprins gyventojų pasitenkinimą gyvenamąja aplinka, prisidės prie geresnių sąlygų verslo plėtojimui.

23 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (III)

Šaltinis: Sauliaus Žiūros nuotraukos

Investicijų pagalba taip pat buvo gerinama miesto susisiekimo sistema, stiprinamas eismo saugumas. Įgyvendinant projektines veiklas, atliktas vietinės reikšmės kelių rekonstravimas (Giedraičių g. dalies (tarp Lvovo g. ir Žalgirio g.), S. Fino g. bei Kernavės g. dalies (nuo Žalgirio g. iki Lvovo g.); viso apie 2 km), diegiamos eismo saugos priemonės: atnaujinti ir įrengti pėsčiųjų takai, dviračių takai, iškiliosios sankryžos, rekonstruotas gatvių apšvietimas, įrengtos ir rekonstruotos reguliuojamos sankryžos.

24 PAVEIKSLAS. PROJEKTINĖS VEIKLOS PAVYZDŽIAI (IV)

Šaltinis: Norberto Tukaj nuotrauka

Tarp projektinių veiklų Vilniaus m. Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje išsiskiria Energetikos ir technikos muziejaus (ETM) infrastruktūros plėtra²⁶. Atlikus ETM pastato rekonstrukciją ir įsigijus inovatyvių technologinių sprendimų, skatinančių kūrybišką informacijos pateikimą skirtingoms lankytojų grupėms bei lankytojų įtraukimą į potyriais grįstą pažinimo procesą, ETM teikiamos kultūros paslaugos tapo aktualesnės: 2022 m. lankytojų srautas padidėjo nuo 30 000 iki 75 000 lankytojų²⁷.

3.2.5 INTERVENCIJŲ POVEIKIS

Analizuojant Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos projektų sukuriama poveikį akcentuoti ITI mechanizmo įgyvendinimo probleminiai aspektai.

Visų pirma, pasigendama **projektų rezultatų tiesioginės sąsajos su išsikeltais strateginiais tikslais**. Remiantis intervencijų logika, analizuojami Šiaurinės tikslinės teritorijos projektai prisideda prie Vilniaus m. ITVP tikslų, susijusių su Vilniaus gyventojų užimtumo ir pasitenkinimo gyvenamąja aplinka didinimu, įgyvendinimo. Tačiau siekiant šio tikslo, ITVP programoje nėra detalizuojama kiek, kokių ir kada darbo vietų bus sukurta įgyvendinus konkrečius projektus, o Vilniaus m. ITVP (kaip ir daugumos Lietuvoje įgyvendinamų ITVP) siektini stebėsenos rodikliai atspindi gyvenamosios aplinkos gerinimo, tikslinių teritorijų patrauklumo arba jų pasiekiamumo aspektus, ir **nėra tiesiogiai susieti su gyventojų užimtumo didinimu**. Laikytina, kad intervencijose verslumo ir užimtumo didinimas tampa išvestiniu tikslu, kurį pasiekti tikimasi įgyvendinus padidėjusių gyventojų pasitenkinimą gyvenamąja aplinka, sutvarkius apleistas

²⁶ Įgyvendinama projekto Nr. 07.1.1-CPVA-R-305-01-0004

²⁷ Remiantis ETM suteikta informacija.

teritorijas ar sustiprinus šių teritorijų pasiekiamumą. Galima teigti, kad minėtos investicijos nėra tiesiogiai susijusios su užimtumo ir verslumo skatinimu²⁸.

Visų antra, **privataus finansavimo nepritraukimas įgyvendinant ITVP**. Nors rengiantis ITVP įgyvendinimui Lietuvoje buvo numatyta, kad ITVP apims visus aktualius finansavimo šaltinius, šiuo metu privačios lėšos sudaro tik nedidelę dalį ITVP įgyvendinti reikalingo finansavimo. Pastebima²⁹, jog tai lėmė netinkamas planavimas: savivaldybių administracijos neturėjo pakankamai informacijos apie tikslinėse teritorijose planuojamas privačias investicijas; rengiantis ITVP projektų įgyvendinimui, nebuvo privaloma numatyti privačiomis lėšomis planuojamus įgyvendinti veiksmus; privačiomis lėšomis finansuojamų veiklų įtraukimas į ITVP nesuteikė jokie pranašumo projektų vykdytojams. Konkrečiai Vilniaus m. atveju, tarp analizuojamų Šiaurinės tikslinės teritorijos projektų nei vienas nebuvo bent dalinai finansuotas privačiomis lėšomis. Tai lėmė sudėtingas privačių investicijų įtraukimas į ES finansuojamus projektus, bei tai, kad projektuose dalyvaujantys privatūs investuotojai, siekiant išvengti konkurencijos iškraipymo, negali būti tiesioginiais naudos gavėjais³⁰. Šiuo atžvilgiu privatūs investuotojai linkę sekti paskui viešąsias investicijas (laukti, kol bus įgyvendinti viešosiomis investicijomis finansuojami infrastruktūriniai projektai, pavyzdžiui, rekonstruojant arba tiesiant kelius, sukuriant arba atnaujinant atviras erdves miestų vietovėse, įgyvendinant apleistų teritorijų konversiją ir t.t.).

Įsivertinus probleminius aspektus, galima tikslingiau vertinti investicijų poveikį. Nors dalis intervencijų Vilniaus m. Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje šiuo metu dar įgyvendinamos, šiai **tikslinei teritorijai aktualios ITVP tikslų stebėsenos rodiklių reikšmės yra pasiektos**: Vilniaus m. užimtųjų ir darbingo amžiaus gyventojų santykis siekia 83 proc., gyventojų skaičius tikslinėse teritorijose siekia 95,1 tūkst. asmenų, o gyventojų skaičiaus augimas konvertuojamose teritorijose (iš buvusių pramonės objektų ar apleistų teritorijų, tikslinėse teritorijose) beveik 2 kartus viršija siektiną reikšmę (9 tūkst.), ir siekia 15,5 tūkst. asmenų. Vis dėlto, nėra aišku, kokia apimtimi analizuojami Šiaurinės tikslinės teritorijos projektai prisidėjo prie Vilniaus m. ITVP tikslų ir uždavinių įgyvendinimui priskirtų rodiklių reikšmių pasiekimo.

Kokybiniu požiūriu, tiek Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos bendruomenių, tiek savivaldybės administracijos teigimu, **Šiaurinės tikslinės teritorijos gyventojų pasitenkinimas viešosiomis investicijomis pagerinta gyvenamąją aplinką yra aukštas**. Tai lėmė sukurtos ir atnaujintos viešosios erdvės, rekonstruoti ir (ar) naujai nutiesti keliai, pėsčiųjų ir dviratininkų poreikiams pritaikyta infrastruktūra, sutvarkytos viešosios erdvės ir želdynai.

Gyvenamosios aplinkos gerinimas Vilniaus m. Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje **paskatino tiek nekilnojamo turto sektoriaus plėtrą, tiek viešųjų erdvių ir verslo plėtros sinergiją**. Išskirtina, kad NT sektoriaus pokyčiai ypač ženklius Žirmūnų mikrorajone: stebimas aktyvesnis naujų būstų statymo bei renovacijos procesas, o tai lemia ir didėjančią nekilnojamo turto vertę. Tuo tarpu Šnipiškių mikrorajone ypač akivaizdi suaktyvėjusi komercijos ir paslaugų verslo plėtra – teritorijose šalia Japoniško sodo ir Neries krantinių stebimas suaktyvėjęs verslo steigimasis, tačiau kartu gerai išvystytas viešųjų erdvių tinklas, derinami darnaus (pėsčiųjų, dviratininkų ir viešojo transporto) judumo poreikiai. Šnipiškių mikrorajone aktyviai plėtojamas *Vilniaus centrinis verslo rajonas* (angl. *Central Business District; CBD*), kuriame 2024 m. privatūs investuotojai ketina pradėti projekto „Horizontai“ įgyvendinimą³¹ – 200 mln. EUR vertės daigafunkcinės paskirties (su būsto, prekybos ir biurų patalpomis) aukštuminių pastatų statybas, tikintis,

²⁸ ESTEP 2018, 48.

²⁹ ESTEP (2018). *2014–2020 m. ES fondų, skirtų integruotai teritorinei plėtrai, įgyvendinimo pažangos vertinimas*. Prieiga internete: <https://2014.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-m-es-fondu-skirtu-integruotai-teritorinei-pletrai-igyvendinimo-pazangos-vertinimas>

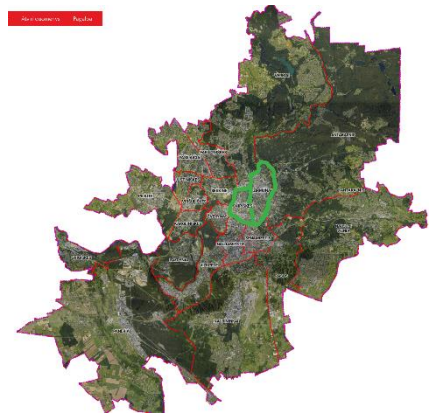
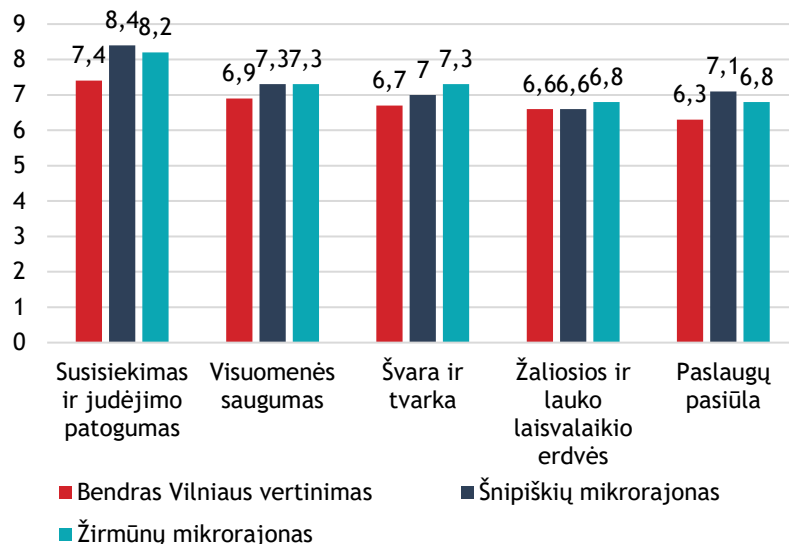
³⁰ 2023 08 18 interviu su Vilniaus miesto savivaldybės atstovais.

³¹ <https://madeinvilnius.lt/verslas/nekilnojamas-turtas/ryskeja-kaip-atrodys-vilniaus-cbd-savivaldybe-patvirtino-dar-viena-dideli-projekta/>

jog šis kvartalas taps savotišku rišančiuoju rajono mazgu įgyvendinant šalyje naują 15 minučių miesto koncepciją³².

Pabrėžtina, kad **investicijos į viešųjų erdvių sutvarkymą, laikomos itin perspektyviomis vidutiniu laikotarpiu**. Nors šiuo metu sutvarkytos žaliosios ir lauko laisvalaikio erdvės yra aktyviai naudojamos, prognozuojama, jog 5 m. laikotarpiu viešųjų erdvių (Japoniško sodo ir kitų) želdynai pasieks viešėjimo piką, kuris, įvertinus vis dar geros būklės infrastruktūrą, turėtų artimiausioje ateityje tik dar labiau sustiprinti gyventojų pasitenkinimą viešosiomis erdvėmis ir gyvenamąją aplinką.

Aukštas Žirmūnų ir Šnipiškių gyventojų pasitenkinimas gyvenamąją aplinką fiksuojamas ir 2023 m. atliktame tyrime „Gyvenimo kokybė“³³, kuriuo siekiama išsiaiškinti, kaip vilniečiai vertina savo gyvenamąją aplinką penkiais kokybiško gyvenimo mieste kriterijais (susisiekimas, saugumas, švara ir tvarka, žaliosios erdvės, paslaugų pasiūla). Remiantis tyrimo rezultatais, Šnipiškės ir Žirmūnai tarp visų sostinės mikrorajonų palankiausiai vertinami susisiekimo ir judėjimo patogumo aspektu, o šių mikrorajonų gyventojų gyvenamosios aplinkos vertinimas visais atvejais yra aukštesnis nei bendras Vilniaus vertinimas.

25 PAVEIKSLAS. VILNIEČIŲ PASISKIRSTYMAS VERTINANT GYVENIMO KOKYBĘ VILNIAUS M. BEI ŠNIPIŠKIŲ IR ŽIRMŪNŲ MIKORAJONUOSE

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis tyrimo „Gyvenimo kokybė“ duomenimis

26 PAVEIKSLAS. VILNIAUS M. ŽIRMŪNŲ IR ŠNIPIŠKIŲ MIKORAJONAI

Šaltinis: maps.vilnius.lt duomenimis

³² 15 minučių miestas yra toks, kuriame per tiek laiko galima pasiekti visas reikiamas paslaugas, pramogas ir erdves poilsiui.

³³ Tyrimą UAB „Darnu Group“ užsakymu atliko bendrovė „Sprinter tyrimai“. Tyrimo metu naudotas kvotinės atrankos metodas, t. y. apklaustų respondentų proporcija atitinka Vilniaus gyventojų skaičiaus proporciją kiekvienoje seniūnijoje. Iš viso buvo apklausti 1024 vilniečiai. Daugiau informacijos apie tyrimą: <https://tyrimas.darnugroup.lt/>

3.2.6 APIBENDRINIMAS

Vilniaus m. ITVP įgyvendinimas Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje buvo tikslingas ir orientuotas į gyventojų bei verslo poreikius, tokius kaip pagerinti vietinio kraštovaizdžio arealų būklę, susisiekimo sistemą bei sustiprinti eismo saugumą, taip pat padidinti ūkinės veiklos įvairovę ir tobulinti sąlygas investicijų pritraukimui, siekiant kurti naujas darbo vietas. Analizuojant projektinių veiklų metu sukurtus rezultatus, pastebimas gyventojų pasitenkinimas gyvenamąją aplinką, verslo pritraukimas ir naujų darbo vietų kūrimo(si) potencialas. Vis dėlto, vietos bendruomenių supratimu, investicijos turėjo būti panaudotos ne tik infrastruktūriniais sprendiniais, bet ir socialinės atskirties problemų sprendimui, kurių šiuo metu dar pasigendama.

Analizuojant Vilniaus m. Šiaurinės tikslinės teritorijos projektų sukuriama poveikį pastebimi ITI mechanizmo įgyvendinimo probleminiai aspektai: projektų rezultatai neturi tiesioginės sąsajos su išsikeltais strateginiais tikslais, ypač siekiant tiesiogiai didinti gyventojų užimtumą, taip pat pasigendama privataus finansavimo pritraukimo įgyvendinant ITVP. Nepaisant kylančių iššūkių bei to, kad dalis intervencijų Vilniaus m. Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje šiuo metu dar įgyvendinamos, šiai tikslinei teritorijai aktualios ITVP tikslų stebėsenos rodiklių reikšmės yra pasiektos, ir fiksuojamas aukštas gyventojų pasitenkinimas viešosiomis investicijomis pagerinta gyvenamąją aplinką. Pastebima, kad gyvenamosios aplinkos gerinimas paskatino tiek nekilnojamo turto sektoriaus plėtrą, tiek viešųjų erdvių ir verslo plėtros sinergiją, o investicijos į viešųjų erdvių sutvarkymą, laikomos itin perspektyviomis vidutiniu laikotarpiu.

Naujo investicinio periodo laikotarpiu rekomenduojama ITI planavimo etape skirti daugiau išteklių: tinkamai suplanuoti intervencijų įgyvendinimą, neskubinant projektinių veiklų įgyvendinimo bei užtikrinant skirtingų projektinių veiklų tarpusavio sinergiją. Vietos bendruomenių, VVG atstovų teigimu, siekiant skatinti gyventojų užimtumą, reikalingos ne trumpalaikės projektinės veiklos, bet tęstinis paslaugų organizavimas ir teikimas, nuoseklus bendradarbiavimas su vietos bendruomenėmis ir gyventojais, jų informavimas apie jau organizuojamų paslaugų teikimą ir išsiklausymas į poreikius. Analizuojant vietos valdžios poreikius ateityje, akcentuotinas mažesnė administracinė našta, susijusi su tinkamomis išlaidomis, kuri šiuo metu apsunkina projektų įgyvendinimą.

3.2.7 ATVEJO STUDIJOS PRIEDAI

3.2.7.1 ATVEJO STUDIJOS OBJEKTO DETALIZACIJA.

3 LENTELĖ. ANALIZUOJAMŲ PROJEKTŲ SĄRAŠAS

PRIEMONĖS PAVADINIMAS	PROJEKTO PAVADINIMAS	STEBĖSENOS RODIKLIS	SIKNTINA REIKŠMĖ (2023 M.)
05.5.1-APVA-R-019 „Kraštovaizdžio apsauga“	„Gamtinės Neries senvagės kraštovaizdžio arealų būklės atkūrimas (tarp Linkmenų ir Geležinio Vilko gatvių)“	Teritorijų, kuriose įgyvendintos kraštovaizdžio formavimo priemonės, plotas (ha)	7
		Išsaugoti, sutvarkyti ar atkurti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealai (skaičius)	1

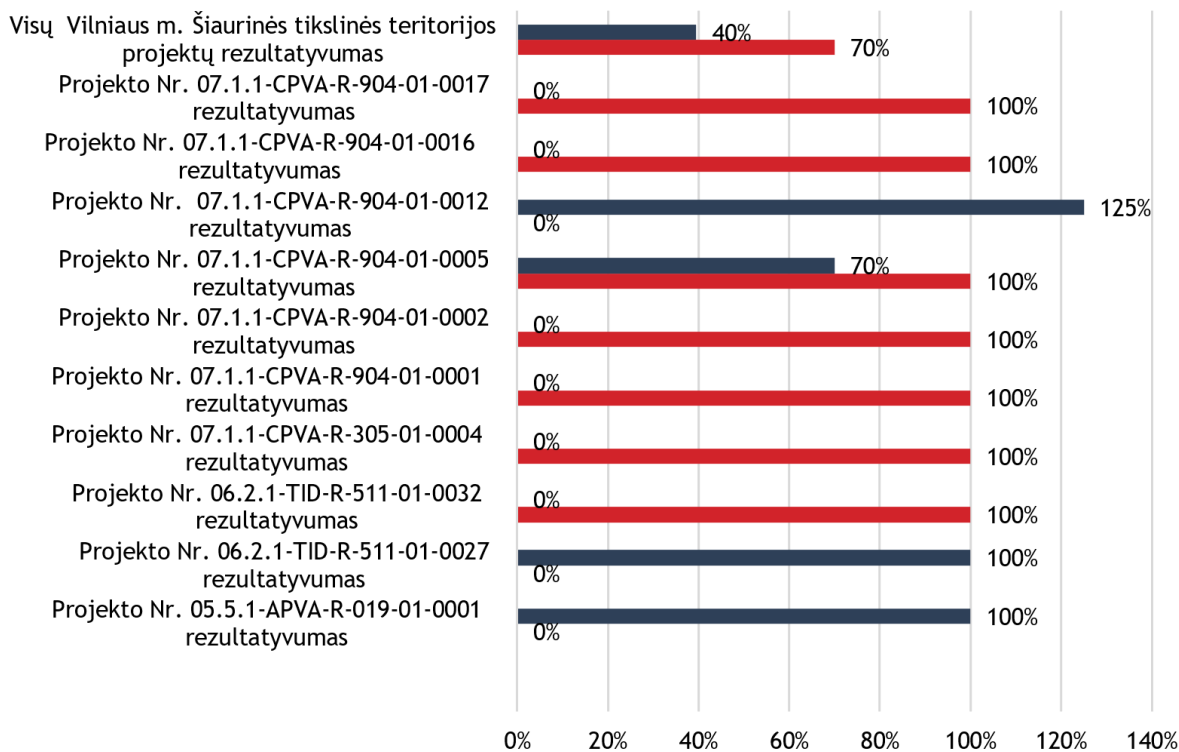
PRIEMONĖS PAVADINIMAS	PROJEKTO PAVADINIMAS	STEBĖSENOS RODIKLIS	SIKNTINA REIKŠMĖ (2023 M.)
06.2.1-TID-R-511 „Vietinių kelių vystymas“	„Giedraičių g. rekonstravimas, įrengiant modernias eismo saugos priemones“	Bendras rekonstruotų arba atnaujintų kelių ilgis, km	1,01
		Įdiegtos saugų eismą gerinančios ir aplinkosaugos priemonės, skaičius	1
	„Kernavės g. nuo Žalgirio g. iki Lvovo g. rekonstrukcija, įrengiant modernias eismo saugos priemones“	Bendras rekonstruotų arba atnaujintų kelių ilgis (km)	0,17
		Įdiegtos saugų eismą gerinančios ir aplinkosaugos priemonės (skaičius)	1
		Bendras naujai nutiestų kelių ilgis (km)	0,68
07.1.1-CPVA-R-305 „Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą“	„Energetikos ir technikos muziejaus paslaugų išplėtimas (atnaujinant ir sukuriant ekspozicines erdves“	Modernizuoti kultūros infrastruktūros objektai (skaičius)	1
07.1.1-CPVA-R-904 „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“	„Neries krantinių modernizavimas, sukuriant inovatyvias erdves kūrybai, sąlygas aktyviam poilsiui, sveikatingumo renginiams Šiaurinėje teritorijoje“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	51 543,5
	„Neries slėnio rekreacinės paskirties takų ir jų jungčių, saugos ir kitos viešųjų erdvių infrastruktūros įrengimas“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	150 568,5
	„Neries senvagės rekreacinės infrastruktūros įrengimas su aktyvaus poilsio ir pėsčiųjų bei dviračių trasomis“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	97 240
	„Kompleksinis gyvenamojo rajono kvartalo Žirmūnų, Minties, Tuskulėnų gatvių trikampyje viešosios infrastruktūros atnaujinimas“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	76 977,80
	„Viešųjų erdvių tvarkymas Šiaurinėje tikslinėje teritorijoje tarp Giedraičių g. ir Kintų g., ir prie Giedraičių g.“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	11 807
	„Japoniško sodo įkūrimas teritorijoje prie Lvovo ir Geležinio Vilko gatvių“	Sukurtos arba atnaujintos atviros erdvės miestų vietovėse (M ²)	48 887,31

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis SFMIS ir www.esinvesticijos.lt pateikiama informacija

Galutinis tikslas	Padidintas Vilniaus miesto gyventojų užimtumas ir pasitenkinimas gyvenamąja aplinka		
Tarpiniai pokyčiai	<p>Igyvendinus projektą atkurtas reikšmingas viešojo transporto, padidintas integrumas tarp gamtinių ir urbanizuotų elementų, išvystyta ir pritaikyta viešajam naudojimui gamtinė aplinka</p>	<p>Rekonstruavus Gedrėičių gatvės dalį (tarp Lvovo g. ir Žalgirio g.) ir S. Fino gatvę, buvo pagerinti šių gatvių techniniai parametrai ir sustiprintas esamo saugumas;</p> <p>Rekonstruavus Kernavės gatvės dalį (nuo Žalgirio g. iki Lvovo g.), pagerinti gatvės techniniai parametrai ir sustiprintas esamo saugumas</p>	<p>Modernizuota, šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkanti Energetikos ir technikos muziejaus infrastruktūra prisidėjo prie aukštesnės kokybės kultūros paslaugų sukūrimo bei paskatino lankytojų srautų plėtrą;</p> <p>Modernizavus Neris krantinės, buvo sukurta erdvė gyventojų rekreacijai ir bendruomeninei veiklai, o dėl įrengtos infrastruktūros ir padidėjusio žmonių srauto buvo sudarytos sąlygos verslo plėtrai ir naujų darbo vietų kūrimui;</p> <p>Sutvarkytos Neris slėnio teritorijos sudarė sąlygas kokybiškam gyventojų laisvalaikio praleidimui, bendruomeninei veiklai, verslo plėtrai ir naujų darbo vietų kūrimui...</p>
Produktai	<p>Teritorijos, kuriose įgyvendintos kraštovaizdžio formavimo priemonės; Išsageki, autokeliai ar atskiri lytraus teritorinio lygumens kraštovaizdžio arealai</p>	<p>Išdiegtos saugų eismo gerinančios ir aplinkosaugos priemonės; Rekonstruoti arba atnaujinti keliai; Naujai nutiesti keliai</p>	<p>Modernizuoti kultūros infrastruktūros objektai; Sukurtos arba atnaujintos atvros erdvės miestų vietovėse</p>
Veiklos	<p>Neris senovės tvenkinų natūralios gamtinės aplinkos atkūrimas, su galimybe ją siebti ir joje būti įvairaus amžiaus ir skirtingas judėjimo galimybes turintiems žmonėms. Erozijos pašalinimas, slautų suvarginimas gamtiniomis priemonėmis, želdinių kompleksinis tvarkymas ir formavimas, medinių pėsčiųjų takų įrengimas ant vandens, lietaus surinkimo sistemos įrengimas</p>	<p>Gedrėičių gatvės dalies (tarp Lvovo g. ir Žalgirio g.) ir S. Fino gatvės rekonstravimas (apie 1,01 km), esamo saugos priedėnių diegimas; atnaujinami ir įrengiami pėsčiųjų takai, dviračių takai, šilumos sankryžos, rekonstruojamas gatvių apšvietimas, rekonstruojama šviestoforas reguliuojama Gedrėičių g.-Žalgirio g. sankryža;</p> <p>Kernavės gatvės dalies (nuo Žalgirio g. iki Lvovo g.) rekonstrukcija, įrengiant dviejų eismo juostų gatvę su viešojo transporto stoteliomis (su įvažiavimais ties sankryžomis, pėsčiųjų takais, dviračių takais ir perėjimais, esamo saugos saulėmis, rekonstruojant kitas privažuojamųjų, pagalbinių gatvių, kertamųjų Kernavės g., dalis, rekonstruojant (Žalgirio g.- Kernavės g.) ir įrengiant (Kernavės g.- Lvovo g.) reguliuojamas sankryžas</p>	<p>Energetikos ir technikos muziejaus pastato rekonstrukcija, lankytojų aptarnavimui būtinos įrangos bei baldų įsigijimas, visuomenės traikos centro sukūrimas;</p> <p>Neris krantinų modernizavimas, skatinant palankias sąlygas verslo aplinkos ir bendruomenės veiklos plėtrai bei skatinant gyventojų užimtumą;</p> <p>Neris slėnio rekreacinės paskirties takų ir jų jungčių, saugos ir kitos viešųjų erdvių infrastruktūros įrengimas, skatinant palankias sąlygas verslo aplinkos plėtrai ir miestiečių aktyvaus laisvalaikio veikloms vydyti bei skatinant gyventojų užimtumą;</p> <p>Neris senovės slėnio pritaikymas rekreacijai ir aktyviam požiūviui, vietovės patrauklumo verslo plėtrai bei naujų darbo vietų kūrimui didinimas, vietos gyventojų socialinės atsakomybės mažinimas;</p> <p>Daugjaučiųjų namų kvartalo, esančio Žirmūnų, Minties ir Tuskulėnų gatvių trikampyje, teritorijos atnaujinimas, siekiant gerinti gyvenamąją aplinką gyvenamuosiose daugjaučių namų rajonuose, kuriant ir atnaujinant mažos apimties bendruomeninę infrastruktūrą, sutvarkant aplinką, investuojant į žaliąją infrastruktūrą ir šios teritorijų pasiekiamumą;</p> <p>Japoniško sodo įkūrimas teritorijoje prie Lvovo ir Geležinio Vilko g., įgyvendinant rekreacijos ir aktyvaus poilsio infrastruktūros plėtrą, siekiant didesnio teritorijos patrauklumo gyventi ir kurti verslą, mažinant socialinę atskirtį ir stiprinant visuomenės sveikatą...</p>
Intervencijos	05.5.1-APVA-R-019-01-0001	06.2.1-TID-R-511-01-0027 06.2.1-TID-R-511-01-0032	07.1.1-CPVA-R-305-01-0004 07.1.1-CPVA-R-904-01-0001 07.1.1-CPVA-R-904-01-0002 07.1.1-CPVA-R-904-01-0005 07.1.1-CPVA-R-904-01-0012 07.1.1-CPVA-R-904-01-0016 07.1.1-CPVA-R-904-01-0017
Finansiniai indėliai	Priemonės Nr. 05.5.1-APVA-R-019-01 „Kraštovaizdžio apsauga“ projekto finansavimas: 255 974 Eur	Priemonės Nr. 06.2.1-TID-R-511 „Viebtinių kelių vystymas“ projektų finansavimas: 5 435 004 Eur	Priemonės Nr. 07.1.1-CPVA-R-305 „Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą“ ir Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-01 „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“ projektų finansavimas: 28 607 892 Eur
Iššūkiai, poreikiai	Nepakankamas gyventojų užimtumas, inovatyvių paslaugų ir aktyvaus dalyvavimo trūkumas, apleistos viešosios erdvės Gyventojų nepasitenkinimas būstu ir gyvenamąja aplinka, miesto periferijos, neturinčios pakankamos inžinerinės ir socialinės infrastruktūros, plėtra		

27 PAVEIKSLAS. ITI TAIKymo VILNIAUS Miesto ŠIAURINĖJE TIKSLINĖJE TERITORIJOJE TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO LOGINĖ SCHEMA

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis kaitos teorijos principais

■ Vidutinė konkretaus projekto / visų projektų stebėsenos rodiklių pasiekta reikšmė, lyginant su projektų sutartyse numatyta siektina reikšmė

■ Dalis stebėsenos rodiklių, kurie 2022 m. nebuvo pasiekę projektų sutartyse numatytos siektinos reikšmės, nuo visų projektų stebėsenos rodiklių

28 PAVEIKSLAS. VILNIAUS MIESTO ITVP ŠIAURINĖS TIKSLINĖS TERITORIJOS PROJEKTŲ REZULTATYVUMAS (2022 M.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis SFMIS ir www.esinvesticijos.lt pateikiama informacija

3.3 ATVEJO STUDIJA NR. 3. 2014-2020 M. VP INDĒLIS, ĮGYVENDINANT ATSAKO Į COVID-19 VEIKSMUS

2020 m. pradžioje kilusi pasaulinė COVID-19 pandemija sukėlė didelius iššūkius sveikatos apsaugos, ekonomikos bei kitose socialinėse srityse ir turėjo didelę įtaką valstybių darbotvarkėms 2020–2021 m. laikotarpiu.

Pirmiausiai, kilo neatidėliotinas poreikis užtikrinti sveikatos apsaugos sistemų funkcionavimą. Taip pat, valstybės ėmėsi įvairių ekonominių ir fiskalinių priemonių, siekiant sumažinti pandemijos sąlygotų ribojimų žalą gyventojams ir verslui.

Siekiant padėti valstybėms narėms ir sudaryti sąlygas lanksčiau taikyti reikalingas pagalbos priemones, be kitų priemonių, ES taip pat įgyvendino tam tikras sanglaudos politikos teisėkūros procedūras, palengvinančias galimybes ES fondų lėšas mobilizuoti kovai su COVID-19. Bendrasis reglamentas³⁴ ir ERPF reglamentas³⁵, du kartus buvo papildyti naujomis nuostatomis, įgyvendinant Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvą (CRII)³⁶ ir Išplėstinę atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvą (CRII+)³⁷, sudarant galimybes lanksčiau persikirstyti 2014–2020 m. investicinio laikotarpio lėšas, spartinti paramos teikimą reikalaujant mažiau dokumentų, teikti įvairesnę paramą verslo įmonėms ir pan.³⁸

Reaguodama į COVID-19 pandemijos mąštą, Lietuva dar 2020 m. vasario 26 d. paskelbė Lietuvoje valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės³⁹. Vėliau, kovo 15 d. neeiliniame posėdyje Vyriausybė nuo kovo 16 d. paskelbė karantiną visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Siekiant nedelsiant pradėti taikyti priemones, skirtas stabilizuoti sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo, verslo sektorius, 2020 m. kovo mėnesį LR Vyriausybės protokoliniu nutarimu buvo patvirtintas Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių mažinimo priemonių planas⁴⁰. Šiame dokumente numatyti penki tikslai – (1) Užtikrinti išteklius, kurių reikia sveikatos ir visuomenės apsaugos sistemoms efektyviai veikti; (2) Padėti išsaugoti darbo vietas ir gyventojų pajamas; (3) Padėti verslui išsaugoti likvidumą; (4) Skatinti ekonomiką; (5) Užtikrinti valstybės išdo likvidumą. Kiekvienam tikslui buvo numatytas priemonių sąrašas, kuris per visus 2020 m. ne kartą buvo tikslinamas. Šie Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plano pakeitimai dažniausiai buvo skirti konkretizuoti atskirų priemonių turinį, planą papildyti naujomis priemonėmis, tikslinti finansavimo apimtis. Pagrindiniai tikslai nesikeitė.

³⁴ 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

³⁵ 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas Nr. 1301/2013 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir dėl konkrečių su investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006

³⁶ 2020 m. kovo 30 d. Reglamentas Nr. 2020/460, kuriuo dėl konkrečių priemonių investicijoms į valstybių narių sveikatos priežiūros sistemas ir kitus jų ekonomikos sektorius sutelkti reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 ir (ES) Nr. 508/2014 (Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva)

³⁷ 2020 m. balandžio 23 d. Reglamentas Nr. 2020/558, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1301/2013 ir (ES) Nr. 1303/2013, kiek tai susiję su konkrečiomis priemonėmis, kuriomis sudaromos išskirtinės lanksčios sąlygos naudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas reaguojant į COVID-19 protrūkį

³⁸ 2020 m. gruodžio mėnesį buvo patvirtinta nauja Sanglauda ir Europos teritorijoms skirta ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyva (REACT-EU), papildžiusi 2014-2020 m. sanglaudos politikos finansavimą.

³⁹ Vyriausybės 2020-02-26 nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-03-16 pasitarimo sprendimas, protokolas Nr. 14.

Įgyvendinant Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plane numatytas priemonės, laikantis Bendrajame reglamente ir ERPF reglamente numatytų galimybių lanksčiau konsoliduoti lėšas atsako į COVID-19 veiksmų finansavimui, 2020 m. VP buvo atlikti įvairūs pakeitimai ir perskirstytos lėšos, nukreipiant jas tiesiogiai su atsaku į COVID-19 susijusių projektų sveikatos apsaugos, užimtumo ir pagalbos verslui srityse finansavimui. Suplanuotos ES fondų lėšos kovai su COVID-19 šiose srityse buvo paskirstytos tiek tuo metu jau įgyvendinamoms VP priemonėms, jas papildant naujomis veiklomis, tiek ir suformuojant naujas VP priemones.

Šioje atvejo studijoje analizuojamos tik tos VP intervencijos, kurios buvo suplanuotos ir inicijuotos 2020 m., perskirsčius VP lėšas ir jas konsolidavus skubiems atsako į COVID-19 veiksmams finansuoti⁴¹. Analizė neapima ES ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyvos REACT-EU lėšomis finansuotų priemonių ir projektų (VP 13 ir 14 prioritetai⁴²), išskyrus tuos skubaus atsako COVID-19 projektus ar priemones, kurie 2020 m. buvo patvirtinti ir pradėti finansuoti kitų VP prioritetų lėšomis, o vėliau perkelti į VP 13 prioritetą.

Analizuojamos VP priemonės (jų dalys):

- Jungtinė priemonė **J02-CPVA-V** (apima VP priemones Nr. 08.1.3-CPVA-V-605-J02 ir Nr. 08.4.2-CPVA-V-618-J02). Dalis lėšų skirta COVID-19 atsako veiksmų įgyvendinimui sveikatos sektoriuje. Su Covid-19 susijusių kontraktuotų lėšų suma 56,1 mln. Eur;
- VP priemonė Nr. **07.3.1-ESFA-V-401**. Dalis pagal priemonę finansuoto projekto Nr. 07.3.1-ESFA-V-401-04-001 lėšų skirta COVID-19 atsako veiksmų įgyvendinimui užimtumo srityje. Su Covid-19 susijusių kontraktuotų lėšų suma 167 mln. Eur;
- VP priemonė Nr. **13.1.1-LVPA-T-858**. Priemonės lėšos skirtos pagalbos verslui srityje, skatinant MTEP tyrimus susijusius atsaku COVID-19. Kontraktuota 27,5 mln. Eur;
- VP priemonė Nr. **13.1.1-LVPA-T-859**. Priemonės lėšos skirtos pagalbos verslui srityje, remiant kovai su COVID-19 aktualių produktų gamybą. Kontraktuota 25,7 mln. Eur.

Bendra šioje studijoje analizuojamų VP investicijų į greitojo reagavimo į COVID-19 priemones finansinė apimtis – 276,3 mln. EUR⁴³.

3.3.1 COVID-19 DIAGNOZAVIMO IR GYDYMO PAJĖGUMŲ STIPRINIMAS

COVID-19 pandemija paveikė ir Lietuvos sveikatos rodiklius – 2020 m. buvo fiksuojama 17 proc. daugiau mirčių negu 2019 m., o 2021 m. tikėtina gyvenimo trukmė sutrumpėjo daugiau nei 2 metais, lyginant su 2019 m. Šis tikėtinas gyvenimo trukmės sutrumpėjimas Lietuvoje, palyginus su kitomis ES šalimis, yra sąlyginai didesnis ir atspindi didelį mirčių perviršį, kurį tiesiogiai ir netiesiogiai nulėmė COVID-19 pandemija.⁴⁴ 2020 m. COVID-19 tapo trečia dažniausia mirties priežastimi Lietuvoje, tačiau šiuo laikotarpiu susiklostęs ribotas sveikatos paslaugų prieinamumas prisidėjo ir prie kitomis nei COVID-19 ligomis sergančiųjų mirčių skaičiaus padidėjimo.

⁴¹ Ateities ekonomikos DNR plane, dauguma šių intervencijų patenka į vadinamą greitąjį reagavimo priemonių kategoriją

⁴² Sprendimas iš dalies keisti VP, papildant ją dviem naujais prioritetais ir jų įgyvendinimui skiriant 273,7 mln. eurų patvirtintas 2020 m. gruodžio 3 d. įvykusiame 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos stebėsenos komiteto posėdyje. Su REACT-EU įtraukimu susijęs VP keitimas EK oficialiai patvirtintas 2021 balandžio 12 d. sprendimu Nr. C(2021)2603

⁴³ Kontraktuotos lėšos, remiantis SFMS ir projektų sutarčių informacija

⁴⁴ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies. „Lietuva: šalies sveikatos profilis 2021“, OECD Publishing, Paris, (2021), <https://doi.org/10.1787/bc081ccc-lv>.

Siekiant suvaldyti pandemiją, sveikatos priežiūros paslaugų teikime buvo vykdomi itin staigūs pokyčiai tiek organizuojant sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, tiek užtikrinant paslaugas COVID-19 pacientams, prognozuojant jų skaičiaus augimą.

Siekiant užtikrinti reikalingą gydymą COVID-19 pacientams, stacionarinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos organizuotos klasteriniu-teritoriniu principu, kur kiekvieną klasterį sudaro paslaugų dėl COVID-19 teikimą nustatytoje veikimo teritorijoje organizuojanti asmens sveikatos priežiūros įstaiga (toliau – ASPĮ) ir toje teritorijoje esančios pasitelkiamos ASPĮ⁴⁵ (taip pat vadinamos atraminėmis ASPĮ). Organizuojančiomis ASPĮ paskirtos 5 respublikos lygmens, didžiuosiuose šalies miestuose esančios tretinio lygio stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios ASPĮ. Pasitelkiamų ASPĮ (atraminių ligoninių) tinklas sudarytas iš respublikos, regiono ir rajono lygmens ligoninių, jų koordinavimą, pagal regioną, priskiriant konkrečiai organizuojančiai ASPĮ.

2020 m. pradžioje šalies gydymo įstaigos turėjo labai mažus COVID-19 ligos gydymui reikalingus medicinines ir laboratorines įrangos resursus, o dalis iš COVID-19 klasterių įtrauktų ASPĮ, ypač rajonuose, tokios įrangos galėjo apskritai neturėti. Buvo būtina užtikrinti dirbtinės plaučių ventilacijos aparatų, videolaringoskopų, pulsoksimetrų, didelio srauto deguonies terapijos aparatų ir kitos medicininės įrangos prieinamumą, taip pat atlikti infrastruktūros darbus, susijusius su lovų su deguonies prieiga, darbuotojus aprūpinti asmens apsaugos priemonėmis. Nuolat ir sparčiai augant COVID-19 testavimo poreikiui, išryškėjo ir diagnostinių pajėgumų trūkumas – laboratorijos neturėjo reikalingos specializuotos įrangos arba turimos įrangos pajėgumai buvo maži – ypač įvertinant tai, kad COVID-19 nustatymui plačiausiai naudojamas realaus laiko PGR metodas yra imlus laikui (nuo ėminio paėmimo iki rezultato). Iki tol nežinomos COVID-19 sukeltos ligos gydymo eiga buvo dar vienas iššūkis, sprendžiant kurį reikėjo nuolatinių konsultacijų ir patirties pasidalinimo galimybių tarp skirtingų ASPĮ, kitų šalių medicinos personalo.

Pagrindinius aprūpinimo medicinine, diagnostine įranga ir susijusius poreikius, įgyvendinant Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plano⁴⁶ 1 tikslo „Užtikrinti išteklius, kurių reikia sveikatos ir visuomenės apsaugos sistemoms efektyviai veikti“ 1 priemonę, nuspręsta finansuoti 2014–2020 m. ES fondų lėšomis. Laikantis EK patvirtintų Bendrojo reglamento⁴⁷ ir ERPF reglamento⁴⁸ pakeitimų, kuriais buvo nustatytos lankstesnės sąlygos lėšų perskirstymui, sveikatos apsaugos sričiai buvo perkelta dalis lėšų iš kitų prioritetų. Priemonėms pagal VP 8 prioriteto 8.1.3 konkretų uždavinį įgyvendinti – 27,7 mln. Eur iš VP 1 prioriteto, 3,903 mln. eurų iš VP 4 prioriteto ir 0,397 eurų iš VP 5 prioriteto. Priemonėms pagal VP 8 prioriteto 8.4.2 konkretų uždavinį įgyvendinti – 8,9 mln. eurų iš VP 8 prioriteto (nepanaudotos SADM ir VRM priemonių lėšos).⁴⁹ Taip pat perskirstyta dalis lėšų tarp SAM administruojamų priemonių. Viso sveikatos sektoriuje tiesioginio atsako COVID-19 veiksmams finansuoti 2020 m. buvo kontraktuota **56,1 mln. Eur**.

Pagrindinės investicijos teko COVID-19 gydymui sukurto ASPĮ tinklo aprūpinimui būtiniausia įranga, infrastruktūra ir asmens apsaugos priemonėmis. Siekiant greitai ir efektyviai įgyvendinti šias veiklas, buvo pasitelkti 2020 m. pradžioje ASPĮ vykdyti investiciniai projektai tuberkuliozės srityje (pagal VP priemones Nr. 08.1.3-CPVA-V-605-J02 ir Nr. 08.4.2-CPVA-V-618-J02, kurios kartu sudaro jungtinę priemonę J02-CPVA-

⁴⁵ 2020 m. kovo 4 d. Nr. V-281 “Dėl Sveikatos priežiūros paslaugų dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo”

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-03-16 pasitarimo sprendimas, protokolas Nr. 14.

⁴⁷ 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006

⁴⁸ 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas Nr. 1301/2013 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir dėl konkrečių su investicijų į ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą tikslu susijusių nuostatų, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1080/2006

⁴⁹ Remiantis LR sveikatos apsaugos ministerijos pateiktais duomenimis

V). Šiuos projektus įgyvendino respublikos lygmens ASPĮ, paskirtos organizuojančiomis ASPĮ COVID-19 klasteryje. Tuberkuliozės srityje vykdyti VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikų, VŠĮ Respublikinės Panevėžio ligoninės, VŠĮ Respublikinės Šiaulių ligoninės projektai buvo papildyti naujomis veiklomis bei numatytas papildomas finansavimas, su VŠĮ Klaipėdos universitetine ligonine⁵⁰ buvo sudaryta nauja sutartis. Į visus projektus buvo įtraukti partneriai – konkrečios organizuojančios ASPĮ (projekto vykdytojas) koordinuojamos atraminės ligoninės.

Finansavimo sutarčių pakeitimo ir papildomo finansavimo skyrimą su COVID-19 susijusiems projektams labai pagreitino taikytos supaprastintos procedūros, atsisakant kai kurių 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos administravimo taisyklių⁵¹ reikalavimų, tarp kurių PFSA derinimas su įgyvendinančiomis institucijomis ir kitomis ministerijomis, termino, per kurį gali būti teikiamos pastabos PFSA, nustatymas, įgyvendinimo planų ir stebėsenos rodiklių skaičiavimo aprašų derinimas su įgyvendinančiomis institucijomis ir pan. Be to projektų vykdytojai neturėjo rengti ar tikslinti investicijų projektų ir investicijų projektų skaičiuoklių, kaip tai numatyta Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių⁵² 67¹ punkte.

COVID-19 klasterio ASPĮ įsigijo keliasdešimt tūkstančių vienetų įvairios medicininės įrangos ir jos dalių, tarp kurių 269 plaučių ventiliatoriai ir 8 ekstrakorporinės membraninės oksigenacijos sistemos (EKMO), skirtos sunkiausiems COVID-19 ligoniams gydyti, 31 ASPĮ atlikti darbai, susiję su lovų su deguonies prieigos įrengimu. Taip pat įsigytas itin didelis kiekis asmens apsaugos priemonių. Visos projektus COVID-19 klasterio ASPĮ projektų sutartyse nusimatė ir pirkė apsaugines medicininės kaukes, apsaugines pirštines, apsauginius kombinezonus, apsauginius antbačius ir pan.

Projektų parengimas ir įgyvendinimas vyko įtemptomis aplinkybėmis – grupei ASPĮ labai greitai reikėjo įsigyti daug ir įvairios įrangos, taigi buvo būtina nustatyti reikalingos įrangos tipą ir kiekį, nuspręsti, kaip įranga turi pasiskirstyti visame COVID-19 klasteryje, jog būtų užtikrintas optimalus pacientų pasiskirstymas ir pan. Visas šis planavimas buvo ne tik itin suspaustas laike (įprastomis aplinkybėmis, tokio gydymų įstaigų tinklo kūrimas ir aprūpinimas infrastruktūra bei įranga užtruktų, matyt, ne vienerius metus), bet ir vykdomas tiksliau nežinant ir tik preliminariai prognozuojant galimus COVID-19 pacientų srautus, kurių kilimas ir pikas, kaip rodė kitų šalių patirtis, pasiekiamas labai greitai. Taigi, be to, kad, kaip minėta, buvo supaprastintos ES fondų lėšomis finansuojamų projektų administravimo taisyklės, labai svarbus veiksnys buvo ir institucijų bei ASPĮ bendradarbiavimas. Iš dokumentų analizės, taip pat remiantis sistemos dalyvių pateiktais vykusio proceso vertinimais⁵³, ryškėja pakankamai horizontalus tam tikras konkrečias atsakomybes prisiimančių subjektų bendradarbiavimo modelis. Pagrindiniai subjektai, kurie dalyvavo sprendžiant įrangos planavimo ir įsigijimo organizavimo darbus – LR sveikatos apsaugos ministerija (toliau – SAM), Centrinė projektų valdymo agentūra (toliau – CPVA), koordinuojančios ASPĮ ir pasitelkiamos ASPĮ (COVID-19 klasteris). SAM atliko COVID-19 įstaigų tinklo organizavimo, reikalingų lėšų derinimo, pirminių ASPĮ poreikių surinkimo, įvertinimo ir bendrųjų galimos įrangos sąrašų sudarymo, koordinavimo tarp naujai sudaryto klasterio ASPĮ veiklas, koordinuojančios ASPĮ turėjo ne tik įvertinti ir kataloguoti savo pačių infrastruktūros investicijų poreikius, bet ir kažkiek koordinuoti, kad būtų suderinti visų pasitelkiamų ASPĮ poreikiai ir klasterio

⁵⁰ Pavadinimas sutarties pasirašymo metu, iki šios ASPĮ reorganizacijos. Nuo 2023 m. sausio 1 d. – VŠĮ Klaipėdos universiteto ligoninės filialas Klaipėdos ligoninė

⁵¹ LR Vyriausybės 2014 m. spalio 3 d. nutarimas Nr. 1090 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos administravimo taisyklių patvirtinimo“

⁵² LR finansų ministro 2014 m. spalio 8 d. įsakymas Nr. 1K-316 „Dėl Projektų administravimo ir finansavimo taisyklių patvirtinimo“

⁵³ COVID-19 tinklo ASPĮ apklausos, interviu

pajėgumai būtų subalansuoti (kartu su SAM), CPVA teikė su projektų koregavimu ir, vėliau, vykdymu susijusią administracinę, konsultacinę, patariamąją pagalbą.

Kaip rodo atliktos ASPĮ apklausos rezultatai, ši sistema veikė sklandžiai, o pasiekiant galutinį rezultatą visų grandžių indėlis buvo svarbus. Pagrindinių projektų vykdytojų – koordinuojančių ASPĮ – vertinimu, ES fondų finansavimo sutarties pakeitimų arba naujos ES fondų finansavimo sutarties sudarymo procedūros buvo labiau aiškios nei neaiškios (3,75 balai iš 5), prie ko, matyt, prisidėjo ir CPVA pagalba, kurią koordinuojančios institucijos vertina gerai. Be to, koordinuojančios ASPĮ pritaria, kad lyginant su kitais ES fondų lėšomis finansuojamais projektais, už ES paramos administravimą atsakingos institucijos sprendimus susijusius su COVID-19 projektu priėmė daug greičiau.

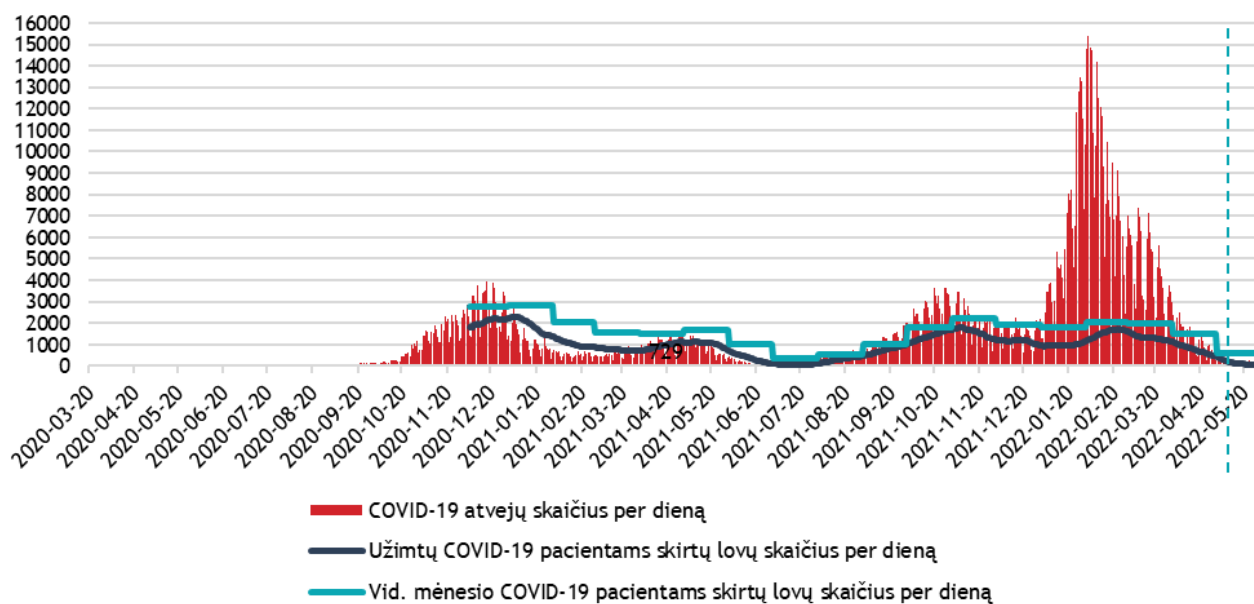
Viena iš laikui imliausių pasirengimo įgyvendinti projektus dalis – reikalingos įrangos sąrašų ir kiekių nustatymas – taip pat vyko bendradarbiaujant atsakingoms institucijoms ir įstaigoms. SAM atliko koordinuojantį vaidmenį, užtikrinant bendrą įrangos kiekį šalies mastu, jos tolygų pasiskirstymą ir pan. Tuo tarpu atskirų ASPĮ vaidmuo perkamos įrangos sąrašų ir kiekių nustatymo procese šiek tiek skyrėsi, greičiausiai, priklausomai nuo jų patirties, turimų kompetencijų ir pan. Koordinuojančios ASPĮ – pagrindinės šalies gydymo įstaigos ir kompetencijų centrai – jų teigimu, buvo pakankamai savarankiškos ir reikalingos įrangos sąrašus sudarinėjo patys ir tuomet siuntė derinimui SAM ir kitoms institucijoms. Žinoma, kaip nurodė viena iš koordinuojančių ASPĮ, perkamos įrangos sąrašų sudarymo metu buvo konsultuojamasi su SAM ir kitomis atsakingomis institucijomis. Tuo tarpu dauguma (70 proc.) atraminių ASPĮ (projektų partnerių) į projektų planavimo veiklas buvo įtrauktos koordinuojančioms institucijoms su jomis konsultuojantis dėl reikalingos medicininės įrangos, asmens apsaugos priemonių kiekio, infrastruktūrinių investicijų, išlaikant koordinuojančios ASPĮ lyderystę. Apie penktadalis ASPĮ nurodė, kad jų atveju pagrindinį koordinacinį vaidmenį atliko SAM ar kitos nacionalinės institucijos. Tai, kad nacionalinės institucijos buvo labai svarbus veikėjas ir atliko svarbų vaidmenį koordinuojant partnerių įrangos ir darbų sąrašus ir priėmė galutinius sprendimus, patvirtina ir koordinuojančios ASPĮ. Galima teigti, kad visiems sistemos dalyviams, atsižvelgiant į sudėtingas aplinkybes, pavyko gana sėkmingai suderinti interesus, kadangi 35 proc. atraminių ASPĮ nurodė, jog visi jų deklaruoti įrangos ir infrastruktūros, skirtų COVID-19 pacientų gydymui, poreikiai buvo patenkinti, 65 proc. nurodė, kad buvo patenkinta daugiau kaip 50 proc. deklaruoto poreikio.

Visgi, svarbu pastebėti, kad dėl itin neapibrėžtos situacijos, perkamų prekių kiekiai buvo nustatomi preliminariai, remiantis tuo metu turima informacija, kai kuriais atvejais siekiant užsitikrinti reikalingą pasiruošimą, net jeigu išsipildytų blogiausias scenarijus. Tai ypač galiojo nustatant reikalingus asmens apsaugos prekių kiekius, kurie, priešingai negu perkama įranga, buvo mažiau koordinuojami SAM ar kitų institucijų. Partnerystės ir koordinavimo trūkumas lėmė, kad ASPĮ įsigijo labai skirtingos apimties asmens apsaugos priemonių komplektus, o dalis jų, neišsipildžius blogiausiems su COVID-19 susijusiems scenarijams (apsaugos priemonių neprieinamumas ir pan.), nebuvo panaudoti. Juos ES paramos administravimo institucijos, iš šių dienų pozicijos, laiko pertekliniais įsigijimais ir siekia dalies paramos lėšų grąžinimo.

Pradėjus projektų įgyvendinimą ir esant didelei skubai, darbai tarp projektų partnerių buvo pasidalinti, dalį viešųjų pirkimų vykdymo visuose įgyvendintuose projektuose perleidžiant atraminėms ASPĮ. Pusės projektų atvejų dalis pirkimų buvo vykdomi ir per Centrinę perkančiąją organizaciją (toliau – CPO), vykdančią centralizuotus pirkimus. Tiesa, kai kurios prekės pirkti per CPO pradėtos kiek vėlesniuose etapuose, kai jau buvo įvykdyti visi skubiausi pirkimai (pandemijos pradžioje) ir situacija daugmaž stabilizavosi.

Viešųjų pirkimų vykdymas nevyko itin sklandžiai – dauguma koordinuojančių ASPĮ nurodė, kad susidūrė su tam tikromis problemomis, dėl kurių užtruko ilgiau nei planuota ar įsigijo kiek kitokių nei planavo specifikacijų prekes. Tačiau galutinio rezultato šios, su viešųjų pirkimų vykdymu susijusios problemos,

nepaveikė ir beveik visos ASPĮ nurodė, kad buvo įsigytos visos planuotos prekės ir darbai (kad nepavyko įsigyti dalies planuotos medicininės ar diagnostinės įrangos nurodė viena koordinuojanti ASPĮ).

29 PAVEIKSLAS. SUSIRGIMAI COVID-19 IR COVID-19 PACIENTAMS SKIRTŲ LOVŲ PRIEINAMUMAS PANDEMIJOS METU

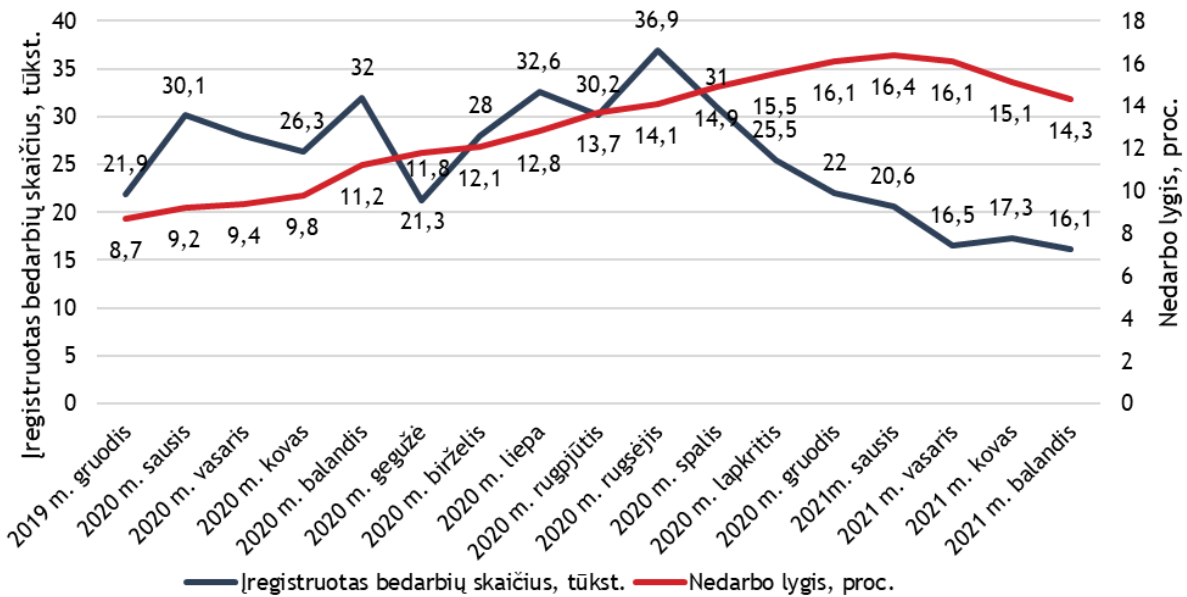
Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis VDA pateikiama informacija

Viso šio projektų įgyvendinimo proceso svarbiausias tikslas – užtikrinti reikalingų asmens sveikatos priežiūros priemonių COVID-19 pacientams – pasiektas iš dalies. Visos koordinuojančios ASPĮ nurodė, kad turimos įrangos visgi nepakako per didžiausius pandemijos pikus, kai buvo labai staiga išaugęs pacientų srautas (žr. 29 paveiksle pateikiamą COVID-19 lovų poreikio ir prieinamumo raidą visu pandemijos laikotarpiu). Tokia pati situacija buvo ir dalyje atraminių ASPĮ (35 proc.). Kita vertus, 65 proc. atraminių ASPĮ teigia, kad įsigytos įrangos pakako aptarnauti pacientų srautui visu pandemijos laikotarpiu. Tai galimai rodo, kad tam tikrais etapais buvo didelis sunkiausių COVID-19 pacientų, kurių gydymas vykdytas aukščiausio lygio, koordinuojančiose ASPĮ skaičius. Kita vertus, gali būti, kad atskirais atvejais pritrūko koordinacijos ir COVID-19 pacientai nebuvo optimaliai paskirstyti po visą klasterio ASPĮ tinklą.

3.3.2 DARBO VIETŲ IŠSAUGOJIMAS

Prasidėjus pandemijai, Lietuva, kaip ir kitos ES šalys, siekė stabilizuoti situaciją šalyje, orientuodamasi ne tik į sveikatos sektoriaus stiprinimą, bet ir į kitas socialines, ekonomines, švietimo sritis. COVID-19 pandemijos laikotarpiu, paskelbus karantiną, susidarė sąlygos, kuomet kai kuriose srityse veikla buvo stabdoma dėl karantino apribojimų, kai kurių įmonių, kurios formaliai galėjo veikti ir teikti paslaugas, veikla susitraukė dėl klientų ar užsakymų trūkumo.

2020 m. fiksuotas nuolat augantis registruotas nedarbas – nuo 9,2 proc. 2020 m. sausio mėn. iki 16,4 proc. 2021 m. sausio mėn.

30 PAVEIKSLAS. ĮREGISTRUOTŲ BEDARBIŲ SKAIČIAUS IR NEDARBO LYGIO DINAMIKA 2019 M. GRUODŽIO MĖN. – 2021 M. BALANDŽIO MĖN.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis Užimtumo tarnybos duomenimis

2020 m. kovo 17 d. LR Seimas priėmė LR darbo kodekso pataisas, leidžiančius darbdaviui ar darbuotojų grupei skelbti prastovą ir tais atvejais, kai Vyriausybė paskelbia ekstremaliąją situaciją ar karantiną ir dėl to darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygtą darbo⁵⁴. Tą pačią dieną priimti ir LR užimtumo įstatymo pakeitimai⁵⁵, numatantys darbo užmokesčio subsidijas darbdaviams, kurie LR Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar karantino paskelbtos prastovos metu išlaiko darbuotojų darbo vietas. Pastaroji teisės norma vėliau per labai trumpą laikotarpį buvo kelis kartus pildoma ir keičiama, tačiau esminis sprendimas subsidijuoti darbo užmokesį prastovų metu, esant ekstremaliai situacijai ar karantinui, nesikeitė.

Priėmus šiuos teisės aktus, iškart buvo aktyvuota pagalbos priemonė, skirta užtikrinti nedarbo prevenciją, remiant užimtų asmenų, kuriems paskelbta prastova, darbo vietų išsaugojimą. Šiai priemonei finansuoti buvo perskirstytos ES fondų lėšos ir konsoliduota 169,5 mln. Eur.

Pagal VP priemonę Nr. 07.3.1-ESFA-V-401 „Bedarbių integracija į darbo rinką“ skirtos subsidijos darbdaviams dėl Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino paskelbtos prastovos metu išlaikantiems darbo vietas darbuotojams, esantiems prastovoje. Subsidijų administravimą ir išmokėjimą vykdė Užimtumo tarnyba, įgyvendinant projektą Nr. 07.3.1-ESFA-V-401-04-001 „Tapk – tavo ateities perspektyvų kūrimas“. Projektas Nr. 07.3.1-ESFA-V-401-04-001 buvo vykdomas jau nuo 2017 m. pabaigos ir skirtas bedarbių kvalifikacijos įgijimui, kompetencijų tobulinimui ir integravimui į darbo rinką. 2020 m. kovo 30 d. buvo patvirtintas VP priemonės Nr. 07.3.1-ESFA-V-401 „Bedarbių integracija į darbo rinką“ PFSA pakeitimas⁵⁶, įtraukiant papildomą tikslinę grupę (Užimti asmenys, kuriems dėl Lietuvos Respublikos

⁵⁴ LR darbo kodekso 47 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymas, LR Seimas, Nr. XIII-2821, 2020 m. birželio 4 d. Nuoroda į dokumentą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=76942b30693011eabee4a336e7e6fdab>

⁵⁵ 2020 m. kovo 17 d. Nr. XIII-2822 LR užimtumo įstatymo Nr. XII-2470 papildymo 5¹ straipsniu ir 24, 25, 35, 37, 41, 42, 44 straipsnių pakeitimo įstatymas

⁵⁶ LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. A1-271 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. birželio 5 d. įsakymo Nr. A1-281 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos

Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ar karantino darbdavys negali suteikti darbo sutartyje suldyto darbo ir, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos darbo kodekso 47 straipsnio 1 dalies 2 punktu, paskelbia prastovą) bei nurodant, kad tinkamos finansuoti išlaidos yra įdarbinimo subsidijuojant išlaidos, apmokamos už šią tikslinę grupę. 2020 m. balandžio mėnesį projektui Nr. 07.3.1-ESFA-V-401-04-001 patvirtintas papildomas 77,6 mln. Eur finansavimas. 2020 m. gegužės mėn. dar kartą skirtas 91,9 mln. Eur papildomas finansavimas. Subsidijos pagal šią ES fondų lėšomis finansuojamą priemonę buvo mokamos iki 2020 m. lapkričio 30 d. **Viso išmokėti 167 mln. Eur**⁵⁷, kurie buvo skirti subsidijuoti **196 400 prastovose esančių darbuotojų**⁵⁸ darbo užmokestį.

Subsidijų už prastovose esančius darbuotojus mokėjimas buvo tęsiamas ir pasibaigus ES fondų lėšomis finansuoto projekto veikloms. Subsidijų darbdaviams už darbuotojus prastovose mokėjimas tęsėsi iki 2021 m. rugpjūčio 31 d., šias subsidijas finansuojant Garantinio fondo ir kitų šaltinių lėšomis (ne ES fondų). Per visą laikotarpį nuo karantino pradžios 2020 m. išmokėta darbo užmokesčio subsidija sudaro 517,9 mln. Eur, kurie buvo skirti subsidijuoti 390 300 darbuotojų⁵⁹, esančių prastovose, darbo užmokestį.

Beveik visu laikotarpiu⁶⁰, kuriuo subsidijos už prastovose esančius darbuotojus buvo finansuojamos ES fondų lėšomis, buvo taikomas toks subsidijos dydis (darbdavio pasirinkimu): (a) 70 proc. nuo priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau kaip 1,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio; arba (b) 90 proc. nuo priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau kaip Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga. Papildomai, nuo 2020 m. birželio 12 d. buvo nustatytas subsidijos dydis, kai užimtas asmuo yra sukakęs 60 ir daugiau metų: (a) 70 proc. nuo priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau kaip 1,5 Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos dydžio; arba (b) 100 proc. nuo priskaičiuoto darbo užmokesčio, bet ne daugiau kaip Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga.

Remiantis Užimtumo tarnybos pateiktais duomenimis, ES fondų lėšomis finansuojamoje subsidijų prastovų metu priemonėje 2020 m. dalyvavo 24,2 tūkst. juridinių asmenų, kurie gavo subsidijas už darbuotojų prastovas.

Subsidijas gavo įvairaus teisinio statuso darbdaviai, kurių didžiąją dalį (77 proc.) sudarė pelno siekiantys ribotos civilinės atsakomybės privatus juridiniai asmenys (uždarosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos ir pan.), apie 7 proc. visų pareiškėjų sudarė neribotos civilinės atsakomybės privatus juridiniai asmenys (individualios įmonės, tikrosios ūkinės bendrijos ir pan.), nevyriausybinių sektoriaus atstovai (viešosios įstaigos, labdaros ir paramos fondai ir pan.) sudarė apie 6 proc. pareiškėjų, individualios veiklos vykdytojai – 4 proc. Ūkininkų ūkiai, advokatų kontoros, antstolių kontoros ir pan. bendrai sudarė mažiau kaip 1 proc. pareiškėjų. Toliau šiame dokumente visi subsidijų prastovų metu priemonėje dalyvavę juridiniai asmenys, nepriklausomai nuo juridinio statuso, vadinami „įmone“.

Tarp subsidijas gavusių įmonių daugiausia buvo veikiančių didmeninės ir mažmeninės prekybos variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje (32 proc.), apdirbamojoje gamyboje (11,4 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas teikiančios įmonės (10,3 proc.) (žr. 4 lentelę).

7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ įgyvendinimo priemonės Nr. 07.3.1-ESFA-V-401 „Bedarbių integracija į darbo rinką“ projektų finansavimo sąlygų aprašo Nr. 3 patvirtinimo“ pakeitimo“

⁵⁷ ES fondų ir LR valstybės biudžeto lėšos

⁵⁸ SFMIS duomenimis

⁵⁹ Užimtumo tarnybos pranešimas spaudai. Nuoroda internete: <https://www.vz.lt/finansai-apskaita/2021/09/06/uzimtumo-tarnyba-rugseji-perves-paskutines-covid-19-priemoniu-ismokas#ixzz8DqAtDRq5>

⁶⁰ Nuo 2020 m. balandžio 10 d.

4 LENTELE. SUBSIDIJAS GAVUSIŲ ĮMONIŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL ERVK

ĮMONĖS, UT DUOMENIMIS, GAVUSIOS SUBSIDIJAS PAGAL ERVK	ERVK SRITIS	PROC.
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	7355	31,9
Apdirbamoji gamyba	2620	11,4
Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	2382	10,3
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1522	6,6
Statyba	1487	6,5
Transportas ir saugojimas	1478	6,4
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	1422	6,2
Administracinė ir aptarnavimo veikla	924	4,0
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	849	3,7
Kita aptarnavimo veikla	830	3,6
Švietimas	807	3,5
Nekilnojamojo turto operacijos	701	3,0
Informacija ir ryšiai	407	1,8
Finansinė ir draudimo veikla	125	0,5
Vandens tiekimas nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	73	0,3
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	53	0,2
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	1	0,0

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, pagal Užimtumo tarnybos pateiktą subsidijų gavėjų sąrašą ir viešai skelbiamą juridinių asmenų pagrindinės veiklos rūšies kodą (EVRK)

Pagrindinis teiktų subsidijų tikslas – išsaugoti darbo vietas. Šis tikslas suprantamas plačiai, kaip darbuotojo išsilaikymas darbo vietoje ne tik kuomet darbdavys negali suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygto darbo karantino ar ekstremaliosios situacijos metu, bet ir pasibaigus pandemijos sąlygotiems ribojimams veiklai.

Darbo vietų išsaugojimas sietinas su abipuse nauda tiek darbuotojui, tiek ir darbdaviui, kadangi pirmajam darbo vietos išsaugojimas reiškia pajamų ir išsaugojimą, o antrajam – geresnes galimybes veiklai po suvaržymų atstatyti. Daroma prielaida, kad, jeigu įmonės, dėl karantino ar ekstremaliosios situacijos sutrikus ar visiškai sustojus įprastinei veiklai, būtų nutraukusios darbo santykius su darbuotojais, kuriems nebegalėjo suteikti sutartyje sulygto darbo, jos būtų praradusios žmogiškąjį kapitalą, kuris daugelio įmonių veikloje yra kritiškai svarbus veiksnys po apribojimų panaikinimo atstatant ir pratęsiant veiklas. Įmonės veiklos tęstinumas panašia ar didesne apimtimi tuo pačiu yra viena iš esminių sąlygų išlaikyti darbo vietas.

Taigi, laikoma, kad subsidija turėjo teigiamą trumpos-vidutinės trukmės poveikį įmonėms ir jų darbuotojams, jeigu, pradėdant pirmais ar antrais metais po dalyvavimo priemonėje, įmonės apyvarta grįžo į priešpandeminių metų lygį ir augo⁶¹. Svarbu atkreipti dėmesį, kad, greičiausiai, dauguma analizuojamų įmonių dalyvavo dar bent vienoje kitoje pagalbos nuo COVID-19 nukentėjusiems verslams priemonėje. Pavyzdžiui, manytina, kad dauguma analizuojamų įmonių taip pat gavo subsidijas, darbdaviams teikiamas po prastovų. Todėl ES fondų lėšomis finansuota subsidijų darbdaviams prastovų metu priemonė turi būti suprantama bendrame kontekste, kuriame poveikė kūrė įmonių naudotų pagalbos priemonių visuma. Be to, tam tikrą poveikį nominalios apyvartos didėjimui, ypač tam tikruose sektoriuose, galėjo turėti ir tuo pačiu laikotarpiu fiksuota didelė infliacija.

⁶¹ Subsidijų prastovų metu priemonėje dalyvavusių įmonių finansiniai duomenys gauti pasinaudojus Registrų centro teikiamais atvirais duomenimis. Į analizę trauktos tik tos įmonės, kurių finansiniai duomenys buvo prieinami už 2019, 2021 ir 2022 m. Tokių įmonių buvo 15 576.

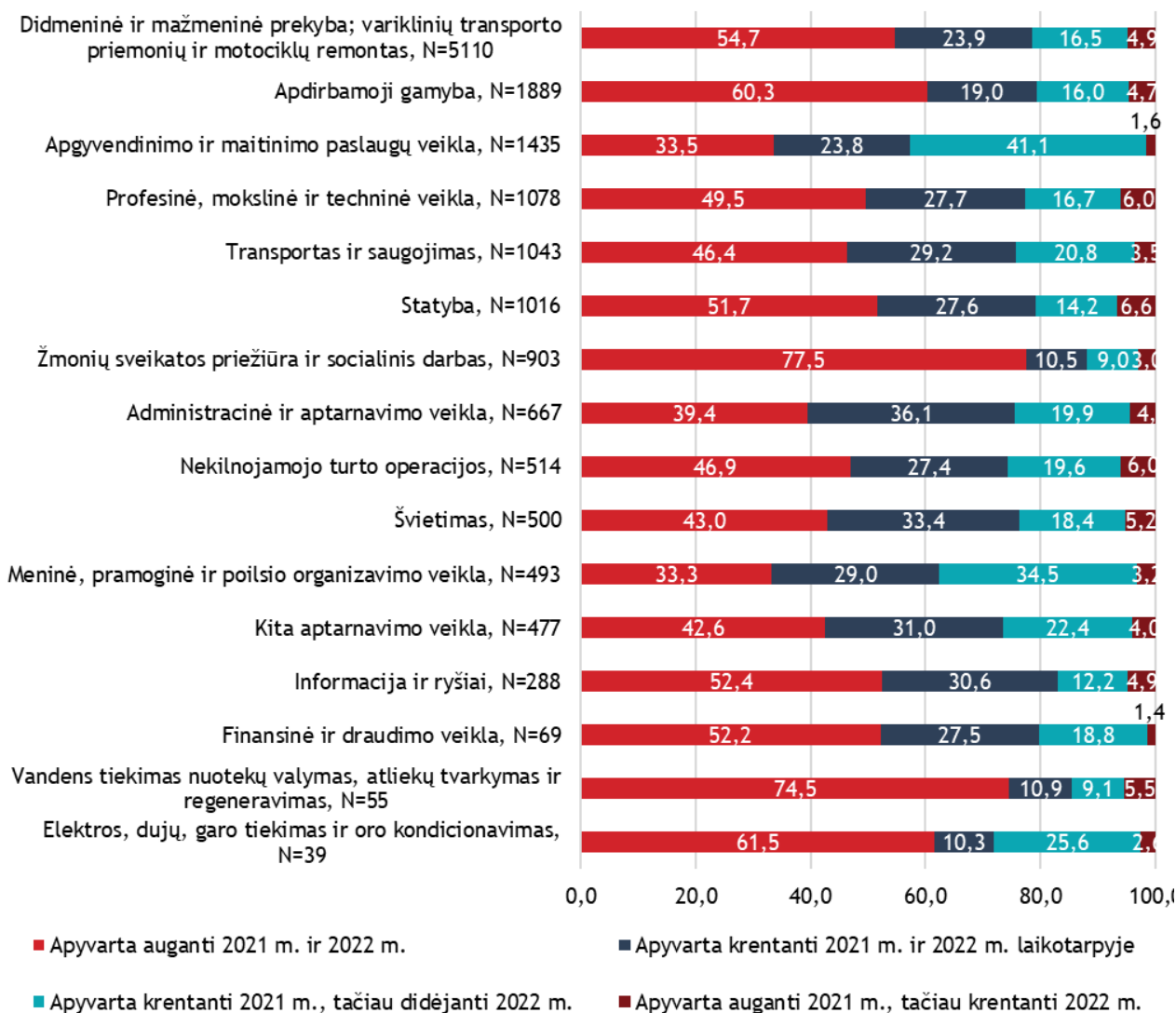
Matyti (žr. 34 paveikslą), kad visuose sektoriuose daugiau kaip pusės įmonių apyvarta grįžo į priešpandeminį lygį (2019 m.) ir augo. Vidutiniškai 51,2 proc. įmonių apyvarta didėjo jau 2021 m. ir šis augimas tęsėsi 2022 m., o 19,6 proc. įmonių apyvarta 2021 m. dar nebuvo sugrįžusi į 2019 m. lygį, bet atsistatė ir augo 2022 m. Prasčiau sekėsi 25 proc. įmonių, kurių apyvarta iki 2022 m. dar nebuvo grįžusi 2019 m. lygio. Maždaug 5 proc. įmonių apyvarta, lyginant su 2019 m., augo 2021 m., bet krito 2022 m.

Didžiausias apyvartos augimas fiksuotas tarp žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityje veikiančių įmonių – 77,5 proc. įmonių apyvarta augo jau 2021 m., o 2022 m. tokius rezultatus demonstravo jau 86,5 proc. sektoriaus įmonių. Be to, beveik pusės (45 proc.) šių įmonių, demonstravusių augančią apyvartą, apyvarta padidėjo 50 proc. ir daugiau, lyginant su 2019 m.

Didžiausio pagal dalyvavimo subsidijų schemoje apimtis didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto sektoriaus įmonėms taip pat pakankamai sėkmingai sekėsi atstatyti veiklą – 54,7 proc. įmonių apyvarta, lyginant su 2019 m., augo jau 2021 m., dar 16,5 proc. – 2022 m. Apyvarta abiem analizuojamais metais krito 23,9 proc. šio sektoriaus įmonių.

Gana geras, tačiau kiek vėluotas, lyginant su kitais sektoriais, augimas fiksuotas apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla užsiimančių įmonių grupėje. 2021 m. augimą demonstravo tik 33,5 proc. subsidijų prastovų metu priemonėje dalyvavusių įmonių, tačiau 2022 m. tokių įmonių jau buvo 74,6 proc. Apyvartos apimčių neatstatė 23,8 proc. sektoriaus įmonių. Vėlesnis apgyvendinimo ir maitinimo įmonių veiklos atsistatymas didele dalimi buvo nulemtas su COVID-19 pandemija susijusių aplinkybių – būtent šiam sektoriui ilgiausiai ir intensyviausiai buvo taikomi įvairūs su veiklos vykdymu susiję ribojimai.

Prasčiausiai sekėsi įmonėms administracinės ir aptarnavimo veiklos sektoriuje. 36,1 proc. įmonių apyvarta į priešpandeminį lygį negrįžo nei 2021 m., nei 2022 m. Be to, tarp šių įmonių, kurių apyvarta krito, net 34 proc. apyvarta 2022 m. buvo daugiau kaip 50 proc. mažesnė, lyginant su 2019 m.

31 PAVEIKSLAS. SUBSIDIJAS PRASTOVŲ METU GAVUSIŲ ĮMONIŲ 2021 M. IR 2022 M. APYVARTOS POKYTIS LYGINANT SU 2019 M.(PROC.)

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting

3.3.3 PARAMA VERSLUI IR COVID-19 PRODUKTAI

Prasidėjus COVID-19 pandemijai ir paskelbus karantiną, daugelis verslo įmonių buvo priverstos stabdyti savo veiklą. Dėl pandemijos įvairiuose sektoriuose veikiančių įmonių veiklą riboja pasiūlos ir paklausos suvaržymai, darbo jėgos prieinamumas, ypač veiklose, kuriose reikalingas fizinis buvimas, be to visi einamieji iššūkiai buvo lydimi pakankamai didelio neapibrėžtumo dėl ateities.

Siekiant išlaikyti verslo likvidumą (3 tikslas), Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plane⁶² buvo numatyta eilė greitojo reagavimo priemonių verslui

⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-03-16 pasitarimo sprendimas, protokolas Nr. 14.

– mokestinės paskolos, portfelinės garantijos, palūkanų kompensavimas, subsidijos ir pan. Šios priemonės buvo finansuojamos iš Valstybės biudžeto ir skolintų lėšų.

Tiesioginis 2014–2020 m. VP indėlis siekiant ekonomikos atsigavimo po suvaržymų dėl COVID-19 ir šių suvaržymų padarinių verslui labiausiai susijęs su 2020 m. spalio mėn. paskelbtais kvietimais teikti paraiškas pagal priemones Nr. 13.1.1-LVPA-T-858 „COVID-19 MTEP“ ir Nr. 13.3.1-LVPA-T-859 „COVID-19 produktai LT“ bei 2021 m. rugpjūčio mėn. – pagal priemonę Nr. 13.1.1-LVPA-K-860 „E. komercijos modelis COVID-19“. Svarbu pastebėti, kad dalis šių priemonių savyje derina kelis aspektus, kurie gana plačiai buvo išnaudojami ir kitose šalyse – kaip svarbus ekonomikos atsigavimo veiksnys skatinama inovacinė veikla ir tuo pačiu inovacijos kreipiamos pasiūlyti sprendimus sprendžiant COVID-19 keliamus iššūkius⁶³.

5 LENTELĖ. VP PRIEMONIŲ, SUSIJUSIŲ SU COVID-19 GRĖSMIŲ MAŽINIMU IR VERSLO SKATINIMU, ĮGYVENDINIMO PAŽANGA, 2022-12-31

Priemonė	Projektų skaičius	Užbaigtų projektų skaičius	Priemonei skiriamas finansavimas (EUR)	Projektams skirtas finansavimas	Išmokėtas finansavimas ⁶⁴	Lėšų naudojimo pažanga 2022-12-31
13.1.1-LVPA-T-858 „COVID-19 MTEP tyrimai“	40	37	30 mln.	27.495.762,92	25.853.583,14	92,5 proc.
13.1.1-LVPA-T-859 „COVID-19 PRODUKTAI LT“	50	48	31 mln.	25.717.809,25	24.845.704,18	96 proc.

Šaltinis: sudaryta BGI Consulting, remiantis SFMIS duomenimis

Pagal priemonę Nr. 13.1.1-LVPA-T-858 „COVID-19 MTEP“ remiami su COVID-19 susiję moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra (MTEP) ir (arba) naujų produktų ir technologijų sertifikavimas. Remiamos MTEP veiklos orientuotos į medicinos priemonių vystymą (vakcinas, vaistiniai preparatai ir gydymo priemonės, ligoninių ir medicinos reikmenys), viruso plitimo prevencijos priemonės (dezinfekavimo priemonės, apsauginiai drabužiai ir priemonės), taip pat procesų inovacijų skatinimą (su COVID-19 susijusių produktų gamyba).

Beveik visi priemonės „COVID-19 MTEP“ projektai jau buvo įgyvendinti ar baigiami įgyvendinti dar 2022 m. pabaigoje, kuomet jau buvo išmokėta 92,5 proc. projektų sutartyse numatyto finansavimo. Pagal priemonę finansuoti projektai MTEP veiklas vystė keliomis kryptimis: investicijos skirtos naujų COVID-19 ir kitų virusų testavimo metodų vystymui; dezinfekcijos būdų, antivirusinių medžiagų vystymui; naujų gydymo metodų paieškai; stebėsenos ir valdymo sistemų kūrimui.

Veiklų tipų įvairovė prisidėjo prie to, kad projektų vykdytojai atstovavo platų spektrą ekonomikos sektorių. Didžiausią dalį sudarė mokslinių tyrimų ir taikomosios plėtros sektoriaus įmonės (22,5 proc. visų projektų vykdytojų). Antra didžiausia projektų vykdytojų grupė buvo iš niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamybos sektoriaus. 7,5 proc. įmonių atstovavo kompiuterių programavimo, konsultacinės ir susijusios veiklos sektorių. Likusios įmonės pasiskirstė po įvairius sektorius (didmeninė prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis ir motociklais, drabužių siuvimas (gamyba) ir pan.).

⁶³ „Verslo inovacinės veiklos kriziniu metu: kokio COVID-19 poveikio galima tikėtis Lietuvoje?“ Lietuvos inovacijų centro parengtas analitinis darbas, 2021 m.. Prieiga internetu: <https://www.lic.lt/wp-content/uploads/2021/07/Verslo-inovacinės-veiklos-kriziniu-metu-kokio-COVID-19-poveikio-galima-tiketis-Lietuvoje.pdf>

⁶⁴ Deklaruotinas finansavimas

Priemonė Nr. 13.3.1-LVPA-T-859 „COVID-19 produktai LT“ skirta investicijoms į kovai su COVID-19 reikalingų produktų gamybą. Finansuojamas įrangos įsigijimas ir su naujų gamybos įrenginių bandymu susijusios išlaidos, kai jos skirtos vaistinių preparatų (įskaitant vakcinas) ir gydymo priemonių gamybai, medicinos priemonių ir reikmenų (įskaitant ventiliatorius, apsauginius drabužius bei priemones, taip pat diagnostikos priemones) gamybai, dezinfekavimo priemonių gamybai ir jų tarpinių produktų bei jų gamybai būtinų cheminių žaliavų gamyba, duomenų rinkimo ir tvarkymo priemonių, skirtų kovai su COVID-19, gamybai.

Vieno iš pagrindinių priemonės „COVID-19 produktai LT“ tikslų – kuo greičiau rinkai pateikti naujus kovai su COVID-19 skirtus produktus – papildomai skatintas didesniu finansavimo intensyvumu. Didžiausia galima finansuojamoji tinkamų išlaidų dalis didėja nuo 80 proc. iki 95 proc., jeigu investavimas užbaigiamas per du mėnesius nuo pagalbos suteikimo dienos.

Didžioji dalis projektų skirti prevencinių-apsauginių priemonių gamybai. Tai – dezinfekciniai skysčiai (tiek kūnui, tiek ir patalpoms bei paviršiams), fiziniai apsauginiai barjerai (veido skydeliai, patalpų pertvaros), vienkartinės kaukės, antibakteriniai/antivirusiniai audiniai rūbams. Pavieniai projektai buvo skirti diagnostinių testų gamybai, funkcinų lovų slaugai gamybos linijos įsigijimui, pacientų transportavimo įrangos gamybai.

Daugiausia finansavimą gavusių įmonių veikia chemikalų ir chemijos produktų gamybos srityje (18 proc.). Likę projektų vykdytojai pasiskirsto įvairiuose sektoriuose – didmeninė prekyba, baldų gamyba, drabužių siuvimas (gamyba), popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba ir t.t.

3.3.4 APIBENDRINIMAS

Tiesioginių 2014–2020 m. VP investicijos, skirtos greitam atsakui į COVID-19, finansine apimtimi sudarė nedidelę visų valstybės taikytų priemonių dalį. Kur kas didesnės apimties, lyginant su VP investicijomis, valstybės biudžeto lėšos ar skolintos lėšos buvo skirtos subsidijoms darbo vietų išsaugojimui (tęsiant subsidijų prastovose esančių darbuotojų darbo užmokesčiui kompensuoti mokėjimą 2021 m. bei mokant subsidijas po prastovų), verslo likvidumo užtikrinimui skirtos priemonės (mokestinės paskolos, portfelinės garantijos, palūkanų kompensavimas, subsidijos ir pan.). Visgi, nepaisant sąlyginai nedidelės finansinės apimties ir finansuotų priemonių įvairovės, VP investicijos tam tikrais turinio aspektais buvo išskirtinės, be to, dėl gerai sureguliuotos ir nusistovėjusios funkcijų ir atsakomybių pasiskirstymo sistemos, leido sėkmingai įgyvendinti daug partnerių įtraukusius, itin skubius investicinius projektus.

ES fondų lėšos subsidijų darbdaviams darbo užmokesčiui kompensuoti prastovų metu veikė labiau kaip vienas iš šios veiklos finansavimo šaltinių ir šiek tiek sumažino valstybės biudžetui tekusias išlaidas. Užimtumo tarnybos duomenimis, nuo karantino pradžios 2020 m. iki 2021 rugpjūčio 31 d. išmokėta darbo užmokesčio subsidija sudaro 517,9 mln. Eur, iš kurių 169,5 mln. Eur finansuoti pagal VP. Kaip rodo atlikta subsidijas gavusių įmonių veiklos prieš pandemiją ir pandemijai pasibaigus analizė, **sunkiausiu metu įmonėms suteikta parama padėjo išsaugoti darbo vietas ir, daugeliu atvejų, pagerinti veiklos rezultatą jau 2021 m.** Visgi, šis teigiamas poveikis yra sukurtas pandemijos metu taikytų priemonių verslo likvidumui palaikyti visumos, taip pat tam tikrų išorinių faktorių. Akivaizdžiausias tiesioginis darbo užmokesčio subsidijavimo priemonės poveikis, manytina, pasireiškė darbuotojų atžvilgiu (išsaugotos darbo vietos ir bent dalis pajamų, iš dalies palaikomas stabilumas sudėtingu laikotarpiu).

Intervencijų įgyvendinimo aspektu, subsidijų priemonės finansavimas ES fondų lėšomis išskirtinio poveikio neturėjo. Šios, kaip ir kelių kitų paraleliai vykdytų atsako COVID-19 priemonių užimtumo srityje, administravimas buvo vykdomas Užimtumo tarnybos, kuri turi sukaupusi didelę praktinę patirtį vykdan

panašias darbo užmokesčio subsidijavimo schemas, todėl tai, kad pirmoji subsidijų darbdaviams lėšų dalis buvo finansuojama iš ES fondų (t.y. taikant tam tikras finansavimo ir administravimo taisykles), įtakos projekto įgyvendinimo eigai ir rezultatams iš esmės neturėjo.

Priešingai, sveikatos srityje įgyvendintų intervencijų poveikiui sukurti, manytina, didelę reikšmę turėjo tai, kad COVID-19 gydymui reikalingos įrangos pirkimas buvo finansuojamas būtent ES fondų lėšomis. **Egzistuojanti ES fondų investicijų valdymo ir įgyvendinimo sistema prisidėjo prie to, kad per labai trumpą laiką pavyko mobilizuoti skirtingas ASPĮ, parengti išplėstinius perkamos įrangos ir infrastruktūros darbų sąrašus bei šiuos projektus įgyvendinti.** Prie šios sėkmės prisidėjo tokie ir panašūs aspektai kaip aprašyti (ir nusistovėję) projektų partnerių įtraukimo mechanizmai, labai aiški projektinio finansavimo struktūra ir standartizuoti sprendimai (fiksotų normų taikymas, aiškūs reikalavimai išlaidų pagrindimui, kitiems atsiskaitymo dokumentams ir pan.), apibrėžti įgyvendinančių institucijų vaidmenys ir jų teikiamos konsultacijos projektų vykdytojams. Didžioji dalis sveikatos sektoriui VP skirtų COVID-19 atsako lėšų (beveik 45 mln. EUR) teko penkiems projektams, kuriuos įgyvendino penkios respublikos lygmens stacionarinės ASPĮ didžiuosiuose šalies miestuose. Kiekvienas projektas turėjo 8 partnerius (kitas, dažniausiai rajono ir regiono lygmens stacionarinės ASPĮ), o VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų vykdytas projektas net 15 partnerių. COVID-19 klasteris buvo suformuotas beveik tuo pačiu metu, kai pradėtas pasirengimas projektų įgyvendinimui ir pradėti įgyvendinti projektai, todėl išankstinės bendradarbiavimo patirties, funkcijų pasiskirstymo analizuojamoje srityje visos įtrauktos ASPĮ neturėjo. Todėl tai, kad investicijos buvo planuojamos ir įgyvendinamos pagal konkrečius ES fondų projektų finansavimo ir administravimo sistemos reikalavimus, kurie taip pat sveikatos įstaigoms pažįstami iš kitų projektų įgyvendinimo, manytina, leido išvengti arba lengviau išspręsti daugybę einamųjų klausimų, greičiau ir sklandžiau suderinti partnerių interesus.

Tikslas užtikrinti reikalingų asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą COVID-19 pacientams – pasiektas iš dalies. Įsigyta medicininė įranga **patenkino pagrindinius COVID-19 pacientų gydymo poreikius santykinai ramesniais pandemijos periodais**, tačiau įrangos, ypač respublikos lygmens, koordinuojančiose ASPĮ, gydančiose sunkiausių pacientus, **trūko per didžiausius pandemijos pikus.** Rajonų ir regionų lygmens ASPĮ, COVID-19 klasteryje atlikusios atraminių ligoninių funkciją, su įsigytos įrangos nepakankamumu susidūrė rečiau – 65 proc. šių įstaigų įsigytos įrangos pakako aptarnauti pacientų srautui visu pandemijos laikotarpiu.

Paramos verslui srityje ES fondų investicijos beveik neturėjo poveikio įmonių likvidumo išlaikymui pandemijos metu, tačiau **investicijos buvo svarbios kaip papildomas verslo MTEP veiklų plėtros katalizatorius.** Į kvietimą krizės metu investuoti į inovatyvias su COVID-19 susijusias veiklas atsiliepė ne tik įprastai MTEP veiklas vykdančios mokslinių tyrimų ir taikomosios plėtros sektoriaus įmonės, bet taip pat įmonės veikiančios didmeninės prekybos, žmonių sveikatos priežiūros srities, drabužių siuvimo (gamybos) sektoriuose.

Investicijos į COVID-19 produktus pagrinde susikoncentravo į apsaugos (dezinfekcijos ir fizinių barjerų) produktų gamybą. 2020 m. pabaigoje, kuomet buvo planuojami projektai, nesitraukiant COVID-19 pandemijai ir kylant naujoms susirgimų bangoms, dar buvo planuojamas didelis apsaugos priemonių poreikis, nors jau matėsi, kad krizė ar didelė neapibrėžtis dėl šių priemonių prieinamumo jau praėjusi. Kaip matyti ir iš sveikatos srityje įgyvendintų projektų, pradžioje prognozuotų didelių apsaugos priemonių kiekių vėliau neprireikė. Taigi, bendrai **padidintas įvairių COVID-19 priemonių gamybos pajėgumas buvo aktualus, tačiau ne kritinis**, o jo potencialas prisidėti prie įmonių konkurencingumo vidutiniame laikotarpyje daugeliu atveju nedidelis.